

deKanttekening

OKTOBER 2023 | DEKANTTEKENING.NL | PRIJS €5,99

Vrij, moedig & inclusief

Zo kunt u zelf uitspraken van politici over migratie factchecken

Hoe Pieter Omtzigt zich
meermaals door complot-
theorieën liet meevoeren

Timmermans bepleit strengheid,
maar partijgenoten willen juist
menselijk asielbeleid

Inhoudsopgave

de Kanttekening MAGAZINE

COLOFON

Oktober 2023

Jaargang 6 - nr. 68

UITGEVER

De Kanttekening B.V.

HOOFDREDACTEUR

Mehmet Cerit

EINDREDACTEUR

Mariska Jansen, Remco van
Mulligen, Ewoud Butter,
Tayfun Balcik (magazine)

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Ewoud Butter, Ewout Klei, Tayfun
Balcik, Remco van Mulligen, Caner
Mert, Tineke Bennema, Anne-Rose
Hermer, Dave Ensberg-Kleijckers,
Thomas von der Dunk, Hizir Cengiz,
Chris Aalberts, Mariska Jansen,
Mehmet Cerit

BEELD COVER

Wikimedia Foundation - Reading
Wikipedia in the Classroom program
(Author - Mam'Gobozi Design
Factory (MDF))

CONTACT / INFORMATIE

010-2013740

info@dekanttekening.nl

www.dekanttekening.nl

Vrij, moedig & inclusief

De uitgave van dit blad wordt
mede mogelijk gemaakt door:

Derman Projects B.V.

Zo kunt u zelf uitspraken van politici over migratie factchecken

● OP DE COVER

Hoe Pieter Omtzigt zich meermaals door complottheorieën liet meevoeren

● SAMENLEVING

● OP DE COVER

06 Zo kunt u zelf uitspraken van
politici over migratie factchecken

● SAMENLEVING

10 Hoe Pieter Omtzigt zich meermaals
door complottheorieën liet
meevoeren

14 Nederlander vast in Spanje om
terreurverdenking. 'Slechte
omstandigheden'

15 Demonstreren is geen witte hobby -
Tineke Bennema

16 'Surinaamse voetballers werden
door witte mensen
racistisch aangesproken'

18 Twee Turkse Tukkers
fietsen naar Turkije om
geld in te zamelen voor
aardbevingsgebied

● NIEUW IN NEDERLAND

20 Human Rights Watch: Saudische
grenswachten doden honderden
vluchtelingen

22 'Mijn vrouw is gevaarlijker
dan ik'

14

Nederlander vast in Spanje om terreurverdenking. 'Slechte omstandigheden'

● SAMENLEVING

Timmermans bepleit strengheid, maar partijgenoten willen juist menselijk asielbeleid

● INTERVIEW

34

38

Sommige scholen willen niet gemengd zijn

● INTERVIEW

● WERELD

- 24 Waarom we in Europa zo weinig oog hebben voor de burgeroorlog in Jemen

● OPINIE

- 27 Veertig jaar na de moord op Kerwin - Tayfun Balcik
- 28 Er komt een nieuwe bestuurscultuur, eindelijk
- 30 Is de gemeenschapszin terug in het politieke debat? Dit vindt ons panel
- 32 Waarom is Yesilgöz zo hardvochtig rechts? - Thomas von der Dunk
- 33 BBB en de rechtsstaat - Hizir Cengiz

● INTERVIEW

- 34 Timmermans bepleit strengheid, maar partijgenoten willen juist menselijk asielbeleid
- 38 Sommige scholen willen niet gemengd zijn
- 40 Politieke nieuwkomers: hun rol en effect op gevestigde partijen

● KUNST & CULTUUR

- 42 De Afhaalchinees onthult verborgen adoptieleid

● ZINGEVING

- 44 Afrikaanse katholieken 'zoeken troost in eten en kerkgang
- 47 D66-Kamerleden gaan ongeveer 2,5 jaar mee - Chris Aalberts

In het kort.

Palestijnse intellectuelen nemen afstand van antisemitische uitspraken van Abbas

MAHMOUD ABBAS BEELD: WIKIMEDIA COMMONS

Een bonte stoet aan Palestijnse academici, schrijvers, activisten neemt in harde bewoordingen afstand van de antisemitische uitspraken die Mahmoud Abbas, president van de Palestijnse Autoriteit, onlangs maakte. 'We veroordelen de verwerpelijke woorden van Mahmoud Abbas over de Holocaust', verklaren zij in een open brief.

Abbas zei tijdens een bijeenkomst dat Adolf Hitler de Europese Joden 'bestreed' vanwege 'woekerrentes' (usury) en geldzaken'. Het zou niet om antisemitisme gaan. De exacte woorden waren als volgt: 'Er wordt gezegd dat Hitler Joden heeft vermoord omdat ze Joden zijn. En dat Europa Joden haatte omdat ze Joden waren. Dat is niet waar. Het is vastgesteld dat Joden werden bevochten vanwege hun sociale rol, en niet vanwege hun religie... En dat ging om woekerrentes, geldzaken, enz. Zelfs Hitler zei dat hij de Joden bestreed vanwege woekerrentes en geldzaken. Volgens hem waren de Joden de boel aan het saboteren. Dit punt willen we duidelijk maken. Het ging niet om antisemitisme', aldus Abbas. De Palestijnse intellectuelen reageren woest op Abbas. 'De nazi-genocide op het Joodse volk was geboren uit antisemitisme, fascisme en racisme. Elke poging die antisemitisme en de nazi-misdaden bagatelliseert, verkeerd voorstelt of rechtvaardigt, wijzen wij af. We zijn tegen historisch revisionisme ten opzichte van de Holocaust', zeggen zij. •

Turkse pers: Yesilgöz uit Tunceli neemt het op tegen Omtzigt, 'schoonzoon van Mardin'

De Tweede Kamerverkiezingen worden op de voet gevolgd in Turkije. Dat is niet alleen uit gezonde interesse voor wat er bij NAVO-bondgenoot en handelspartner Nederland gebeurt. Het Turkse eigenbelang staat voorop met nationalistische frames over de Koerdische achtergrond van Dilan Yesilgöz (VVD) en interesse voor de Syrisch-orthodoxe vrouw van Pieter Omtzigt (NSC). 'Wie wordt de nieuwe premier van Nederland? Aan de ene kant Dilan uit Tunceli en aan de andere kant Pieter, de schoonzoon van Mardin', pakt Ensonhaber uit, een ultranationalistisch nieuwsmidium.

'De schoonzoon van Mardin, Pieter Omtzigt, lijkt favoriet', schrijft Ensonhaber. Daarna meldt de krant dat zijn vrouw een Syrisch-orthodoxe vluchteling uit Mardin is, zonder verder enige context te geven. Over zijn 'rivaal', Yesilgöz 'uit Tunceli' heeft Ensonhaber meer te zeggen in felle bewoordingen.

'Ze is een dochter van een familie uit Tunceli, ze heeft uitspraken gedaan waarin ze het vrij vindt om Turken en president Erdogan te kunnen beledigen', schrijft Ensonhaber.

'Ook behoort Yesilgöz tot de vijf parlementariërs (met een Turkse achtergrond) die de zogenaamde Armeense genocide in 2018 erkenden in de Tweede Kamer', aldus Ensonhaber. Staatsgezinde media voegen altijd het woord 'zogenaamde' toe, in lijn met de officiële ontkenning. 'Zij pleit ook voor een wetelijk verbod op de hoofddoek bij de Nederlandse

BEELD: YOUTUBE

politie', aldus Ensonhaber over Yesilgöz.

Eerder maakte de regeringsgezinde krant *Sabah* een video waarin zij VVD-leider Dilan Yesilgöz beschuldigt van 'Turkenhaat'. Ook verbindt *Sabah* haar indirect aan PKK-terrorisme. •

De Kanttekening start donatiecampagne voor slachtoffers aardbeving Marokko

De stichting Time to Help start een donatiecampagne voor de slachtoffers en nabestaanden van de verwoestende aardbeving in Marokko. De campagne die vanuit Nederland wordt gecoördineerd, zal in samenwerking met de Kanttekening worden uitgevoerd.

Doneren kan via het formulier op de website van Time to Help. Afgelopen maand was er bovendien een speciale live-uitzending van BNNVARA en VPRO om de slachtoffers van de aardbeving in Marokko te steunen. Hierbij werden verhalen van de getroffen en gedeeld. 'We moeten iets doen', zegt Nadia Moussaid, een van de presentatoren, in een verklaring. 'Mensen zijn alles kwijt, hun leven, hun thuis. Met deze speciale uitzending laten we onze medemenselijkheid spreken en kunnen we iets doen in plaats van machteloos toekijken. Laten we als gemeenschap in actie komen, zodat mensen hun leven weer op kunnen bouwen.' Stichting Time to Help zette zich eerder dit jaar al in voor de slachtoffers van de aardbeving in Turkije en Syrië. •

Gevaarlijke flirt van VVD met PVV

MEHMET CERIT

Hoofdredeacteur / Directeur.

Onlangs gaf VVD-lijsttrekker Dilan Yesilgöz aan dat ze samenwerking met de PVV niet uitsluit. Ze wil zien 'waar de heer Wilders mee komt' en refereert aan Wilders' – naar eigen zeggen – meer gematigde toon van de laatste weken. Dat is een kortzichtige knieval. Al twintig jaar verkondigt de PVV anti-rechtsstatelijke, ondemocratische en racistische standpunten. Denkt Yesilgöz echt dat Wilders gaat veranderen? Misschien voor de Bühne wel, om aan de macht te komen. De deur op een kier zetten naar de PVV is een gevaarlijke flirt. Om aan de macht te blijven en de eigen onderhandelingspositie te versterken normaliseert de VVD de haatzaaiende agenda van de PVV.

Voor wie het niet meer scherp voor de geest heeft, hebben we hier acht PVV-voorstellen en praktijken op een rij gezet:

1) De PVV wordt geleid door één persoon, het enige lid van de partij, Geert Wilders. Er is geen partijdemocratie. De vraag is hoe groot het democratische gehalte is van iemand die in eigen partij geen democratie toestaat?

2) Wilders beschuldigde kritische media in het verleden van 'nepnieuws' en noemde journalisten 'tuig van de richel'. Dat wekt zorgen over zijn respect voor de vrije pers.

3) De PVV heeft voorgesteld om rechters te ontslaan en rechtbanken te ontbinden als ze beslissingen nemen die niet in lijn zijn met zijn standpunten. Dit voorstel tast de grondwettelijk vastgelegde onafhankelijkheid van de rechterlijke macht aan.

4) Wilders wil uit internationale

'PVV'ers houden met grote regelmaat tirades waarin migranten 'hyena's' worden genoemd, die uit 'achterlijke zandbaklanden' zouden komen'

verdragen stappen, zoals het Europees mensenrechtenverdrag. Dat is niet alleen verwerpelijk, maar kan ook de positie van Nederland binnen de internationale gemeenschap verzwakken.

5) PVV'ers als Gidi Markuszower houden met grote regelmaat in de Kamer tirades waarin migranten 'hyena's' worden genoemd, die uit 'achterlijke zandbaklanden' komen.

6) Wilders noemt de Tweede Kamer een nepparlement. Dat getuigt van een gebrek aan respect voor de democratie.

7) Wilders wil de Koran verbieden en pleitte voor het sluiten van alle Nederlandse moskeeën. Dat staat haaks op de godsdienstvrijheid én de vrijheid van meningsuiting.

8) De PVV wil een verbod op de dubbele nationaliteit en mensen met een dubbele nationaliteit het stemrecht afnemen. Dat is in strijd met het Nederlandse recht.

Als je al deze punten op je laat inwerken, dan besef je dat de PVV daadwerkelijk antidemocratische en ongrondwettelijke standpunten heeft. Het is onbegrijpelijk dat de VVD deze partij niet langer uitsluit.

Het standpunt van de VVD is dan ook als een bom ingeslagen in grote delen van bi-cultureel Nederland. Mensen met een migratieach-

tergrond maken zich zorgen. Ze vragen zich af wat voor partij de VVD eigenlijk is. Zij vrezen dat wij straks een extreemrechts kabinet krijgen. Wat gebeurt er als de PVV gaat regeren? Wat betekent dat voor Nederland? Ik krijg regelmatig vragen van hoogopgeleide statushouders die hard werken en hun steentje bijdragen aan onze samenleving: 'Hoe kan Yesilgöz, een vrouw met een vluchtelingachtergrond, zo'n antidemocratische partij niet uitsluiten?'

Veel witte Nederlanders halen misschien hun schouders op. Ze denken: het zal wel. Wilders komt toch nooit aan de macht. Maar die gedachte is naïef. Rabbijn Lody van de Kamp maakte in 2018 een vergelijking tussen hoe de Jodenvervolgving vroeger begon en de dehumanisering en discriminatie van moslims nu. De verschrikkingen in het Derde Rijk ontstonden niet plotseling, zei hij. Ze begonnen met retoriek, met haatdragende en opruiende taal over Joden, homoseksuelen en andere minderheden.

De haatdragende taal van Wilders wordt steeds 'normaler' gevonden. Hij is als een radiootje dat al jaren op de achtergrond aanstaat. Dan wordt het in sommige geledingen van de samenleving acceptabel

om ook zo denigrerend over moslims en vluchtelingen te praten.

Dat is dus wat er zo erg is aan de uitgestoken hand van de VVD. Hiermee maak je racisme en haatretoriek salonfähig en sluit je, onder andere, meer dan een miljoen moslims uit. Indirect geef je het signaal af dat zij geen onderdeel zijn van Nederland. Besef de VVD dat? Het is de taak van de media om alert te zijn – maar de ophef op radio, tv en elders is beperkt. Onze columnist Hizir Cengiz wijst er in zijn column op dat journalisten belangrijke hoeders van de rechtsstaat zijn. Zij dienen alert te zijn op rechtsextremistisch gevaar. Let u goed op?

Terwijl ik deze column aan het schrijven was zag ik de nieuwste opiniepeiling van I&O. Daarin wint PVV 4 zetels dankzij de opendeurpolitiek van VVD. De PVV boekt bovendien als enige partij een significante winst ten opzichte van twee weken geleden. De partij stijgt van 14 naar 18 zetels. De PVV in de opiniepeilingen zo snel stijgt komt omdat rechtse kiezers hopen op kabinetsdeelname, zodat het beleid naar rechts kan worden getrokken, vooral op het gebied van immigratie, aldus het I&O-onderzoek. En laat dát nu het onderwerp zijn waar de VVD het kabinet deze zomer op heeft laten vallen en waarmee Yesilgöz nu de verkiezingen hoopt te winnen. De VVD zegt een liberale partij te zijn, die vrijheid en democratie hoog in het vaandel heeft. Maar het blijft alleen bij woorden. Want anders flirt je niet met een partij met een leider die een miljoen Nederlanders hun vrijheid wil afpakken en jouw liberale waarden 'rauw lust'. •

Op de cover.

Zo kunt u zelf uitspraken van poli

SYRISE VLUCHTELINGEN OP LESBOS IN GRIEKENLAND (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

Het kabinet viel in juli over het asielbeleid. In aanloop naar de verkiezingen zal het vaak over immigranten en asielzoekers gaan en zal er worden gegoocheld met cijfers. In dit artikel worden de belangrijkste cijfers op een rij gezet. Dan kunt u zelf de uitspraken van politici factchecken.

● EWOUDE BUTTER

Wat wordt bedoeld met asielzoekers, statushouders, nareizigers en arbeidsmigranten?

We beginnen met een korte begrippenlijst.

Immigranten zijn personen die zich vanuit het buitenland in Nederland vestigen. Ze worden meegeteld als immigrant wanneer ze zich hebben ingeschreven in een gemeentelijk bevolkingsregister.

Asielzoekers zijn personen die

hun eigen land verlaten hebben en bescherming zoeken in een ander land. Wanneer ze asiel aanvragen, willen ze erkend worden als vluchteling. Tijdens de asielprocedure moeten ze bewijzen dat zij gevaar lopen in hun land van herkomst en recht hebben op bescherming in Nederland. Asielzoekers worden pas ingeschreven in het bevolkingsregister wanneer ze langer dan een half jaar in een centrale opvangvoorziening verblijven.

Het aantal asielzoekers dat jaarlijks wordt erkend als vluchteling verschilt sterk per jaar. In 2022 werd 85 procent van de aanvragen erkend. Dat was relatief hoog in vergelijking met voorgaande jaren.

Statushouders zijn voormalig asielzoekers die erkend zijn als

vluchteling en met een verblijfsvergunning in Nederland mogen verblijven.

Nareizigers zijn gezinsleden van de statushouder. Een statushouder kan direct na toekenning van de verblijfsvergunning leden van het kerngezin (partner, thuiswonende kinderen onder 25 jaar) laten overkomen via een nareisaanvraag. Alleenstaande minderjarige asielzoekers (jonger dan 18 jaar) mogen ook een aanvraag indienen voor de komst van ouders, broers en zussen. Deze aanvraag moet wel binnen drie maanden na het verkrijgen van de asielvergunning worden ingediend.

Opa's, oma's, ooms, tantes, neven, nichten enzovoort behoren *niet* tot het kerngezin. Alleen in uit-

zonderlijk schrijnende gevallen is er een mogelijkheid om voor hen, via artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, een procedure te starten

Het CBS gebruikt ook het begrip *asielmigranten*. Dat zijn asielzoekers, statushouders of uitgenodigde vluchtelingen die zijn opgenomen in het gemeentelijk bevolkingsregister.

Hoeveel mensen immigreren er in 2022 naar Nederland?

Volgens het CBS kwamen er in 2022 iets meer dan 403.000 mensen als immigrant naar Nederland.

Komen er ieder jaar zoveel mensen naar Nederland?

Nee, het waren er in 2022 veel meer dan in voorgaande jaren (zie het

tici over migratie factchecken

blauwe lijntje in de grafiek). Niet iedereen die naar Nederland komt, blijft hier ook. Een groot deel vertrekt na een aantal jaren weer. In 2022 emigreerden er meer mensen dan ooit uit Nederland: 179.000 (het groene lijntje). Omdat de immigratie sterker toenam dan de emigratie, was ook het migratiesaldo (de immigratie min de emigratie) met een kleine 224.000 personen (het grijze lijntje) hoger dan ooit.

Hoe is de forse toename van immigratie in 2022 te verklaren?

De toename van het aantal immigranten in 2022 is voor een belangrijk deel het gevolg van de oorlog in de Oekraïne. Van 403.000 immigranten kwamen er 108.000 uit de Oekraïne naar Nederland door gebruik te maken van de zogenaamde 'richtlijn tijdelijke bescherming'. Dit is een richtlijn van de Europese Commissie die vluchtelingen uit Oekraïne onder andere tijdelijk recht geeft op opvang, medische zorg en de mogelijkheid om te werken. De richtlijn gold aanvankelijk tot 4 maart 2023 en is door de Europese Commissie verlengd tot 4 maart 2024.

Welk deel van de immigranten bestaat uit asielzoekers?

Van de 403.000 immigranten in 2022

waren er volgens het CBS 35.000 asielzoeker. Daarnaast kwamen er in 2022 een kleine 11.000 nareizigers, gezinsleden van statushouders, naar Nederland.

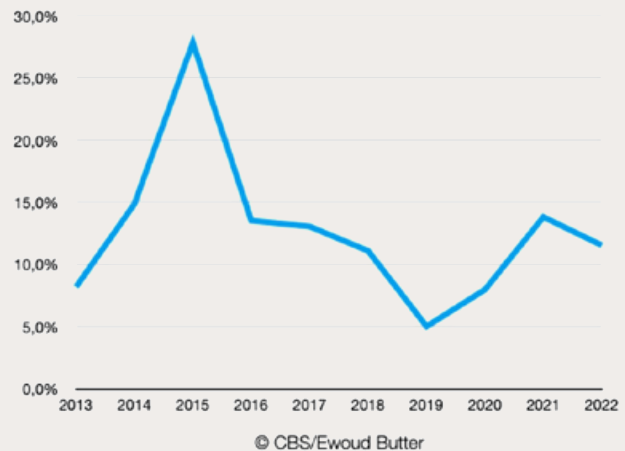
De 46.000 asielzoekers en nareizigers waren samen goed voor ruim 11 procent van het totaal aantal immigranten in 2022. Dat was, zoals uit de grafiek blijkt, de afgelopen tien jaar een heel gemiddeld aandeel.

Hoewel het aantal asielzoekers en nareizigers in 2022 in absolute zin wel beduidend hoger lag dan in de voorgaande jaren, waren het geen records: in 2015 bijvoorbeeld waren er 43.000 asielzoekers en 14.000 nareizigers. Samen vormden ze in dat jaar ruim een kwart (28 procent) van het totaal aantal immigranten.

Wat zijn derderlanders?

Derderlanders zijn niet-Oekraïners die in Oekraïne werkten of studeerden toen vorig jaar de oorlog uitbrak. Er verblijven in Nederland ongeveer 3600 derderlanders. Voor hen gold een tijdelijke opvangregeling tot 4 september 2023. Ongeveer 700 van hen willen asiel aanvragen in Nederland. Wat er met de 2200 anderen gaat gebeuren, is nog onduidelijk.

Aandeel asielzoekers en nareizigers in totale immigratie 2013-2022

Uit welke landen komen de meeste asielzoekers?

In 2022 kwam 42,8 procent (bijna 20.000 mensen) van alle asielzoekers en nareizigers uit Syrië. Op ruime afstand volgden asielzoekers en nareizigers uit Turkije (8,1 procent van het totaal), Afghanistan (6,2 procent), Jemen (6,1 procent) en Eritrea (4,1 procent).

De grootste groep asielzoekers/nareizigers komt al jaren uit Syrië. In de periode 2013-2022 vormden Syriërs 37 procent van het totaal aantal asielzoekers en nareizigers, gevolgd door asielzoekers uit Eritrea (10,3 procent), Afghanistan (4,1 procent), Turkije (3,8 procent), Irak (3,6 procent) en Iran (3,3 procent).

Hoeveel nareizigers komen er per asielzoeker naar Nederland?

Het kabinet Rutte IV viel over 'de nareizigers'. De VVD wilde een onderscheid maken tussen twee verschillende groepen vluchtelingen: mensen die vluchten vanwege directe persoonlijke bedreiging (categorie A) en mensen die vluchten vanwege oorlog of geweld (categorie B). Voor de laatste groep wilde de VVD het aantal nareizende familieleden beperken tot maximaal 2400 per jaar. Dat werd door de ChristenUnie afgewezen.

Van de 11000 nareizigers die in

2022 naar Nederland waren gekomen, kwamen er ruim 8100 mensen uit oorlogslanden (categorie B). Ze kwamen voornamelijk uit Syrië (7220) en in mindere mate uit Eritrea (530) en Jemen (375). Als het voorstel van de VVD in 2022 van kracht was geweest, waren er 5700 minder nareizigers uit oorlogslanden toegelaten.

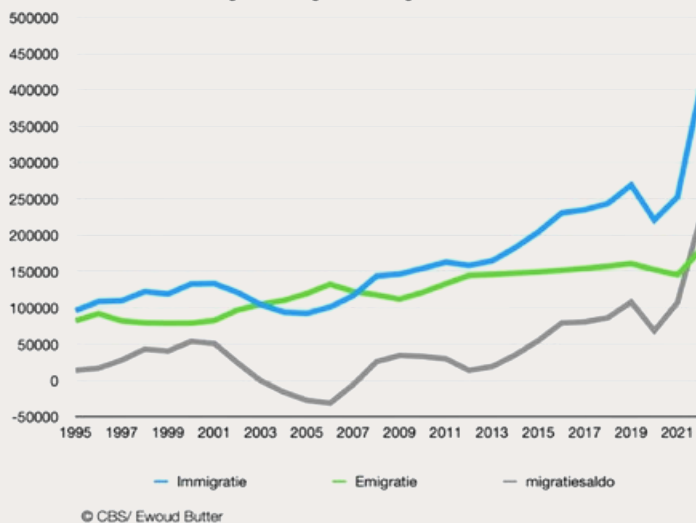
Na de val van het kabinet suggereerde minister van Justitie en Veiligheid Dilan Yesilgöz (VVD) in de talkshow *Op1* dat nareizigers op hun beurt weer veel andere familieleden zouden laten overkomen. In het NRC werd deze bewering aan verschillende experts voorgelegd, die stuk voor stuk verklaarden dat deze suggestie van de huidige lijsttrekker van de VVD onjuist is.

Lang niet alle asielzoekers maken gebruik van de mogelijkheid gezinsleden over te laten komen. Er zijn daardoor veel meer asielzoekers (eerste aanvragers) dan nareizigers. In de periode 2013-2022 kwam er per asielzoeker slechts 0,4 nareizigers.

Uit welke landen komen de meeste immigranten?

De afgelopen decennia kwam het overgrote merendeel van de immigranten (88 procent) dus niet als asielzoeker naar Nederland, maar

Immigratie, emigratie en migratiesaldo 1995-2022

Op de cover.

om andere redenen naar Nederland. Uit welke landen kwamen deze immigranten?

Allereerst is er een grote groep Nederlanders die een tijd in het buitenland heeft gewoond en terugkeert naar Nederland. In 2022 ging het volgens het CBS om bijna 44.000 immigranten.

Het CBS maakt daarnaast een onderscheid tussen twee groepen: immigranten die uit landen van de Europese Unie en de EFTA landen (Liechtenstein, Noorwegen, IJsland en Zwitserland) komen en immigranten uit andere landen. Dit onderscheid wordt gemaakt omdat EU-burgers en burgers van EFTA-landen onder andere het recht op vrij verkeer hebben binnen Nederland en andere EU/EFTA-landen. Ze hebben geen visum nodig om in Nederland te komen en te verblijven voor werk, studie of andere doeleinden.

Sinds 1999 komen de meeste immigranten meestal uit de EU/EFTA-landen. In 2022 was dat door de komst van 108.000 mensen uit de Oekraïne niet het geval. Toen kwamen er 129.000 mensen uit EU/EFTA-landen en, inclusief de Oekraïners, 230.000 uit niet EU/EFTA-landen.

Wanneer naar de werelddelen gekeken wordt, dan kwam in 2022 bijna twee derde (68,5 procent) van de immigranten uit Europa. Na Europa kwamen de meeste immigranten uit Azië (17,3 procent), Amerika (7,6 procent) en Afrika (6,2 procent).

In 2022 kwam ongeveer een kwart van de immigranten uit de Oekraïne. Verder kwamen er in 2022 vooral immigranten uit Polen (6,5 procent van het totaal immigranten), Syrië (4,2 procent), Turkije (4 procent), India (3,7 procent), Roemenië (3,2 procent), Bulgarije (2,7 procent), Duitsland (2,6 procent), Spanje (2,1 procent) en Italië (2 procent).

Om wat voor reden komen die andere immigranten dan naar Nederland?

Veel immigranten zijn door het bedrijfsleven naar Nederland gehaald om te werken. Het aantal

arbeidsmigranten is tussen 2006 en 2021 verviervoudigd, blijkt uit onderzoek van SEO Economisch Onderzoek. Naar schatting wonen en werken er in Nederland 800.000 mensen uit vooral Oost-Europa. Het grootste deel van hen is werkzaam in de land- en tuinbouw, de bouw, de verschillende distributiecentra en de bezorging. Het gaat vaak om slecht betaalde banen. Daarnaast komen er ook steeds meer immigranten naar Nederland als kennis-migrant. Bijna de helft (46 procent) van de arbeidsmigranten uit niet EU/EFTA-landen was eind 2021 kennismigrant.

Een groeiend aantal immigranten komt naar Nederland om te studeren. Volgens het CBS verbleven er in het studiejaar 2021/22 115 duizend internationale studenten in Nederland, waarvan 42 duizend nieuwkomers, die samen een kwart van het totaal aantal eerstejaarsstudenten vormden. Het merendeel (76 procent) van de internationale studenten komt uit Europa.

Asielzoekers/vluchtelingen wereldwijd

Hoeveel asielzoekers/vluchtelingen zijn er wereldwijd?

Eind 2022 waren er volgens de UNHCR, de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties, wereldwijd in totaal 108,4 miljoen mensen op de vlucht. Dat was een record-aantal.

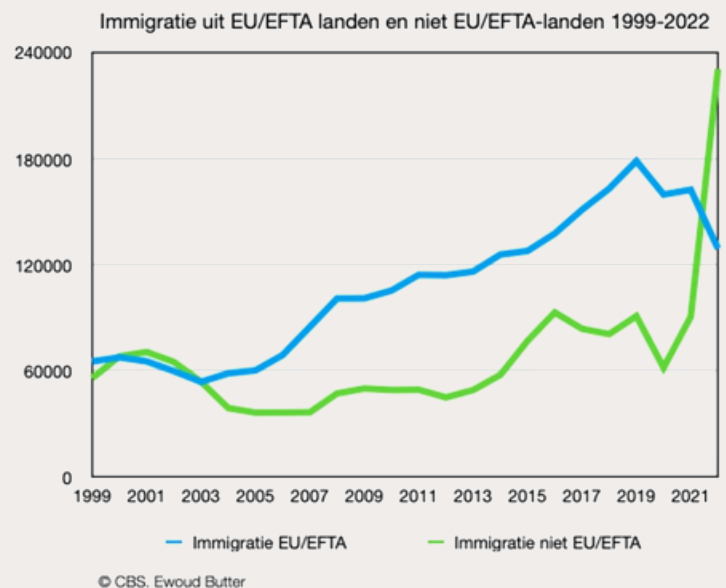
Het grootste deel van hen, namelijk 62,5 miljoen mensen, zijn 'binnenlands ontheemden'. Deze mensen zijn op de vlucht in hun eigen land.

Ongeveer 35,3 miljoen mensen zijn vluchtelingen die hun land hebben moeten verlaten. Hiertoe behoren 5,9 miljoen Palestijnse vluchtelingen die worden geregistreerd door de organisatie UNRWA.

De overige 29,4 miljoen mensen vallen onder de verantwoordelijkheid van UNHCR.

Uit welke landen komen de meeste vluchtelingen?

Meer dan de helft van het totaal aantal UNHCR vluchtelingen kwam

eind 2022 uit drie landen: Syrië (6,5 miljoen), Oekraïne (5,7 miljoen) en Afghanistan (5,7 miljoen). Verder kwamen er ook meer dan een miljoen vluchtelingen uit Zuid-Soedan (2,3 miljoen) en Myanmar (1,2 miljoen).

Welk deel van de vluchtelingen wordt in de regio opgevangen?

Van de ruim 35 miljoen vluchtelingen wordt 70 procent in een buurland opgevangen.

Welke landen vangen de meeste Syriërs en Oekraïners op?

In totaal waren er eind 2022 volgens de UNHCR 13,3 miljoen Syriërs op de vlucht. Meer dan de helft (6,8 miljoen mensen) is vluchteling in eigen land. De overige 6,5 miljoen heeft onderdak gezocht in het buitenland. Van hen verblijft ongeveer 80 procent in een buurland: 54 procent in Turkije, 12 procent in Libanon, 11 procent in Jordanië en 5 procent in Irak. Bijna 9 procent van de gevluchte Syriërs verbleef eind 2022 in Duitsland en iets minder dan 1 procent in Nederland.

Eind 2022 waren er 11,6 miljoen mensen uit Oekraïne op de vlucht. Ook in dit land is meer dan de helft (5,9 miljoen mensen) opgevangen in het eigen land. Van de overige 5,7 miljoen verblijft een grote groep in Rusland (22 procent). Het is niet bekend hoeveel van hen vrijwillig naar Rusland zijn gegaan. Verder verblijven er veel Oekraïners in Duitsland (18 procent), Polen (17 procent) en

Tsjechië (8 procent). Een kleine 2 procent van de 5,7 miljoen gevluchte Oekraïners verbleef eind 2022 in Nederland.

Welke landen vangen de meeste vluchtelingen op?

Turkije vangt in absolute aantallen de meeste vluchtelingen op. De top 5 zag er volgens de UNHCR eind 2022 als volgt uit: 1) Turkije (4,9 miljoen); 2) Iran (3,4 miljoen); 3) Colombia (2,5 miljoen); 4) Duitsland (2,1 miljoen); 5) Pakistan (1,7 miljoen).

Van de landen die veel vluchtelingen opvangen, vangt Turkije volgens de UNHCR ook in verhouding tot het aantal inwoners de meeste vluchtelingen op. Eind 2022 vormden vluchtelingen 4,3 procent van de bevolking in Turkije. In Oeganda was 3,5 procent van de bevolking vluchteling, daarna volgden Polen (3,2 procent), Duitsland (2,7 procent) en Soedan (2,5 procent).

Bij het samenstellen van dit artikel is gebruik gemaakt van open data van het CBS, de UNHCR en Eurostat. Meer lezen?

Kijk bijvoorbeeld bij het CBS: hoeveel asielzoekers komen naar Nederland?

Vluchtelingenwerk geeft op haar site veel achtergrondinformatie, bijvoorbeeld over de asielaanvraag. Daarnaast produceert VluchtelingenWerk jaarlijks een update van het document Vluchtelingen in getallen.' •

ergosana

Medisch Adviesbureau

www.ergosana.nl - i.sevinc@ergosana.nl

Rijbewijskeuring
B,C,D, (E) groot
rijbewijs

Medische Keuring
Levensverzekering

Verzuim &
Re-integratie

Vaccinatiezorg
particulier /
Bedrijven

Hoe Pieter Omtzigt zich meermaals liet meevoeren

Pieter Omtzigt geldt als een bijna-heilige, een volksheld. Maar hij heeft ook een schaduwzijde. In dit artikel laten we critici aan het woord, die op z'n zachtst gezegd minder van deze politicus gecharmeerd zijn. We kijken naar Omtzigts rol in de MH17-discussie, de zaak rond Joris Demmink, de campagne tegen de Syrische White Helmets en de kwestie van de wit-nationalistische enclave Orania in Zuid-Afrika.

PIETER OMTZIGT TIJDENS EEN LEZING IN JUNI (BEELD: YOUTUBE)

● TAYFUN BALCIK EN EWOUT KLEI

Pieter Omtzigt houdt de gemoederen in Nederland flink bezig. Nu hij er inderdaad voor gekozen heeft om mee te doen aan de verkiezingen, gaat het in de media over de vraag hoeveel zetels Nieuw Sociaal Contract gaat halen en of deze partij de grootste wordt.

Vanwege zijn rol bij het onthullen van de toeslagenaffaire wordt hij door vriend en vijand geprezen. Omtzigt is een harde werker, die zich helemaal vastbijt in dossiers, met nee geen genoegen neemt. Ook legde de politicus de moord op de Maltese journaliste Daphne

Caruana bloot, die onderzoek deed naar de corruptie in dat land waarbij ook leden van de regering betrokken waren.

Maar diezelfde Omtzigt voerde in mei 2017 een nepgetuige op tijdens een bijeenkomst van de nabestaanden van de slachtoffers van vlucht MH17. NRC onthulde dat deze nepgetuige een door Omtzigt opgestelde tekst uitsprak, waarin melding werd gemaakt van vliegtuigen die hij zou hebben gezien in de lucht op het moment dat de MH17 neerstortte. Deze theorie komt uit Rusland, dat het narratief promoot dat een Oekraïense straaljager het vliegtuig had neergeschoten. In werkelijkheid hebben pro-Russische rebellen in Oost-Oekraïne het vliegtuig met een Russische buk-raket neergehaald, zo bleek uit onderzoek.

Naar aanleiding van alle commotie bood Omtzigt voor zijn actie zijn excuses aan. 'In mijn gedrevenheid op dit dossier om vragen beantwoord te krijgen heb ik op deze bijeenkomst onzorgvuldig gehandeld. Dat betreurt ik.' Maar Omtzigt stapte niet op. Wel werd hij door de CDA-fractie, waar hij tot 2021 deel van uitmaakte, van het MH17-dossier gehaald.

Het opvoeren van de nepgetuige stond niet op zichzelf. Omtzigt verkeerde al langer in kringen waar naar alternatieve verklaringen voor de MH17-ramp werd gezocht. Eind 2014 kregen Pieter Omtzigt en toenmalig SP-Kamerlid Harry van Bommel de eerste exemplaren van het *De Doofpotdeal* van Joost Niemöller aangeboden in Café Nieuwspoort. De extreemrechtse en pro-Russische journalist

betoogt daarin dat het Nederlandse onderzoek naar de MH17-ramp niet betrouwbaar is en ten onrechte Rusland als schuldige aanwijst.

En Omtzigt bleef ook na de NRC-onthulling twijfel zaaien. Tijdens een Kamerdebat begin 2022 verweet hij premier Mark Rutte nooit de rampplek te hebben bezocht. NRC-journalist Hubert Smeets reageerde sarcastisch op Twitter: 'Tijd voor vraag aan Omtzigt: is het de geachte afgevaardigde bekend dat de rampplek-MH17 in bezet gebied ligt?'

De zaak-Demmink

Pieter Omtzigt dook ook in de zaak rond topambtenaar op Justitie Joris Demmink. Volgens NRC-columnist Frits Abrahams stond het Kamerlid in deze zaak aan de kant van de complotdenkers: 'Omtzigt toont soms gezond wantrouwen tegen de machten, maar hij kan ook doorslaan naar een soort paranoia, zoals in de zaak van Joris Demmink, de ex-topambtenaar van Justitie, die door ongure complotdenkers volkomen ten onrechte werd beschuldigd van pedofilie. Omtzigt voedde met Kamervragen die heksenjacht.'

Maar hoe zit dit precies? Het begon op 8 oktober 2003, toen *Gay Krant* en het boulevardblad *Panorama* Demmink van pedofilie beschuldigden. Maar al gauw – na klachten van Demmink – plaatsen beide bladen plaatsten een rectificatie. De betrouwbare bronnen waarmee ze hem aan het kruis nagelden bleken bij nader inzien toch niet zo betrouwbaar, schreven ze.

Hiermee leek de kous te zijn

als door complottheorieën

afgedaan, maar niets was minder waar. In 2007 volgde een nieuwe aangifte tegen Demmink wegens vermeend kindermisbruik in Turkije. Het Openbaar Ministerie richtte in 2007 en 2011 oriënterende feitenonderzoeken, maar vanwege gebrek aan bewijs leidde dit niet tot strafvervolgning.

In 2012 begon Pieter Omtzigt zich met de zaak-Demmink te bemoeien. Met zijn toenmalige CDA-fractiegenoot Peter Oskam stelde hij Kamervragen over de zaak, toen hij vernam dat er een onderzoek naar Demmink had plaatsgevonden. Omtzigt wilde weten of er 'diepgaand onderzoek' naar de beschuldigingen van pedofilie was gedaan en of de Tweede Kamer hierover ook geïnformeerd zou worden. Hierop antwoordden ministers Frans Timmermans (Buitenlandse Zaken) en Ivo Opstelten (Justitie) dat de oriënterende feitenonderzoeken niets strafbaars hadden opgeleverd.

In januari 2014 kwam er alsnog een strafrechtelijk onderzoek naar Demmink. Omtzigt bleek toen nog allerminst overtuigd van de onschuld van de topambtenaar. Op 5 maart 2014, toen er in het kader van het onderzoek getuigenverhoren plaatsvonden in Utrecht, schreef Omtzigt op Twitter dat Opstelten niet neutraal was omdat hij de kosten betaalde van de rechtszaak die Demmink voerde tegen een AD-journalist wegens smaad. Omtzigt suggereerde daarmee dat er meer aan de hand was, de topambtenaar misschien toch schuldig was en hem de hand boven het hoofd werd gehouden.

Diezelfde dag was Omtzigt te gast bij BNR, waar hij kritiek leverde op Opstelten. Het Kamerlid vond de verklaringen die de minister gaf onbevredigend, in het licht van getuigenverklaringen die in Utrecht waren gegeven. Het Kamerlid noemde de uitspraken die die dag in de Utrechtse rechtszaal werden gedaan 'zeer opval-

lend'. Hij memoreerde dat er door Kamerleden van andere partijen meerdere keren Kamervragen over de zaak zijn gesteld. Dat 'heeft natuurlijk politieke complicaties. Dus we wachten rustig af wat zich de komende dagen zal ontwikkelen in die rechtszaal.'

Drieënhalf jaar later, in augustus 2017, besloot het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden het strafrechtelijk onderzoek naar Demmink te staken, omdat 'zeer uitgebreid en gedegen onderzoek' overtuigend had aangetoond 'dat er ten aanzien van de gerezen verdenkingen slechts sprake is van speculaties en veronderstellingen'. De getuigenverhoren uit 2014 hadden niets opgeleverd. 'De onderede afgelegde verklaringen betreffen hoofdzakelijk verhalen uit de tweede of derde hand, vaak van tientallen jaren geleden', schrijft onderzoeksjournalist Maarten Reijnders in zijn boek *Complotdenkers* (2021).

De vraag is of Omtzigt in 2012-2014 had kunnen weten dat de beschuldigingen aan het adres van Demmink op drijfzand berusten en hij met zijn achterdochtige opstelling complotdenkers van munitie voorzag, of niet. Uit de Kamerstukken blijkt dat, op een vraag van de VVD na, niemand zich aan de kwestie Demmink wilde branden. Omtzigt bemoeit zich er wel mee, maar houdt er na 2014 om voor ons onbekende redenen mee op. In 2015 zullen ex-PVV'ers Joram van Klaveren en Louis Bontes van Voor Nederland (VNL) regelmatig Kamervragen stellen over de zaak, maar zij behoren duidelijk niet tot de gevestigde partijen.

'Omtzigt flirt met complottheorieën', vertelt Reijnders aan *de Kanttekening*. 'Hij liet dit duidelijk blijken op Twitter. De suggestie werd gewekt, dat er sprake zou zijn van een doofpot in de Demmink-zaak. Dat deed hij ook bij de MH17. Omtzigt zegt niet dat Demmink

kinderen heeft misbruikt. Maar hij heeft er wel vragen bij. Dat doen complotdenkers ook, die zeggen alleen vragen te willen stellen. Andere Kamerleden wilden zich liever niet aan de kwestie-Demmink branden, terecht.'

White Helmets

Omtzigt bemoeide zich als CDA-Kamerlid ook intensief met de Syrische Burgeroorlog. Hij stelde – soms ook samen met andere collega-Kamerleden – maar liefst dertig Kamervragen over het conflict. Zijn vragen hadden 'wel een eenzijdige focus', stellen de journalisten Tjitske Lingsma en Minka Nijhuis in een reconstructie in *de Groene Amsterdammer* in 2021. 'Slechts éénmaal uit hij daarin zorgen over het Syrische regime, dat verantwoordelijk is voor veruit de meeste misdrijven.' Omtzigt was vooral kritisch over wat de oppositie, de pro-Turkse rebellen, Turkije en de jihadisten deden.

De parlementariër bleek bovendien gevoelig voor de desinformatiecampagne van Assad-propagandisten over de White Helmets. Deze hulporganisatie, die in 2014 officieel opgericht werd onder de naam Syria Civil Defence, biedt hulp aan oorlogsslachtoffers in Syrië in de gebieden die onder

bestuur van de (pro-Turkse) oppositie staan. De Syrische dictator Bashar al-Assad en zijn Russische bondgenoten begonnen een propagandaoorlog tegen de populaire White Helmets. Russische media schilderden de reddingswerkers als 'terroristen' en als propaganda-instrumenten van het Westen, dat erop uit was om Assad te verdrijven. White Helmets-oprichter James Le Mesurier zou zich schuldig maken aan spionage, terrorisme, pedofilie en orgaanhandel. De desinformatiecampagne tegen de White Helmets is onder meer door *The Guardian* en Bellingcat uitvoerig gedocumenteerd.

De Britse blogger Vanessa Beeley speelde in deze campagne een sleutelrol, schrijft *de Groene Amsterdammer*. In juli 2016 ontmoette ze Assad en daarna ging ze op 'onderzoek' uit. Dankzij haar Russische netwerk gold de partijdige Beeley opeens als een deskundige voor extreemrechtse alternatieve media. Ook werd ze regelmatig uitgenodigd door Russische staatsmedia, zoals Russia Today en Sputnik News. Een echte deskundige is ze natuurlijk niet. Vanaf het begin is het duidelijk dat ze een Assad-propagandist is. Volgens Graphika, een bedrijf dat social media analyseert, bestaat

GRAFFITIE AAN DE ACHTERWEG IN GRONINGEN MET EEN OPROEP OM JORIS DEMMINK OP GOOGLE OP TE ZOEKEN (BEELD: WUTSJE / WIKIMEDIA COMMONS / CC BY-SA 3.0)

een deel van de volgers van deze 'fringe blogger' op X – nu ruim 91.000 – uit clusters van gebruikers die dezelfde berichten tegelijkertijd verspreiden, wat een aanwijzing is dat het hier om een gecoördineerde actie gaat.

Het is onder andere het werk van Beeley waarop Pieter Omtzigt en zijn CDA-collega Martijn van Helvert op 21 december 2017 hun Kamervragen baseren. Ze willen weten hoe het kabinet de berichten beoordeelt, of de White Helmets 'zich schuldig zouden maken aan terroristische activiteiten in Syrië'. Ze verwijzen naar een artikel vol desinformatie op de radicaal-linkse website *Mintpress News*, die pro-Assad is en Beeley en Russia Today als betrouwbare bronnen opvoert.

Het kabinet antwoordt, bij monde van de ministers Halbe Zijlstra (Buitenlandse Zaken) en Sigrid Kaag (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) dat er 'geen enkele aanwijzing (is) dat deze beschuldigingen op waarheid berusten'. 'Er lijkt eerder sprake van een bewuste campagne van desinformatie die erop gericht is het werk van de White Helmets in diskrediet te brengen.' Minister Kaag, die vanwege haar eerdere werk voor de Verenigde Naties in Syrië werkte, kent het land goed.

Volgens Arabiste Rena Netjes, die onder andere publiceert in *Fikra Forum*, *Washington Institute* en *NRC*, heeft Omtzigt samen met Nieuwsuur in dezelfde tijd een desinformatiecampagne gepromoot over Nederlandse steun aan jihadistische groeperingen in Syrië. Dit schreef Netjes vorige week in een draadje op X. Milena Holdert en Ghassan Dahhan deden in 2018 voor *Nieuwsuur* en *Trouw* journalistiek onderzoek waaruit die Nederlandse steun aan jihadisten zou blijken, maar een rapport uit 2022 van het ministerie van Buitenlandse Zaken laat zien dat hier niets van klopt. Er waren 'geen aanwijzingen voor steun aan jiha-

distische of terroristische groeperingen', aldus het rapport. 'Het programma was gericht op het ondersteunen van de gematigde gewapende oppositie en uitgangspunt hierbij was geen steun te verlenen aan jihadistische of terroristische groeperingen of groeperingen die intensief met hen samenwerkten. De commissie heeft geen aanwijzingen gevonden dat er in strijd met dit beleid is gehandeld.'

Aan de *Kanttekening* vertelt Netjes dat Omtzigt zich bij zijn opstelling in de Kamer heeft laten

bepaling, en die van zijn voormalige collegae Joël Voordewind (ChristenUnie) en Sadet Karabulut (SP) eenzijdig. Ze zouden hebben meegewerkt aan een desinformatiecampagne van Assad en de YPG. 'Hierdoor zijn voorname donoren als Nederland én Duitsland plotsklaps gestopt met het steunen van organisaties die werkzaam zijn in anti-Assad gebieden, waaronder de White Helmets. Dit was het begin van veel ellende voor de organisatie. De White Helmets moesten medewerkers ontslaan en kantoren sluiten.'

WHITE HELMETS IN ACTIE IN 2017 (BEELD: QASIOUN NEWS AGENCY/WIKIMEDIA COMMONS)

leiden door de Koerdische strijdsgroep YPG en Assad. De YPG is volgens haar het verlengstuk van de Koerdische Arbeiderspartij PKK, die in Turkije, de Verenigde Staten en de Europese Unie op de terreurlijst staat. 'Omtzigt wil dat de Nederlandse steun naar de YPG gaat, in plaats van naar de Syrische oppositie. Hij kopieerde *linea recta* de propaganda van Assad en de YPG, dat anti ISIS-strijders van het Vrije Syrische Leger uit Azaz, de lokale Noordelijke Storm brigade, zelf jihadisten zijn. Daar klopt niets van, want ze hebben ISIS uit Azaz verdreven.' Netjes schreef hierover een ook artikel, dat werd gepubliceerd op de website MENA Affairs.

Netjes vindt Omtzigts positie-

De visie van Netjes wordt onderschreven door Charles Lister, directeur van het Syrische contra-terrorisme programma van het Midden-Oosten instituut. Hij beschouwt de White Helmets als 'absolute helden'.

Excuses aan de Syrische reddingswerkers White Helmets, zoals Omtzigt aanbood over MH17, bleven dit keer uit.

Orania

En dan is er de kwestie van Orania, de witte enclave die bekend staat als het laatste dorp in Zuid-Afrika waar de geest van de apartheid in leven wordt gehouden en waar zwarte mensen niet welkom zijn. De Canadese extreemrechtse activist Lauren Southern maakte in

2018 een film over het witte dorp: *Farmlands*.

Orania is opgericht door wijlen Carel Boshoff, die getrouwd was met een dochter van de beruchte Zuid-Afrikaanse premier Hendrik Verwoerd, de belangrijkste uitvoerder van de racistische apartheidspolitiek. In 2014 bezocht een delegatie uit Orania hun extreemrechtse politieke vrienden in Europa. Ze hadden afspraken met politici van extreemrechtse partijen als Front National in Frankrijk en Vlaams Belang in België. Op 25 september bezochten ze de Tweede Kamer. De Orania-vertegenwoordigers hadden afspraken met de Martin Bosma van de extreemrechtse PVV en Kees van der Staaij van de christenfundamentalistische SGP, maar ook Pieter Omtzigt van het gematigde CDA. Het is niet duidelijk dat Omtzigt Orania ontving namens het CDA of op persoonlijke titel, maar hij ontving hen wel in de Tweede Kamer.

'Goed gesprek vanochtend vroeg gehad met Pieter Omtzigt van het CDA in Nederland', schreef Orania hierover op Facebook. 'Nederlanders beginnen serieus kennis te nemen van de Afrikaanse positie en ons zelfbeschikkingsstreven.' Op de foto zien we Omtzigt samen met Carel Boshoff junior, zoon van Carel Boshoff en kleinzoon van Hendrik Verwoerd.

In het Orania-magazine *Voorgrond* schrijft Jaco Kleynhans dat het gesprek met Omtzigt het eerste gesprek van Orania-vertegenwoordigers was 'met 'een parlamentslid van het gematigde Christen-Democratische Appèl'. Hij sprak over een 'doorbraak'. Pieter Omtzigt was een 'luisterend oor' en zei ook 'dat hij zou nadenken over wat er gedaan kon worden om de zaak van de Afrikaner beter bekend te maken.'

In tegenstelling tot Bosma en Van der Staaij zou Pieter Omtzigt zich nauwelijks met de Afrikaanse zaak bezighouden. Dit deed zijn

fractiegenoot Van Helvert. Met zijn Kamervragen over de zogenoemde plaasmoorde op witte boeren in Zuid-Afrika, die hij samen indiende met Van der Staaij, droeg Van Helvert bij aan de extreemrechtse complottheorie van 'white genocide'. Uit onderzoek blijkt dat er niet bovengemiddeld veel witte boeren worden vermoord, en is anti-wit racisme ook zelden het motief van deze moorden.

Maar terug naar Omtzigt. Historicus Bas Kromhout van *Historisch Nieuwsblad*, die bezig is met een biografie over Hendrik Verwoerd, vindt het feit dat Omtzigt met een Orania-delegatie sprak in de Tweede Kamer bizar. 'Ik heb hem via Twitter meerdere malen gevraagd tekst en uitleg te geven. Ik wilde weten of het gesprek een vrijblijvend kennismakingsgesprek was, of dat het een politiek vriendenbezoek. Maar Omtzigt heeft nooit hierop gereageerd.'

Onderzoeksjournalist Robert van der Noordaa (*Volkskrant*, *De Groene Amsterdammer*) is eveneens kritisch over het ontvangen van de delegatie uit Orania door Omtzigt: 'Als je de beweging even had opgezocht op Google, dan wist je meteen dat dit een hele foute extreemrechtse, wit-nationalistische club is.'

'Structurele en systematische achterdocht'

'Omtzigt gelooft niet de dingen gebeurd zijn zoals ze gebeurd zijn', vertelt NRC-journalist Hubert Smeets aan *de Kanttekening*. 'Hij is altijd sceptisch. Hij laat zich leiden door een structurele en systematische achterdocht. Daarom ging hij het toeslagenschandaal onderzoeken. Maar vertrouwde hij het officiële narratief over de MH17 en Joris Demmink ook niet.'

Als dossiertijger heeft Pieter Omtzigt – samen met Renske Leijten (SP) en Farid Azarkan (Denk) – de toeslagenaffaire blootgelegd, waarvoor hij lof heeft gekregen.

EEN STAND VAN DE ORANIA-BEWEGING IN 2014 (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

Ook legde hij de moord op een journaliste uit Malta bloot, die onderzoek deed naar corruptie in haar land waar ook regeringsleden bij betrokken waren. Dankzij zijn wantrouwen weet Omtzigt duistere zaken aan het licht te brengen, die de autoriteiten liever verborgen hielden.

Maar Omtzigts wantrouwen heeft ook een schaduwzijde. Hij is gevoelig voor kritiek uit de complothoek. Dit bleek bij het MH17-dossier. Niet alleen voerde Omtzigt een nepgetuige op die het Russische narratief vertelde, maar ook nam hij De Doofpotdeal van de beruchte journalist Joost Niemöller in ontvangst, dat vol staat met samenzweringstheorieën. Tijdens de Demmink-affaire koos Omtzigt eveneens de kant van de complotdenkers, hoewel hij de zaak na 2014 liet rusten.

Omtzigts opstelling tegenover de Syrische Burgeroorlog is nog controversiëler. Hij stelt het perspectief van de christelijke minderheden en de Koerden voorop, waardoor hij nauwelijks oog heeft voor het brute optreden van Assad. Ook baseren Omtzigt en Van Helvert zich op de desinformatie van Beeley, die overduidelijk een Assad-propagandist is.

Ten slotte had Omtzigt – door even te zoeken op Google – kunnen weten dat Orania een wit-nationa-

listische club is. Hoewel Omtzigt – in tegenstelling tot zijn fractiegenoot Van Helvert – nooit het racistische 'white genocide'-narratief heeft gepromoot, weigerde hij tot nu toe zich te verantwoorden over het uitnodigen van de racistische Orania-delegatie in de Tweede Kamer.

Van der Noordaa: 'Omtzigt is heel populair, niet alleen in uiterst

rechtse kringen, maar ook bij mensen die zich tot het politieke midden rekenen, en zelfs bij links. Hij wordt gezien als een held. Ik snap niet dat mensen geen kritische vragen stellen. Er gebeuren bijzonder rare dingen rond die man.'

Voor dit artikel is er gebruik gemaakt van de data van Robert van der Noordaa over Pieter Omtzigt.

Reactie team Pieter Omtzigt

De Kanttekening heeft het team van Omtzigt dit artikel voorgelegd voor een reactie. Inhoudelijk had de woordvoerder van het Kamerlid het volgende te zeggen:

'Pieter Omtzigt is zo'n twintig jaar actief in de Tweede Kamer. In die periode heeft hij zich met duizenden kwesties beziggehouden. Als controleur van de regering past hem daarbij altijd een kritische houding, open en onderzoekend. In de feitelijke diepgang van zijn vragen en in zijn vasthoudendheid onderscheidt Pieter zich van veel andere Kamerleden. Zijn doel is altijd om de objectieve waarheid, onregelmatigheden of onrecht-

vaardigheden boven tafel te krijgen. Daarbij hoort ook dat hij in gesprek gaat met voor- en tegenstanders. In die context was hij aanwezig op de door u genoemde boekpresentatie en heeft hij in het verleden vragen gesteld over de kwesties waaraan u refereert. Niets meer en niets minder. Pieter is tegen iedere vorm van racisme en ongelijkheid en (religieus) extremisme, zowel aan de rechter als de linkerkant van het spectrum. Mocht u meer interesse hebben in de ideeën, dan staan die in twee documenten op de site <http://www.partijnieuwsociaalcontract.nl/>. Daarin staan ook verwijzingen (linkjes) naar de rapporten over ISIS en genocide.'

Nederlander vast in Spanje om terreurverdenking. 'Slechte omstandigheden'

Weer is het raak: een Nederlandse moslim wordt in het buitenland aangehouden omdat hij – zonder het te weten – op een terreurlijst blijkt te staan. Een Marokkaanse Nederlander uit Tilburg zit al ruim een maand onder zeer slechte omstandigheden gevangen in Spanje. Denk spreekt hier minister Dilan Yesilgöz (Justitie) op aan. De advocaat van de man stelt dat hij nog lange tijd vast zal blijven zitten, als Nederland zich niet inzet voor zijn vrijlating.

DE MAROKKAANSE NEDERLANDER ZIT SINDS 24 JULI IN VALENCIA IN DE GEVANGENIS (BEELD: MRWN)

● REMCO VAN MULLIGEN

Het is inmiddels een bekend fenomeen. In het kader van de strijd tegen terreur zijn diverse Nederlanders op buitenlandse terreurlijsten terecht gekomen. Ze ontdekken dit op een harde manier: op vakantie zet de politie hen aan de kant van de weg, of mogen ze een bepaald land niet in.

Het onderzoeksjournalistieke programma Argos besteedde er vorig jaar al aandacht aan op radio en televisie. Ook kranten als *NRC* en *Nederlands Dagblad* schreven erover. In maart berichtte *de Kanttekening* over een rechtszaak die actiegroep Muslim Rights Watch Nederland (MRWN) begint tegen de staat. De groep komt op voor de rechten van moslims, vooral waar die in het geding zijn – zoals door het boerkaverbod en bij de twee jaar geleden grootschalige undercover onderzoeken in moskeeën.

MRWN roept al langere tijd de Nederlandse overheid op om in actie te komen en onderdanen te helpen van terreurlijsten af te komen. Minister van Justitie Dilan Yesilgöz – de huidige VVD-leider – is tot nog toe niet bereid iets te doen. Slachtoffers moeten zelf maar zorgen dat ze van die internationale terreurlijsten verwijderd worden.

Jihadistische groep

Afgelopen maand is er een nieuw hoofdstuk aan de affaire toegevoegd. Een Tilburger was op weg met zijn gezin, voor een vakantie in Marokko. Tijdens een overnachting in Spanje werd hij gearresteerd. 'Er werd 's ochtends keihard op de deur gebonkt van onze hotelkamer', vertelt hij, anoniem, aan *NRC*. 'Vier agenten namen mij mee naar het politiebureau.' Daar ontdekte hij dat Spanje hem ervan verdenkt lid te zijn van een Arnhemse 'islamitisch-jihadistische groep'.

Het frappante is: Nederland weet zelf van niets. Het Openbaar Ministerie geeft aan geen idee te hebben waar de man van wordt

verdacht. De politie stelt eveneens geen verdenking te hebben – en heeft ook geen informatie over de man gedeeld met Spanje. Hij woonde voorheen in Arnhem en heeft daar, als praktiserend moslim, een islamitisch netwerk. Onder zijn contacten is er ook iemand die vroeger radicale ideeën had. Uit de reportages van Argos is gebleken dat dit in andere gevallen reden was voor Nederlandse instanties om 'uit voorzorg' andere landen te waarschuwen voor iemand.

De man zit sinds 24 juli in de gevangenis, voor een periode van maximaal zestig dagen, in afwachting van uitzetting. Hij zou van 2022 tot 2032 niet in Spanje mogen verblijven. Zijn advocaat spreekt van een compleet unieke zaak. MRWN staat hem bij in een poging hem naar Nederland te laten terugkeren. De groep is 'de fel brandende ster die mij bijstaat, ook op moreel vlak', meldt de man in het *Algemeen Dagblad*.

De Nederlandse overheid doet vooralsnog niets om de man te helpen. Wel is Denk in actie gekomen en stelt Kamervragen aan Yesilgöz. 'Dit stinkt gewoon naar etnisch profileren', meldt beoogd partijleider Stephan van Baarle. 'Nederland is geen politiestaat.'

Uitwerpselen

MRWN publiceerde enkele dagboekfragmenten van de Tilburger, waarin hij vertelt hoe een en ander verliep na zijn arrestatie. Op 24 juli schreef hij: 'Plots wordt me gevraagd alle spullen die ik bij mij heb op tafel te leggen, ik geef gehoor aan dit verzoek en leeg mijn broekzakken maar ik ben

niet meer helemaal helder van geest, mijn gedachten dwalen af. Ik leg mijn telefoon, mijn portemonnee, mijn horloge en mijn bril neer en realiseer me niet hoe ernstig de situatie is waarin ik me verkeer, ik kan niet meer helder nadenken. De spullen worden in een seal bag gedaan met mijn gegevens erop en ik word door twee agenten naar een cel begeleid. Ik krijg een soort van dunne matras en een deken mee. Terwijl ik de cel in loop, ruik ik de sterke geur van urine en uitwerpselen. De cellen hebben blijkbaar een eigen toilet zonder deur en iedere keer dat iemand er gebruik van maakt treft me een vlaag van deze uiterst onaangename geuren. Als de agenten de cel afsluiten en weglopen bestijgt mij het gevoel van wanhoop.'

Deze week reisde MRWN naar Spanje. Daar bezocht onder anderen woordvoerder Adil el Kanfoudi de Tilburgse man. De situatie is volgens hem 'onhoudbaar'. 'Ze zitten met zes personen in een kleine ruimte opgesloten, waarbij de andere gevangenen continu in de cel hasj en sigaretten roken. De broeder rookt zelf niet en kan slecht tegen de geur. Ondanks dat roken formeel niet toegestaan is in de cel, wordt er niet tegen opgetreden. Daarnaast zijn er conflicten en vechtpartijen tussen de gevangenen (die drugs gebruiken). De broeder probeert zich afzijdig te houden, maar wordt door andere gevangenen de conflicten in getrokken en uitgedaagd. De broeder is zelfs fysiek aangevallen. Vandaag is hij als gevolg van een verwonding aan zijn hand bij een arts geweest.' ●

TINEKE BENNEMA

Journalist en historicus.

Demonstreren is geen witte hobby

Bij de steundemonstratie van de Extinction Rebellion-blokkade van de A12 sprak ik zaterdag met een hoogleraar van Indiase afkomst. Hij had zich op deze snikhete dag in een zwartfluwelen toga met baret en bef gehuld. Dat was een zeer bewuste keuze zei hij, niet alleen om zijn standpunt en expertise te tonen, maar ook om met trots uit te dragen hoe ver hij, afkomstig uit een voormalig westerse kolonie, het had geschopt. Aanwezig en eveneens van Indiase oorsprong was hoogleraar Joyeeta Gupta, spreekster in het supportprogramma op het Malieveld, winnares zowel van de Nobel- als de Spinozaprijs.

En daarmee waren zij enkele van de gekleurde uitzonderingen in een zee van witte mensen op de demonstratie. Nu zal ik de laatste zijn om te ontkennen dat er in Nederland racisme, islamofobie en antisemitisme bestaan. Maryam Hassouni beschuldigt Extinction Rebellion (XR) er op *One World* van bij demonstraties geen rekening te houden met mensen van kleur. Zo zou het disproportioneel gevaar opleveren voor mensen van kleur om zich bewust te laten arresteren. Op hen heeft de politie het inderdaad meer gemunt. Maar klopt het

wat Hassouni zegt?

Allereerst zijn verreweg de meeste klimaatdemonstraties gewelddoos. Bij de blokkade van de A12 is er een supportgroep, die ver van de gevarenszone blijft. Daar waren de bovengenoemde wetenschappers aanwezig. Zo kan iedereen toch de macht van het getal laten gelden, zonder gevaar of het risico van een strafblad. De mensen die op de A12 gingen zitten werden, zonder onderscheid van leeftijd en achtergrond, systematisch door agenten weggevoerd. Waar de politie elders in Nederland inderdaad discrimineert op uiterlijk, gebeurde dat deze keer niet.

XR kent noch hiërarchie noch leden en heeft een sociocratische structuur. Iedereen kan zich via de site aanmelden bij een lokale afdeling. Niemand is de baas, de coördinatie van lokale groepen wisselt eens in de zoveel maanden en besluiten worden genomen op basis van consensus. Oud en jong, queer en straight, hoog- en laag opgeleid zitten zij aan zij. Maar wel zijn bijna alle activisten wit.

Dus ga ik hier de impopulaire vraag stellen of de grote afwezigheid van Nederlanders van kleur bij XR niet aan henzelf ligt? Ik zie ze namelijk wel op demonstraties tegen de Israëlische bezetting, het Iraanse regime en de Marokkaanse koning. Kortom, demonstreren is

geen specifiek witte hobby, of een wit privilege. Iedereen wil op zaterdag liever uitslapen en barbecueën.

Het antwoord op mijn vraag kan ik helaas niet geven. Ik leg die vraag graag bij mensen van kleur zelf neer. Want er is geen enkel onderzoek waaruit blijkt dat er sprake is van racisme bij klimaatactivisten en XR. De bal ligt in het kamp van mensen van kleur en een migrantenachtergrond, die de urgentie van de klimaatverandering voor alle kinderen erkennen om zich aan te sluiten. Eigen migrantenorganisaties voor klimaat heb ik nog niet gezien, maar hoe mooi zou het zijn als zij zich als groep zouden aansluiten.

Hier wil ik wel iets anders ding kwijt. Hassouni's houding doet mij denken aan het echtpaar dat met de auto half boven een klif bungelt en elkaar verwijten maakt over het slechte huwelijk. Beter bundelen ze krachten en bedenken ze hoe ze uit de penibele situatie kunnen komen om hun kinderen op te achterbank te redden.

Wie na deze zomer nog meent tijd te hebben voor achterhoedegevechten, herinnert zich het debat van BIJ1 niet meer noch de branden en temperaturen in Zuid-Europa. Die begrijpt niet dat de biodiversiteit elke dag afneemt, evenals de leefbaarheid op onze planeet. En die heeft zich evenmin

voldoende verdiept in het urgente probleem van de fossiele subsidies en de belastingvoordelen voor bedrijven. Van het winnen van met name olie hebben de volkeren in Afrika en het Midden-Oosten nauwelijks geprofiteerd. Ze werden onderdrukt door dictators, die vanuit eigenbelang door het Westen in het zadel werden gehouden. De baten vloeien grotendeels terug naar westerse landen. Daarbij heeft Afrika meer dan Europa te maken met klimaatverandering, door gebrek aan geld en dus maatregelen. En juist klimaatactivisten eisen compensatie voor die landen. Dat is meer dan Hassouni doet voor de groep voor wie ze zegt te spreken.

'It is only a little planet, but how beautiful it is', stond op het bord dat de Indiaas-Nederlandse hoogleraar bij zich droeg. Juist wereldwijde mobilisering om de klimaatverandering tegen te gaan, waarbij zich een schitterende regenboogcoalitie vormt, kan zinloze polarisatie overbruggen. *'We cannot walk alone'*, zei burgerrechtenactivist Martin Luther King eerder.

De urgentie van klimaatverandering zou bovenaan ieders politieke programma moeten staan. Wie de klimaatdemonstraties meemaakt, voelt ware verbroedering, hoop en het gezamenlijke doel dat van ieder van ons offers vraagt. •

‘Surinaamse voetballers werden racistisch aangesproken’

Humphrey Mijnaals: zelfs grote voetbalfans zullen de naam van deze eerste Surinaamse voetballer in Oranje niet kennen. Maar de foto's van de omhaal die hij maakte bij zijn debuut voor het Nederlands elftal in 1960, gingen de hele wereld over. Onlangs verscheen er een biografie over Mijnaals.

● CANER MERT

De verdediger van USV Elinkwijk viel al jong op. Hij was een van de eerste voetballers die vanuit Suriname naar het Nederlandse betaalde voetbal ging. Hij was de eerste voetballer van kleur van Oranje.

Journalist en sportschrijver Danny van der Linden kwam op het idee een boek te schrijven over de in 2019 overleden Mijnaals, vanwege diens befaamde omhaal: ‘Ik was bezig met een boek over de keeper Frans de Munck, ook wel bekend als ‘De Zwarte Panter’, toen de wedstrijd tegen Bulgarije ter sprake kwam. Toen Mijnaals hier voetbalde, waren er ook nog niet veel Surinamers in Nederland. Dus ik was erg benieuwd hoe

het was voor een Surinamer om te voetballen in een land waar bijna alleen witte mensen wonen.’

Van der Linden wist wel dat er destijds veel racisme was, ‘maar dat het zo erg was wist ik weer niet. Waar ik achter kwam was dat Surinaamse voetballers racistisch werden aangesproken door witte mensen. Ze vroegen hen: ‘Jij hebt een donkere huidskleur, maar is je bloed wel rood?’ Ze zagen de voetballers niet als mens, maar als buitenaardse figuren. Het lijkt zo onwerkelijk hoe we in die tijd omgingen met mensen van een andere kleur.’

Mijnaals, geboren in 1930, maakte op vijftientigjarige leeftijd de transfer van SV Robinhood in Paramaribo naar Utrechtse Sportvereniging Elinkwijk. Hoe kwam zijn voetbaltransfer tot stand? ‘Er was destijds een kerkgemeenschap uit Zeist met veel

bekeringsijver’, vertelt Van der Linden. ‘Ze wilden mensen in andere landen, zoals Suriname, helpen door hen over het christendom te vertellen. Bij de kerkgemeenschap werkte een dominee die erg geïnteresseerd was in voetbal.’

SV Robinhood was een van de voetbalclubs van Suriname en had een uitstekend elftal. ‘De club was een paar keer landskampioen geworden toen de dominee voor Robinhood kindersportactiviteiten mocht organiseren. Hij zag Humphrey en zijn broers spelen en kwam in contact met de familie. Hij zag potentie in Humphrey, maar ook in zijn broer Frank. Het waren fysiek en technisch sterke voetballers. Hij wilde proberen om hen naar Nederland te halen. De dominee had connecties bij Feyenoord, maar die club vond het te lastig, waarna hij het bij Elinkwijk is gaan proberen. Na Humphrey kwam ook Frank naar Elinkwijk. Later kwamen daar spelers als Michel Kruin, Charly Marbach en Erwin Sparendam bij. Zo ontstond er een hele Surinaamse enclave bij Elinkwijk.’

Ondanks de contacten was het nog steeds een hele klus om de transfer waar te maken: ‘Elinkwijk had tegen de dominee gezegd dat hij Mijnaals maar eens langs moest sturen, maar dat ging toen niet zo makkelijk. Er werden goede afspraken gemaakt en ze kregen een contract als ze arriveerden, op basis van wat de dominee had gezegd. Na een lange bootreis kon Humphrey een contract tekenen. Het betaald voetbal in Nederland bestond toen nog uit semiprofes-

sionele voetballers.’

Van der Linden vervolgt: ‘Eenmaal in Nederland kwam Humphrey in een totaal ander klimaat. Van het zonnige Paramaribo naar de koude stad Utrecht. Hij kreeg ook de vraag of hij niet bang was voor de kou. Hierop antwoordde hij: ‘Kou? Ik weet niet wat kou is.’ Zijn debuut tegen Sparta Rotterdam was vanwege de kou ook erg lastig. Hij moest op een ijzig veld voetballen en werd door een tegenstander de wedstrijd uitgeschot. Ook het publiek zag dat hij het moeilijk had, waarna er bijvoorbeeld te horen was: ‘Plak een postzegel op zijn kont een stuur hem terug naar Suriname!’

Het koude welkom hield Mijnaals niet tegen, vervolgt Van der Linden. ‘Door zijn positieve instelling, zijn doorzettingsvermogen en zijn vriendelijkheid heeft Mijnaals zich voetballend weten waar te maken. Na een paar weken begon Humphrey te wennen aan Nederland en zagen ook de trainer en het publiek de kracht van de speler.’

VIER SURINAAMSE VOETBALLERS KWAMEN IN 1963 SAMEN OP EEN REÛNIE. HUMPHREY MIJNAALS (LINKS), JOZEF SIAHAYA, MICHEL KRUIJN EN EDWIN SPARENDAM (BEELD: HARRY POT/ WIKIMEDIA COMMONS)

door witte mensen

HUMPHREY MIJNALS (ZWEVEND) OP 3 APRIL 1960 TIJDENS DE WEDSTRIJD VAN ORANJE TEGEN BULGARIE (BEELD: HARRY POT/ WIKIMEDIA COMMONS)

Na bijna vier jaar bij Elinkwijk te hebben gespeeld werd Humphrey geselecteerd voor het Nederlands elftal, maar wel op een andere manier dan dat het nu gaat, vertelt Van der Linden: 'Nu kiest een bondscoach de selectie, maar in die tijd was dat niet zo. De bondscoach kreeg van een keuzecommissie een aantal spelers toegewezen, waarmee hij een elftal moest samenstellen.'

Humphrey zat in eerste instan-

DANNY VAN DER LINDEN (BEELD: DANNY VAN DER LINDEN)

'Eenmaal in Nederland kwam Humphrey in een totaal ander klimaat. Van het zonnige Paramaribo naar de koude stad Utrecht'

tie niet bij die spelers, maar door een blessure van een andere voetballer kwam hij toch bij de selectie: 'Bij zijn debuut speelde Humphrey goed, maar wat het meest opviel was de omhaal. Een omhaal was in die tijd niet gangbaar, bijna niemand kende het eigenlijk. Na afloop van de wedstrijd zei Humphrey dat de omhaal in Suriname en Brazilië, waar hij ook had gevoetbald, vrij normaal is. Voetballegende Hans Kraay sr. zei over de omhaal: 'Als een Nederlander het zou proberen, scheurt hij al zijn spieren'. Door de actie was Humphrey de held van de dag. Na afloop, van de met 4-2 gewon-

nen wedstrijd tegen Bulgarije, werd hij op de schouders genomen door een groep Elinkwijk-supporters. Zij waren met bussen naar het Olympisch stadion in Amsterdam gereisd.'

Na zijn succesvolle debuut mocht Humphrey mee op reis met Oranje, waaronder naar Suriname: 'Tijdens de reis kwam Humphrey weinig aan spelen toe. Hij was ook gepikeerd dat hij weinig speeltijd kreeg tegen Suriname, waar hij een grote achterban had.'

De reis was geen succes voor Humphrey. Het werd uiteindelijk ook het einde van zijn carrière bij het Nederlands elftal, vervolgt Van

der Linden: 'Na afloop van de wedstrijden stelde een journalist op Schiphol de vraag hoe het was om in Suriname te voetballen. Humphrey reageerde dat hij er geen bal aan vond, omdat hij nauwelijks had gespeeld, niet wetende dat twee officials van de KNVB aan het meeluisteren waren. Ze dachten dat Humphrey veel te negatief was en dat hij niet meer voor het Nederlands elftal wilde spelen.'

Maar Humphrey Mijnaals was een pionier. Volgens zijn biograaf Van der Linden maakte de Surinaamse voetballer de weg vrij voor de eerste multiculturele voetballers bij het Nederlands Elftal, ofschoon het nog wel even duurde voordat er een nieuwe voetballer van kleur werd geselecteerd: 'Humphrey was de eerste, maar daarna duurde het tot eind jaren zeventig voordat de tweede Surinaamse voetballer in het Nederlands elftal kwam. Daarna kwamen de grote namen, zoals Ruud Gullit en Frank Rijkaard, die uiteindelijk Oranje hebben geholpen aan de grootste prijs, het Europese Kampioenschap in 1988.' •

Danny van der Linden, *Minna* (Lusus publishing, 2023), 21,95 euro, www.humphreymijnaals.nl.'

(BEELD: DANNY VAN DER LINDEN)

Twée Turkse Tukkers fietsen naar zamelen voor aardbevingsgebied

Ze kennen elkaar dankzij de verwoestende aardbeving in Turkije en Syrië van 6 februari. Filiz Ilmaz (35) en Sümeyye Sahin (25) komen nu, bijna zeven maanden later, opnieuw in actie voor het getroffen gebied. Ze fietsen naar Turkije met als doel 250.000 euro op te halen. *De Kanttekening* volgt hun reis.

FILIZ ILMAZ (LINKS) EN SÜMEYYE SAHIN (RECHTS) GAAN 2500 KILOMETER FIETSEN NAAR TURKIJE (BEELD: ILMAZ EN SAHIN)

● TAYFUN BALCIK

De Turkse Tukkers Ilmaz (pedagogisch medewerker in de kinderopvang) en Sahin (coördinator student well-being op de Universiteit Twente) leerden elkaar kennen bij de inzamelingsacties voor de aardbevingen in Turkije. Met hun ludieke actie – een gewaagde reis van 2500 kilometer – vragen ze weer aandacht voor het getroffen gebied.

Hoe is dit idee ontstaan?

Ilmaz: 'Nadat de grote acties voorbij waren en de vergetelheid begon toe te slaan, appten we elkaar voortdurend met de vraag wat we als jongere generatie nog meer kunnen doen voor de slachtoffers daar. Vergis je niet, want die hebben nog steeds hulp nodig. We dachten aan benefietconcerten, aan marktjes en nog meer. We wilden groots uitpakken. Op een avond belde ik Sümeyye: hoe zou een fietstocht naar Turkije zijn?'

En Sümeyye was gek genoeg om daar ja op te zeggen? Hoezo fietsen dan?

Sahin: 'Ja, ik ben altijd al een fietser geweest. Ik heb vroeger aan wielrennen gedaan als hobby. Ik ben sowieso een fanatieke sporter, doe bijvoorbeeld ook aan powerliften. Dus toen Filiz me belde, wist ik meteen: yallah we gaan dit doen!'

En jij Filiz, jij bent net zo'n fietsfanaat?

Ilmaz: 'Ik houd sowieso van veel

Turkije om geld in te

wandelen, yoga en pilates. Fietsen is heerlijk. Jaren geleden ben ik ook naar Frankrijk gefietst vanuit Enschede en ik ga ook weleens weekendjes weg op de fiets. Het zit echt in mijn bloed.'

Als echte Nederlanders...

Ilmaz: 'Ja, het komt ook echt omdat wij vroeger altijd met de fiets naar school moesten. We hadden geen ouders die ons met de auto afzetten, zoals je tegenwoordig vaker ziet. We moesten eigenlijk alles op de fiets doen. School, werk, we bleven maar trappen op die fiets. En dat kon soms echt een hel zijn, een half uur heen, half uur terug.'

'Waar zat jij op school dan?' vraagt Sahin aan Ilmaz.

'In Wooldrik', antwoordt Ilmaz.

Sahin: 'Is dat zo ver dan?'

'Ja', vindt Ilmaz. 'Wat had jij dan gedacht, voor een kind met kleine beentjes en wieltes?'

De twee praten nog even door – over zaken die voor niet-Tukkers lastig te volgen zijn. Totdat de interviewer weer tussenbeide komt.

Dan herneemt Ilmaz zich: 'De wintertijden waren echt niet leuk. In de regen en sneeuw. Maar we moesten maar gaan met die banaan. Die mentaliteit speelt wel een rol in deze drang om naar Turkije te fietsen.'

Maar een uurtje fietsen is wel wat anders dan dit. Hoe lang denken jullie over de reis te gaan doen?

Ilmaz: 'We hopen binnen een maand bij Ipsala (de Turks-Griekse grensovergang) aan te komen. We willen op een dag zes a acht uur te fietsen.'

Hoeveel kilometer is dat?

Sahin: 'Honderd kilometer per dag.'

Maar hoe gaat dat dan, kun je ons meenemen in het plan?

Ilmaz: 'Dat is moeilijk te zeggen,

omdat we het niet eerder hebben gedaan. Maar zaterdag vertrekken we om negen uur 's morgens. We volgen de planning die al is vastgelegd op ons navigatieapparaat. Onze eerste stop zal Duisburg zijn. Als we de kracht hebben, dan gaan we nog ietsjes door. Maar goed, het zal wel een beladen eerste dag worden, omdat het thuisfront ons eerst nog uitzwaait. Dus het kan zijn dat we de eerste dag low key beginnen.' Dan kijkt ze naar haar compagnon: 'Sümeyye schudt al nee met haar hoofd, maar we zien wel.'

Als je aankomt in Duisburg, ga je dan in een tent slapen?

Ilmaz: 'Nee, we proberen onderweg slaapplekken te regelen bij verenigingen die ons willen steunen, of in ieder geval sympathieke hotels die de actie een warm hart toedragen.'

Sahin: 'We willen alles sowieso zoveel mogelijk low budget doen. Er zijn stichtingen en verenigingen die ons onderweg gelukkig helpen en hun deuren voor ons openen. Dus we hebben onze route ook op die manier uitgestippeld. We krijgen ook berichten binnen van mensen die ons uitnodigen bij hen langs te komen.'

Tot Turkije is de route dus al geregeld?

Sahin: 'Nou in ieder geval tot Griekenland. In Italië hebben we tot nu toe nog niet zo veel plekken, maar in Duitsland en Oostenrijk zitten we goed. De uitdaging is dat we in Italië moeten bepalen of we een tent gaan kopen of niet, want het noorden van Griekenland is bergachtig en niet dichtbevolkt. We nemen geen tent van hier mee, omdat we dan te lang extra kilo's moeten torsen.'

Wat voor fietsen hebben jullie dan? Geen elektrische?

Sahin: 'Nee, we hebben van die trekking-fietsen. We dachten eerst wel aan elektrische fietsen, maar

dan zit je met software voor als er iets onverhoeds misgaat. En dat is lastig, omdat fietszaken in Europa de speciale software nog lang niet allemaal hebben. Dan ben je een paar dagen kwijt.'

En wat als er een band lek gaat?

Ilmaz: 'Dan gaan we gewoon plakken he!'

Heb je dat weleens gedaan? Ik liet mijn vader altijd zulke dingen doen.

Ilmaz: 'Nee hoor, zo behendig zijn we wel in Enschede.'

Sahin: 'En Hengelo!'

Nu de belangrijkste vraag: jullie doel is 250.000 euro, maar hoeveel hebben jullie tot nu toe opgehaald?

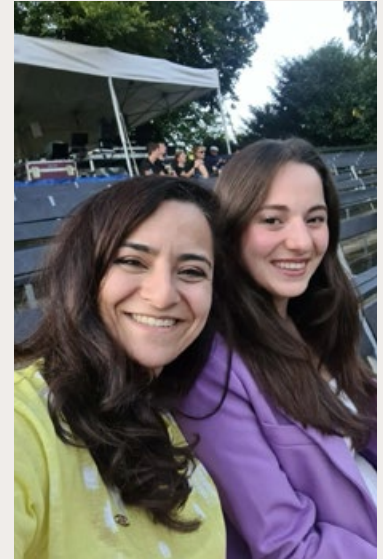
Sahin: 'We zitten nu op een paar duizend euro.'

En dat moet worden?

Sahin: 'Als je het mij vraagt halen we een miljoen op. We leggen de lat voor nu op 250.000 euro en als we dat bedrag naderen zetten we hem op 500.000. En daarna op 750.000. Want een miljoen is nu te hoog gegrepen, denk ik. Momenteel staan we ook in contact met business- en Rotary-clubs. We willen kijken wat zij ook voor ons kunnen betekenen. De hoop is dat als de een de portemonnee trekt, anderen zullen volgen.'

Ik hoop dat het sneeuwbaaleffect echt op gang komt voor jullie.

Sahin: 'Ja, ik denk dat dat wel belangrijk is. Want mensen in onze eigen omgeving hebben ons al genoeg geholpen en klaargemaakt voor deze reis. Denk aan alle benodigdheden, zoals twee dure fietsen en tassen. En we kunnen niet telkens in dezelfde vijver blijven visen. We moeten het project naar een hoger niveau tillen. En dat is wat we willen voor zowel binnen Nederland en Turkije, alsook in de tussenliggende Europese landen

die we doorkruisen. Dus daar zijn we wel erg druk mee. Alle hulp en donaties zijn uiteraard welkom'

Heel veel succes. Als jullie in Turkije aangekomen zijn, fietsen jullie dan ook weer terug?

Ilmaz: 'We zijn milieubewuste mensen, maar na 2500 kilometer fietsen hebben we wel een vlieg-reis terug verdiend.'

Sahin: 'Terugfietsen is binnen een maand tijd – zo flexibel zijn we ook weer niet met werk – niet te doen, al ben je nog zo'n fanatieke sporter. Op een gegeven moment zijn je spieren ook gewoon op, ondanks alle creatine, magnesium en proteïne die je dan extra inneemt.'

Snap ik.

Sahin: 'Trouwens: terug in Nederland hebben we wel een verrassing voor al onze volgers, die we feestelijk bij een event in Enschede willen laten zien. Dus hou ons de komende tijd in de gaten!' ●

Donaties kunnen via de Instagram-pagina's van Sahin en Ilmaz en via Gofundme verzonden worden. De komende weken zullen we hen blijven volgen en regelmatig berichten over hun belevenissen.

Human Rights Watch: Saudische grenswachten doden honderden vluchtelingen

'We werden herhaaldelijk beschoten. Ik zag mensen doodgaan op een manier die ik me nooit heb kunnen voorstellen. Ik zag dertig mensen ter plekke doodgeschoten worden' citeert Human Rights Watch (HRW) de 14-jarige overlevende Hamdiya uit Ethiopië in het rapport *They Fired on Us Like Rain*. De mensenrechtenorganisatie beschrijft de dodelijke operaties van Saoedische grenswachten tegen Ethiopische asielzoekers.

Hamdiya heeft zich onder een rots verstopt en is daar gaan slapen tijdens het bloedbad. 'Ik kon op een gegeven moment voelen dat mensen om me heen sliepen. Maar na een tijdje realiseerde ik me dat ze niet sliepen, maar dood waren. Ik werd wakker en ik was helemaal alleen', zegt ze. Volgens Human Rights Watch zijn tussen maart 2022 en juni 2023

'tenminste' honderden Ethiopiërs gedood. De moordpartijen aan de Jemenitisch-Saudische grensregio gaan volgens de organisatie nog steeds door. 'Grenswachten gebruiken explosieve wapens en schieten mensen van korte afstand neer, inclusief vrouwen en kinderen.' Dat zou op een 'wijdverbreide en systematische' manier gebeuren. In sommige gevallen werd aan slachtoffers gevraagd in welk deel van hun lichaam ze

beschoten wilden worden, melden overlevenden.

Het uit staatswege vermoorden van migranten is een 'misdaad tegen menselijkheid', schrijft HRW. Er wonen en werken naar schatting 750.000 Ethiopiërs in Saoedi-Arabië. De meesten zijn daar om economische redenen gekomen, maar in toenemende mate arriveren ook mensen die de mensenrechtenschendingen in eigen land ontvluchten. ●

BRON: PIXABAY

Meerderheid bevolking voor huisvesten van statushouders in eigen gemeente

'Ruim zes op de tien Nederlanders (63%) vindt dat statushouders, die een verblijfsvergunning hebben, in hun gemeente gehuisvest mogen worden'. Dat blijkt uit de zeventiende 'flitspeiling doorstroom migratieketen' van de overheid.

In het onderzoek naar migratie, asielzoekers en opvangcapaciteit dat het ministerie van Justitie en Veiligheid regelmatig doet, staat overigens wel dat het draagvlak in het afgelopen jaar met een aantal procenten minder is geworden.

In december vorig jaar piekte het Nederlandse draagvlak op ruim zeventig procent. De uitkomst zit nu weer op het niveau van de eerste meting op 22 juni 2022.

HOORN. BEELD: PIXABAY

Een op de zes Nederlanders is het 'helemaal oneens' (16%) met de stelling over huisvesting van sta-

tushouders in hun gemeente. Dit is vergelijkbaar met eerdere metingen, aldus de flitspeiling die geba-

seerd is op een online vragenlijst onder 939 Nederlanders en voor de zomer werd gepubliceerd. ●

swachten

Op deze pagina's brengt de Kanttekening nieuws in eenvoudig Nederlands, gevolgd door een interview met een nieuwe Nederlander. Zo willen we toegankelijk zijn voor mensen met een migratieachtergrond die de taal nog niet goed beheersen. •

VVD-lijstrekker Yesilgöz denkt dat de bijstand voor alleenstaande 1800 euro is

'Weet u hoe hoog een bijstandsuitkering is voor een alleenstaande in Nederland?' is de vraag die de journalist Twan Huys bij College Tour stelt aan Dilan Yesilgöz, de lijstrekker van de VVD. Ze kijkt even omhoog, doet haar wijsvinger omhoog en zegt: 'Ik denk dat het voor een alleenstaande rond de 1800 euro is'. Fout. Ze probeert er nog onderuit te komen, door minimumloon te roepen, maar Huys is onverbiddelijk: 'Daar zouden ze blij mee zijn. Het is 1216 euro', laat hij weten.

Het leidde overwegend tot hoon op sociale media. 'De leider van de VVD denkt dat de bijstand op 1800 euro ligt. Terwijl het 600 euro minder is. Ik weet werkelijk niet wat te zeggen. Armoede is geen natuurschijnsel. Het wordt veroorzaakt door beleidskeuzes van geprivilegerde

beleidmakers, losgezongen van de harde realiteit' schrijft Kitty Jong, vicevoorzitter van de vakbond FNV.

Noortje van Lith had ietsje meer genade voor Yesilgöz. 'Was het maar 1.800 euro p/m dan zaten niet zoveel mensen letterlijk in de kou', zegt ze, om vervolgens te erkennen dat Yesilgöz de cij-

fers door elkaar heeft gehaald. 'Ze kon het exacte bedrag niet eens meer noemen omdat Twan het al zei, maar ik denk dat ze het niet wist. Politici staan vaker af van de keiharde realiteit, maar juist zij bepalen ons beleid en dat doet pijn. Het is een politieke keuze, mensen letterlijk in de kou zetten', aldus Van Lith. •

Grensregio's gaan samen de strijd aan tegen uitbuiting arbeidsmigranten

Nederlandse uitzendbureaus in de grensregio's laten Oost-Europese arbeiders in ons land werken, maar ze krijgen net over de grens in Duitsland onderdak om Nederlandse inspecties te vermijden. Vier partijen hebben daarom de handen ineen geslagen, om uitbuiting van arbeidsmigranten tegen te gaan.

De huisvesting in Duitsland is bar slecht, en arbeidsmigranten betalen ook nog eens woekerprijzen voor hun plekje. Huurders moeten tussen de 380 en 420 euro betalen voor overnachting. Ze krijgen hiervoor een bed en een kamer, die met vele anderen moet worden gedeeld. De Nederlandse inspecties kunnen tegen deze uitbuiting weinig doen, want de gastarbeiders wonen in Duitsland. Om die reden hebben vier partijen – de

gemeente Enschede, Euregio, Kreis Borken en de gemeente Oost Gelre – besloten om samen te werken, om zo efficiënter te kunnen optreden tegen uitbuiting. 'Aan beide kanten van de grens zijn te veel versnipperde verantwoordelijkheden', vertelt Elisabeth Schwenlow van Kreis Borken aan RTV Oost. Om dit euvel te verhelpen gaan alle betrokken instanties in Nederland en Duitsland met elkaar om de tafel, om zo misstanden snel-

ler aan te kunnen pakken.

In Overijssel werken ongeveer vijfduizend Oost-Europese gastarbeiders, vooral Roemenen,

maar ook Polen en Bulgaren. Met het grensoverschrijdende project is 270.000 euro gemoeid. Het project zal twee jaar duren. •

(BEELD: PXHERE)

‘Mijn vrouw is gevaarlijker dan ik’

Elke maand gaat *de Kanttekening* in gesprek met vluchtelingen en statushouders in Nederland. Hoe zijn ze hier gekomen? En hoe hebben zij hun nieuwe leven opgebouwd? Deze maand: Sermin en Hüseyin Dogruer uit Turkije.

● ANNE-ROSE HERMER

Sermin en Hüseyin en hun twee kinderen leefden hun leven in vrij anoniem. Ze werkten allebei als schoolpsycholoog op een middelbare school. Dit alles veranderde door de mislukte staatsgreep van juli 2016, waar volgens de Turkse regering de islamitische geestelijke Fethullah Gülen verantwoordelijk voor was. ‘Twee maanden na de coup poging begonnen de scholen weer. We werden allebei ontslagen, want alle ambtenaren die Gülenist waren, raakten hun baan kwijt. Ik werd gearresteerd en gevangengezet’, vertelt Hüseyin.

Sermin was ook in gevaar. ‘Mijn schoonouders zorgden voor onze kinderen. Ik moest onderduiken. Gelukkig mochten de kinderen wel naar school en op bezoek bij Hüseyin. Het was een traumatische en emotionele periode voor hen. Onze dochter was toen een jaar of vier, haar broer is vier jaar ouder.’

Hüseyin benadrukt nog eens dat dit drama puur het gevolg is van het feit dat ze aanhangers van Gülen zijn. ‘In Turkije wordt iemand die Gülenist is als terrorist beschouwd. Sermin en ik waren actief betrokken bij de beweging. Dat wil zeggen: actieve leden van de beroepsvereniging. De ‘bewijzen’ voor ons ‘terrorisme’? Dat we een rekening hebben bij de Bank Asya, dat we lid zijn van een Gülenistische beroepsvereniging – in ons geval een soort vakbond voor leerkrachten – en dat we gebruik maken van een specifieke app. Dit communicatiemiddel zit gewoon in de App Store, maar via deze app zou de staatsgreep zijn gepland.’

Sermin knikt instemmend. ‘Mensen in Turkije vinden ons slecht’, zegt ze op wat zachtere toon. ‘Door de propaganda van president Erdogan kunnen ze de waarheid niet zien. Ze worden niet goed voorgelicht. Erdogan en zijn vrienden hebben na de mislukte coup voor negatieve berichtgeving gezorgd. Alle media in Turkije zijn nu in handen van Erdogan en zijn aanhangers, met uitzondering van sommige sociale media.’

hoorden we goede berichten over.’

Op de vraag of ze bekend waren met het Nederlandse klimaat moesten ze glimlachen. Hüseyin blijkt uit een warm deel van Turkije te komen. Voor Sermin is het klimaat niet zo belangrijk.

Hüseyin en Sermin hebben vanaf het moment van aankomst in Nederland de legale weg bewandeld en zijn onafhankelijk van elkaar in het asielzoekerscentrum (azc) in Ter Apel terecht gekomen.

‘Alle media in Turkije zijn in handen van Erdogan en zijn aanhangers’

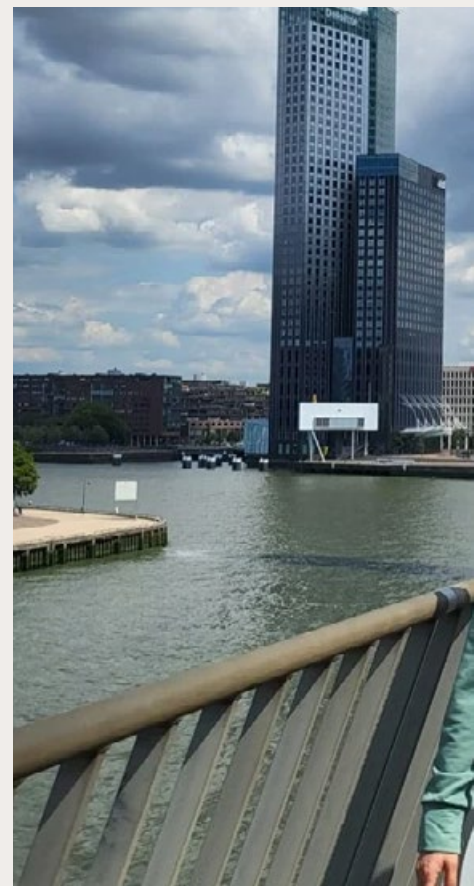
Na anderhalf jaar mocht Hüseyin de gevangenis verlaten. Zijn hoger beroep mocht hij in vrijheid afwachten, maar er hing hem in totaal zes en een half jaar gevangenisstraf boven het hoofd. Ze hadden afgesproken dat als Sermin ook in gevaar zou zijn, ze zouden proberen te vluchten. Sermin liep het risico op 7,5 jaar cel. ‘Zij is dus gevaarlijker dan ik,’ grinnikt Hüseyin.

Over de vluchtroute willen ze om veiligheidsredenen niets zeggen. Het is hen gelukt om in Griekenland terecht te komen. ‘We wisten niet waar we naartoe wilden. Eerst moesten we zien weg te komen. In veiligheid zijn was het belangrijkste. Eenmaal in Griekenland zijn we hier serieus over gaan nadenken. Duitsland, België, Frankrijk, Nederland. Het werd uiteindelijk Nederland, want daar

‘Ik was er het eerste met de kinderen. Hüseyin kwam iets later’, zegt Sermin. ‘Wij zijn slechts één dag en nacht in Ter Apel geweest en gingen daarna naar Budel. Van daaruit kwamen we in een azc in Assen. Hüseyin was een week in Ter Apel. Op dat moment waren de omstandigheden goed. Wat ik heel moeilijk vond, was mijn eerste echte interview met de immigratiedienst IND. Dat had ik in Budel. Je moet dan veel informatie geven. Ik was een beetje bang. Er werken Turkse ambtenaren in Nederland. Zouden zij dit kunnen lezen? Wat zouden ze hiermee doen? Gelukkig was de tolk een Nederlandse. Dat voelde veilig.’

Vijftien maanden wachten

Geduld hebben. Dat was volgens Hüseyin en Sermin het lastigste tijdens hun verblijf van twintig maanden in het azc in Assen, nota bene

in de coronaperiode. ‘Geduld, maar actief geduld’, legt Hüseyin uit. ‘We legden ons beslist niet bij alles neer. Alleen mochten we van onszelf niet boos worden over alles wat tegenzat. Sommige bewoners hebben heel snel een burgerservicenummer, andere mensen niet. De één had heel snel een huis, een ander moest langer wachten. Een van de belangrijkste momenten was het krijgen van een BSN-nummer. Zonder dát nummer ben je in Nederland niets. We moesten er vijftien maanden op wachten. De IND verwees ons naar het COA (Centraal Orgaan opvang Asielzoekers) en andersom. We kregen te horen dat het lange wachten door personeelstekort kwam, te weinig professioneel personeel, enzovoort. Het was moeilijk om dat te aanvaarden.’

In het azc in Assen werd veel georganiseerd, van taalwandelin-

SERMIN EN HÜSEYİN DOGRUER LOPEN OVER DE ERASMUSBRUG IN ROTTERDAM.

gen tot naai- en haakcursussen. Dat wil zeggen: totdat de corona toesloeg. 'Die activiteiten zorgden ervoor dat we ons welkom voelden. We hebben daar bijzondere mensen leren kennen, die ons alles leerden over de cultuur van Nederland en de feesten die hier gevierd worden. Sinterklaas, Sint Maarten, Oudejaarsdag. We hebben bij iemand oliebolle gebakken en mochten daar blijven om de jaarwisseling te vieren. Dat was heel belangrijk voor ons. Het gaf ons een gevoel van thuis te zijn,' vertellen ze.

'Er was geen hiërarchie. We waren vluchtelingen en we wilden niet zielig gevonden worden. Na de kennismaking met verschillende vrijwilligers wisten we dat er niet op ons werd neergekeken,' zegt Sermin.

Allebei hebben ze goede herinneringen aan het azc van Assen.

'Een azc moet sfeer opbouwen. De deur openen voor vrijwilligers. Het werkt ook inspirerend. Als je ziet hoeveel mensen er iets voor je willen doen, dan ga je vanzelf dingen terug doen. Verder werkten de vluchtelingen die er al waren de nieuwkomers in. Bovendien kon je praten met lotgenoten.'

Bij de Gülenbeweging staan onderwijs en zelfontplooiing hoog in het vaandel. Volgens Hüseyin en Sermin heeft dit hun integratieproces iets vergemakkelijkt, vooral omdat ze open stonden voor nieuwe dingen. Het blijft natuurlijk moeilijk om gedwongen te zijn je land te verlaten, zeker als je tegen de veertig loopt. Toch vinden ze hun weg weer.

Loopbaancoach

Hüseyin en Sermin zijn allebei hoogopgeleid. Helaas zijn er, vooral in het verleden, veel voorbeelden te

noemen van asielzoekers die theoretisch opgeleid zijn en noodgedwongen als schoonmaker moesten werken. Dat is bij dit echtpaar niet gebeurd. Inmiddels woont het gezin in Zeist, wat hen erg goed bevalt, en ze werken allebei in Utrecht. Hüseyin is gezinswerker bij een welzijnsorganisatie,

vinden van oplossingen als iets niet goed lukt. Ik voel me daar thuis. Het is ook fijn om Turkse mensen te kunnen interviewen. Ik mag nog een jaar blijven. Wat er daarna gaat gebeuren, weet ik niet. Dit is het werk wat ik al langer wilde doen, maar nu is het dus werkelijkheid geworden.'

'Als je ziet hoeveel mensen je willen helpen, dan ga je vanzelf dingen terug doen'

Sermin werkt bij Movisie als onderzoeker op het gebied van diversiteit en inclusie. Ze geven allebei aan dat ze dit te danken hebben aan hun loopbaancoach bij Vluchtelingenwerk Nederland. Dat ze hun capaciteiten kunnen benutten wordt mogelijk gemaakt door deze professionele hulp.

'Hij geloofde in ons,' zegt Sermin.

'De loopbaancoach was van mening dat we onze energie en ervaring moesten benutten. Eerst vond ik een stage via hem. Deze werkervaringsplek was voor negen maanden. Na die periode kreeg ik een baan aangeboden als gezinswerker. Ik ben er ontzettend blij mee,' aldus Hüseyin.

Sermin kwam bij Movisie terecht in het teken van een opstapbaanproject. Een lastig woord, zeker voor een nieuwkomer, maar het lukt. Voor mensen die vier jaar in Nederland zijn, spreken ze behoorlijk goed Nederlands. Als er soms iets misgaat, dan verbeteren ze elkaar.

'Ik werk mee aan een onderzoek over onzichtbare vrouwen in Nederland die hoog zijn opgeleid,' vertelt Sermin. 'Mijn collega's zijn heel aardig en helpen me bij het

Ook Hüseyin is blij met zijn collega's. Hij voelt zich gemotiveerd. In het begin was hij bang voor opmerkingen zoals 'Wat doet hij hier? Hij spreekt nog niet goed Nederlands.' Maar die reacties bleven uit.

Hüseyin en Sermin weten dat niet iedereen in Nederland positief tegenover asielzoekers staat, maar ze benadrukken dat ze het tegenovergestelde hebben ervaren. Ze krijgen heel veel hulp, nog steeds. Niet alleen hulp, maar ze ervaren ook hartelijkheid. Soms zit dat in ogenschijnlijk kleine dingen, zoals een taalcoach die tegen Sermin zegt: 'Je bent mijn meid!'

Zorgen

Hüseyin en Sermin concentreren zich op het opbouwen van hun nieuwe leven in Nederland, maar ze maken zich zorgen over de huidige situatie in Turkije. 'De boeken van Gülen mogen daar niet meer worden uitgegeven of verkocht. Sterker nog, je mag ze niet in je bezit hebben. Als de buurman bij je komt en ziet dat er een boek van Gülen in je boekenkast staat, dan kunnen ze besluiten naar de politie te stappen. Daarna kun je een huiszoeking verwachten.' Dit bevestigt dat ze niet voor niets zijn vertrokken. •

Waarom we in Europa zo weinig burgeroorlog in Jemen

De burgeroorlog in Jemen geldt als een 'vergeten' conflict, dat veel minder aandacht krijgt dan wat er bijvoorbeeld in Syrië gebeurt. Schrijver Dirk Wanrooij wil daar verandering in brengen. Hij is geboren in Jemen en is getrouwd met een Jemenitische vrouw. Hij schreef een boek over zijn persoonlijke geschiedenis met het land: *Het huis in de wolken*.

DIRK WANROOIJ. ©KEKE KEUKELAAR

● EWOUT KLEI

Wanrooij groeide, nadat hij met zijn ouders uit Jemen was vertrokken, op in Twente en Pakistan. Hij studeerde geschiedenis en Arabisch aan de Universiteit van Amsterdam. Van 2009

tot 2016 woonde en werkte Wanrooij in Caïro, onder andere als journalist.

Hij ontmoette daar ook zijn Schots-Jemenitische vrouw en volgde met haar de verschrikkelijke Jemenitische oorlog, die in 2015 uitbrak tussen de sjiietische Houthi-rebellen en de regering, die gesteund wordt door Saoedi-

Arabië. De oorlog is nu al acht jaar aan de gang en heeft honderdduizenden dodelijke slachtoffers geëist.

Je bent in 1983 in Jemen geboren. Hoe kwamen je ouders daar terecht?

'Mijn ouders kenden Jemen van een grote reis door het Midden-

oog hebben voor de

Oosten, die ze eind jaren zeventig hadden gemaakt. Ze begonnen hun reis in 1976 en reisden helemaal door naar Jemen, waar ze in 1978 een tijd verbleven. Ze waren verliefd op dat land maar konden er niet langer blijven omdat ze geen werkvergunning konden krijgen. Enkele jaren later konden ze opnieuw naar Jemen. Daar werd ik geboren, als derde kind van het gezin.'

Hoe beleven je ouders de Jemenitische Burgeroorlog?

'Ze wonen nu in Nederland, maar voelen een enorme verslagenheid. Dat voelen ze ook bij de Syrische Burgeroorlog, want mijn ouders ontmoetten elkaar in 1974 in Syrië. Dat beide landen, waar ze een sterke band mee hebben, nu uit elkaar worden gerukt door burgeroorlogen, dat raakt hen. Daar worden ze verdrietig van.'

Je vrouw Sara Ishaq komt uit Jemen. Hoe zijn jullie elkaar tegengekomen?

'We ontmoetten elkaar in 2012 in mijn stamcafé in Caïro. Het was op het hoogtepunt van de Arabische Lente, toen Caïro nog revolutionair was en het leger nog niet wederom de macht had gegrepen. Egypte was een voorbeeld voor Arabieren uit andere landen, en veel revolutionaire jongeren gingen naar Caïro om geïnspireerd te raken. Mijn toekomstige vrouw was betrokken bij de Jemenitische revolutie, die niet hard werd neergeslagen door het regime. Op een avond kwamen we elkaar tegen. Ik vond haar meteen leuk. Toen ik hoorde dat ze uit Jemen kwam vertelde ik haar dat ik er geboren was en liet mijn paspoort zien, waarin dat ook keurig staat. De rest is geschiedenis.'

Hoe leeft zij de Jemenitische Burgeroorlog?

'Veel dramatischer dan mijn

ouders. Ze voelt geen weemoed, maar intense pijn. Haar familie is in gevaar. Het gaat om een dagelijkse realiteit van pijn. In 2012, toen we elkaar ontmoetten, rommelde het al in Jemen. Maar drie jaar geleden brak de oorlog uit. Mijn boek biedt een verslag van hoe wij daarmee omgaan. We probeerden ons leven, maar ook van haar familieleden die geen Brits paspoort hadden en dus niet gemakkelijk Jemen konden verlaten, draaglijker te maken.'

enigd. In Noord-Jemen bestond meer dan duizend jaar het zogenoemde imamaat: een sjiiitische theocratie geleid door een imam. Hier kwam in 1962 een einde aan, toen het leger de macht greep. De etnische groep waaruit de imams werden verkozen wordt sindsdien gemarginaliseerd. De Houthi's in het noorden van Jemen, die nu vechten tegen de Jemenitische regering en de Saoediërs, kun je zien als de erfgenamen van het imamaat.'

Noord-Jemen proberen de Saoediërs hun zuiderbuur te destabiliseren. Saoedi-Arabië ziet zichzelf als de grootmacht in de regio. Jemen moet op eigen benen staan, maar mag niet te onafhankelijk worden en een eigen buitenlandpolitiek voeren, vindt Saoedi-Arabië. Het koninkrijk gedraagt zich als de grote broer van Jemen, die graag de baas wil spelen.'

Hoe zit het met westerse wapenleveranties aan Saoedi-Arabië?

'De Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk hebben allemaal lucratieve wapendeals met Saoedi-Arabië gesloten. De grootste en meest winstgevendende wapendeals van de VS zijn die met Saoedi-Arabië. Beide landen werken al jaren nauw met elkaar samen. In 1945, vlak voor het einde van de Tweede Wereldoorlog, maakte president Roosevelt een deal met de Saoedische koning: in ruil voor een constante toevoer van olie zouden de Amerikanen de Saoedische veiligheid garanderen. Saoedi-Arabië en ook de Jemenitische regering beroepen zich nu ook op de 'war on terror'-retoriek om wapens van het Westen te krijgen.'

Als het over terroristen gaat bedoelt Saoedi-Arabië natuurlijk in de eerste plaats de sjiiitische Houthi's. Maar hoe zit het met Al Qaida en IS? Zij zijn toch ook actief in Jemen?

'IS stelt nu weinig meer voor. Sinds de val van het zogenaamde kalifaat heeft de groep nog maar weinig aantrekkingskracht op jihadistten. Al Qaida heeft in Jemen sterkere papieren. De organisatie is al sinds de jaren negentig actief in het land. De Jemenitische president nodigde de Mujahideen uit, de Arabische krijgers die in de jaren tachtig tegen het Rode Leger in Afghani-

'Saoedi-Arabië ziet zichzelf als de grootmacht in de regio'

Want zijn ze nu ook in veiligheid?

'Uiteindelijk is haar familie naar Nederland gekomen, zoals ik ook in mijn boek beschrijf, en wonen ze in Amsterdam. Mensen uit Jemen krijgen in Nederland nu vrijwel automatisch een verblijfsvergunning.'

Voor buitenstaanders is de Jemenitische oorlog heel ingewikkeld. Hoe is de oorlog ontstaan? En wie strijdt tegen wie?

'Jemen is nu formeel één land, maar vroeger had je Noord- en Zuid-Jemen. Zij zijn in 1990, na de Koude Oorlog, tot één land ver-

En Zuid-Jemen?

'Dat is een ander verhaal. Dat was tot 1967 een Britse kolonie, en daarna een communistische republiek. In het soennitische zuiden is er ressentiment tegen het noorden. In de jaren negentig woedde er een korte burgeroorlog geweest omdat het zuiden zich opnieuw probeerde af te scheiden. Na die verloren burgeroorlog is het noorden zich als overwinnaar gaan gedragen.'

En hoe zit het met de Saoediërs? Wat is hun rol?

'Saoedi-Arabië heeft een stevige vinger in de pap. Sinds de militaire staatsgreep van 1962 in

stan vochten. Hij hoopte dat hij deze geharde militairen nog een keer ergens voor kon gebruiken. Een groep veteranen van de Afghanistan-oorlog, onder leiding van Osama Bin Laden, beraamde echter plannen voor terreuraanslagen op Amerikaanse doelen: de ambassades in Kenia en Tanzania in 1998, en de aanslag op het vliegdekship de USS Cole in 2000. De Jemenitische regering wist hier niets van, maar tolereerde Al Qaida wel.'

En wat doet Al Qaida?

'Dat is niet altijd even duidelijk. Soms heeft Al Qaida een stadje bezet in Jemen, tot ze er weer uit worden verdreven. De Verenigde Arabische Emiraten, die ook onderdeel waren van de door Saoedi-Arabië geleide coalitie, streden specifiek tegen Al Qaida. Maar strijders van Al Qaida die zich hadden overgegeven aan troepen van de VAE gingen daarna als milities bij de VAE in dienst. Kortom, het is erg ingewikkeld.'

De oorlog in Jemen duurt acht jaar. Waarom zo lang?

'Dat komt omdat de Saoediërs niet bereid zijn om hun verlies toe te geven. Saoedi-Arabië kondigde in 2015 met veel bombarie aan korte metten te zullen maken met Houthi-rebellen. Maar na acht jaar zijn de Houthi's nog steeds niet verslagen. Ze bedreigen zelfs de Saoedische olieproductie. De Saoediërs hebben de oorlog feitelijk verloren. Maar het is pijnlijk om dit te accepteren, want dit betekent gezichtsverlies. Je zou Jemen het Vietnam van Saoedi-Arabië kunnen noemen.'

Hoeveel doden zijn er inmiddels gevallen?

'Dat is heel moeilijk in te schatten, want er zijn veel strijdende partijen en er is geen instantie die het bijhoudt. Een

kennis van mij, die werkt voor een Jemenitische organisatie in Libanon, zegt dat de beste manier om het aantal doden te tellen het tellen van graven is. Hij spreekt van honderdduizenden slachtoffers.

Daarnaast is er nog een complicerende factor: wanneer geldt een dode als een oorlogsslachtoffer? Ben je een oorlogsslachtoffer

lijk om hun door oorlog verscheurde land te ontvluchten. Je kunt wel naar Saoedi-Arabië maar dat is niet fijn, want de Saoediërs zijn Jemen binnengevallen. Naar Oman vluchten is moeilijk, vanwege de woestijn. En als je de zee overgaat kom je in Eritrea terecht of in Somalië, landen die veel mensen juist proberen te ontvluchten.

'Wanneer geldt een dode als een oorlogsslachtoffer?'

als je overlijdt als gevolg van een cholera-uitbraak? Je bent dan weliswaar geen slachtoffer van bommen of kogels, maar die cholera-epidemie kon uitbreken dankzij de oorlog. En in Jemen vallen nu ook veel verkeersdoden, omdat bruggen in elkaar stortten omdat ze niet worden onderhouden. Deze doden kun je ook zien als oorlogsdoden. En natuurlijk de vele kinderen die overlijden door ondervoeding of omdat ze geen medicijnen krijgen. De oorlog in Jemen maakt gruwelijk veel slachtoffers.'

Waarom krijgt de oorlog in Jemen nauwelijks aandacht, in tegenstelling tot de Syrische Burgeroorlog?

'Er vluchten nauwelijks mensen vanuit Jemen naar Europa. Dat is het grote verschil met Syrië. Voor Jemenieten is het heel moei-

Daarnaast moeten we niet vergeten dat Saoedi-Arabië, ondanks alle grove mensenrechtenschendingen, een vriend is van het Westen. Ze werken militair samen, economisch en ook steeds meer in de sport. Veel journalisten, ook in het Westen, volgen de macht. Zij praten dus liever niet over wat Saoedi-Arabië doet in Jemen.'

Uiteindelijk komt er toch een einde aan deze oorlog? Saoedi-Arabië kan deze oorlog niet winnen, zei je eerder.

'Inderdaad geloof ik dat deze oorlog niet eeuwig zal voortduren. Ik geloof bovendien dat China nu iets goeds doet door Saoedi-Arabië en Iran – dat de sjitische Houthi-rebellen steunt – te proberen te verzoenen. Ik hoop dat China druk legt op Saoedi-Arabië om de oorlog te beëindigen.

De Houthi's zullen sowieso als morele winnaar uit dit conflict komen. Zij hebben meer dan acht jaar weerstand kunnen bieden tegen een overmacht, en zijn niet verslagen.'

En dan? Krijgen we dan een sjitische theocratie in Jemen, een sjitische Taliban?

'De Houthi's bedienden zich aanvankelijk van progressieve Arabische Lente-retoriek, maar ze zijn natuurlijk geen democraten, laat staan feministen. Ze hebben cafés gesloten waar mannen en vrouwen elkaar kunnen ontmoeten. Daarom zijn veel jongeren op de Houthi's afgeknapt. Tegelijkertijd zijn de Houthi's niet te vergelijken met de Taliban. Een deel van de Houthi's bestaat uit woeste strijders uit de bergen, maar een deel is ook afkomstig van de stedelijke intelligentsia. Ze zijn niet zo aartsconservatief als de Taliban. De Houthi's zijn een diverse groep. Het is nog niet helemaal duidelijk welke kant ze op willen gaan. Maar ze willen het wel heel anders gaan doen dan de zittende, door Saoedi-Arabië gesteunde machthebbers.'

TAYFUN BALCIK

Programmacoördinator
bij The Hague Peace
Projects voor de Armeens-
Koerdische-Turkse
werkgroep. Lid van de
Nieuw Amsterdam Raad
(Pakhuis de Zwijger).

Veertig jaar na de moord op Kerwin

Als het anders was gelopen, dan zou de Antilliaans-Nederlandse Kerwin Duinmeijer dit jaar 55 jaar zijn geworden. Misschien zat hij, inmiddels op middelbare leeftijd, nu wel van zijn kleinkinderen te genieten. Die waren, anders dan hun opa Kerwin, geboren in Amsterdam en gingen zo nu en dan bij hem langs. Hij zou hen dan, wie weet, hebben verteld over het land dat hij in de jaren zeventig aantrof. Over de hippies in het Vondelpark en misschien ook wel de verscheidene gastarbeiders die een steeds groter deel van de hoofdstad bevolkten.

Helaas is Kerwin voor altijd 15 gebleven en heeft hij nooit het geluk van kinderen en kleinkinderen mogen proeven. Precies veertig jaar geleden is hij door een racistische skinhead na een woordenwisseling neergestoken op de Damstraat en stierf hij een paar uur later aan zijn verwondingen in het ziekenhuis. Een taxichauffeur weigerde hem te vervoeren, omdat hij geen bloed op de stoel wilde.

De 'vuile n*g*r' zou hem vuil hebben aangekeken, verklaarde de zestienjarige moordenaar Nico Bodemeijer tegen de politie.

Ik tik zijn naam op Google en lees de berichten die er sindsdien

over Kerwin zijn verschenen. Ieder jaar verschijnt er wel wat. Ik moet toegeven dat ik me nooit echt heb verdiept in wat er toen precies is voorgevallen. Ik betrap mezelf op het feit dat mijn interesse groeit, wanneer ik lees dat de woorden-

denwisseling. 'Ik steek je verrot,' zegt een van de skinheads. En hij steekt.'

Ik word ongemakkelijk van het feit dat mijn interesse is gegroeid doordat die skinhead ook 'vuile Turk' heeft geroepen, voordat hij

'Racisme is moord' staat op een van de bordjes van de demonstratie die toen, in 1983, plaatsvond'

wisseling al in de Turkse shoarmatent was begonnen.

In het *Historisch Nieuwsblad* lezen we: 'Op zaterdag 20 augustus 1983 loopt hij [Kerwin] met drie vriendjes tegen middernacht in de Damstraat een shoarmatent binnen. Er zijn ook skinheads in de zaak. Ze roepen 'vuile Turk' tegen de man achter de toonbank en brengen de Hitlergroet. De jongens lopen weer naar buiten, Kerwin als laatste. Als hij de skinheads wil passeren ontstaat er een woor-

instak op Kerwin. Moet ik daar ongemakkelijk van worden, of is het niet meer dan logisch dat ik me aangesproken voel, omdat ik zelf Turks ben? Het moralistische antwoord is dat elke vorm van racisme me, ongeacht mijn afkomst, zou moeten interesseren. Het realistische antwoord is dat ik als vanzelf meer geïnteresseerd ben in Turkse dingen, zoals zwarte of witte Nederlanders ook meer geïnteresseerd zijn in zwarte of witte zaken.

Ik kijk verder en zie een naar

schilderij van Kerwin met Nike-gympen en een bebloede buik in een tuinbroek. Tot mijn grote schrik is er ook een echte foto. Hoe hij daar wijdbeens ligt op de karakteristieke steentjes van de Dam raakt mij. Ik moet meteen denken aan wat vele zwarte activisten met triggerwarnings op sociale media zeggen: 'Laat die beelden niet zien.' Zwarte mensen hebben genoeg van die traumatiserende zwarte lichamen. Waarom zou je daar als media een rol in willen spelen? Aan de andere kant denk ik: dit is de confronterende realiteit van racisme.

'Racisme is moord', staat op een van de bordjes van de demonstratie die toen, in 1983, plaatsvond. Hoe kunnen we racisme bestrijden, als we de meest brute consequentie van racisme niet tonen? Maar op een ander bordje van diezelfde demonstratie staat weer: 'Racisme is elke dag (een beetje) sterven.'

Het zijn aangrijpende woorden. Daarom is het misschien beter om het bebloede lichaam van Kerwin op de Dam niet meer te tonen, zeker niet als hoofdfoto bij een artikel.

Laten we ons Kerwin herinneren als die prachtige, glimlachende jongeman, die helaas niet oud mocht worden in Nederland, omdat hij een Antilliaan was. Dat is al triest genoeg. ●

Er komt een nieuwe bestuurscul

Met Bontenbal, Omtzigt en Jetten krijgen oude en nieuwe middenpartijen een herstart. De nieuwbakken partijleiders gaan voor geheel andere verhoudingen tussen overheid en burgers en tussen parlement en regering, betoogt Dave Ensberg-Kleijkers.

● DAVE ENSBERG-KLEIJKERS

Na de val van het kabinet Rutte-III als gevolg van het Toeslagenschandaal werd binnen en buiten politiek Den Haag luidkeels geroepen om een nieuwe bestuurscultuur. Steeds meer Nederlanders vertrouwen de overheid niet meer. Volgens velen is dit het gevolg van wantrouwen van de overheid tegenover de eigen burgers. Een nieuwe bestuurscultuur betekende voor verschillende mensen echter iets anders. Wel was er een gezamenlijk beeld op hoofdlijnen; bij een nieuwe bestuurscultuur hoort meer openheid vanuit politiek en openbaar bestuur richting samenleving en individuele burgers. Nieuwe politieke leiders van drie politieke middenpartijen lijken bij uitstek geschikt om bij te dragen aan de realisatie van deze belofte van een nieuwe politieke cultuur.

Nieuwe bestuurscultuur

Bij een nieuwe bestuurscultuur hoort ook een meer dienstbare houding van de overheid richting de samenleving; van burgerparticipatie naar overheidsparticipatie. Verder is er behoefte aan meer vertrouwen van overheid in burgers; minder wantrouwen, controles en bureaucratie. Ten slotte lijken Nederlanders ook een andere verhouding te wensen tussen het parlement en de regering; meer gezonde tegenspraak ('macht en tegenmacht'), meer dualisme en meer ruimte voor coalitiepartijen om eigen stand-

punten te koesteren, in plaats van zich blind te committeren aan een coalitieakkoord. Van de beloofde nieuwe bestuurscultuur is onder Rutte-IV niets terecht gekomen. Logisch, want leiders die hebben bijgedragen aan de *oude* bestuurscultuur kunnen geen geloofwaardige leiders zijn van een nieuwe bestuurscultuur.

Na de val van het kabinet Rutte-IV staan nieuwe leiders op, zoals Henri Bontenbal (CDA), Rob Jetten (D66) en Pieter Omtzigt (NSC). Zij willen bijdragen aan een nieuwe bestuurscultuur en versterking van het politieke midden. Of de politieke senior Frans Tim-

Bontenbal

Bontenbal schreef in zijn motivatiebrief voor het CDA-lijsttrekkerschap het volgende over die verhouding: 'Het vertrouwen van burgers in de overheid heeft de afgelopen jaren een stevige knauw gekregen. Mensen zijn vermorzeld door de overheid in de Toeslagenaffaire en in de hersteloperatie in Groningen. Een betrouwbare overheid is een overheid die niet vanuit wantrouwen naar haar burgers kijkt, maar vanuit vertrouwen. Daar hoort ook bij dat de samenleving en de politiek accepteert dat er grenzen zijn aan wat de overheid

een sterk sociaal vangnet zorgt. Voor Bontenbal is het vooral zaak om scherpe keuzes te maken om tot de nieuwe bestuurscultuur te komen. Meer in de geest van het 'radicale midden' rigoureuze keuzes omarmen en minder toewerken naar interne polderoplossingen. Het CDA heeft behoefte aan nieuwe, frisse keuzes. Als Bontenbal risico's durft te nemen zonder zichzelf te verliezen, kan hij het CDA weer de glans geven die al zolang afwezig is.

Omtzigt

Omtzigt schreef in 2021 een boek over een nieuwe bestuurscultuur en vernoemde zijn politieke partij naar dit boek: *Nieuw Sociaal Contract*. In 2021 voorzag ik zijn boek van tien kritische kanttekeningen. Dit, naast mijn complimenten voor het werk van Omtzigt. 'Terwijl politiek Den Haag volkomen klem zit binnen haar eigen ziekelijke bestuurscultuur en Nederlanders langer dan ooit op een nieuw kabinet moeten wachten, schetst Omtzigt een alternatief voor diezelfde cultuur', schreef ik toen op *Joop*. Ik verwacht dat Omtzigt in vergelijking met Bontenbal met meer radicale en fundamentele voorstellen zal komen om de alom gewenste nieuwe bestuurscultuur in de praktijk te brengen. Het algemene mens- en maatschappijbeeld tussen Bontenbal en Omtzigt ontloopt elkaar echter nauwelijks. Omtzigt is kwetsbaar op de inhoud van zijn voorstellen voor een nieuwe bestuurscultuur, zoals zijn voorstellen voor een nieuw kiesstelsel.

Jetten

Hoe zit het dan met de nieuwe leider van die andere, meer progressieve middenpartij: Rob Jetten van D66? Jetten was slechts zeventien jaar toen hij in het Brabantse Uden opstond en indruk maakte in de gemeenteraadsvergadering. 'Hij is verbolgen over de manier

'Of de politieke senior Frans Timmersmans (PvdA/GL) ook bijdraagt aan zo'n nieuwe cultuur, valt nog te bezien'

mersmans (PvdA/GL) ook bijdraagt aan zo'n nieuwe cultuur, valt nog te bezien. Hetzelfde geldt voor de nieuwe VVD-leider, Dilan Yesilgöz, die opstond vanuit de schaduw van haar mentor Mark Rutte. Bontenbal, Jetten en Omtzigt onderscheiden zich door een consistente, doorleefde en waardengedreven zienswijze op de politiek en de rol van de overheid. Zij delen het beeld dat een nieuwe bestuurscultuur begint bij de verhouding tussen burger en overheid.

vermag.'

Als het om het oplossen van inhoudelijke, maatschappelijke problemen gaat, zoekt Bontenbal oplossingen primair bij de samenleving zelf. Bij verenigingen, coöperaties, bedrijven, maatschappelijke organisaties. De overheid behoort daar faciliterend aan te zijn via wetten, regels en een eerlijke verdeling van financiële middelen. Zo hamert Bontenbal op 'bestaanszekerheid', waarbij de overheid armoede hard bestrijdt en voor

tuur, eindelijk

waarop zijn dorp wordt afgeschilderd. Kort daarvoor staken jongeren een Turkse basisschool in het Brabantse dorp in brand, als reactie op de moord op Theo van Gogh. Maar dat maakt Uden nog geen extreemrechts broeinest, zoals sommige media beweren', zo schreef *Trouw*.

Voor de genuanceerde Jetten is politiek leiderschap een roeping en nadrukkelijk geen calculerende carrièrereuze. Jetten maakt zich oprecht zorgen over de klimaatcrisis en als (demissionair) minister voor Klimaat en Energie zet hij zijn woorden om in daden. Maar meer algemeen gesproken wil de relatief jonge Jetten bijdragen aan een nieuwe politieke cultuur. 'Het is nodig dat een nieuwe politieke generatie aan het roer komt, die wat minder dat verleden met zich meesleept en open en onbevangen probeert de zaken op te lossen', zei de D66-leider in het *Algemeen Dagblad*. Jetten roept collega-politici op tot samenwerking en verbinding om de handen ineen te slaan, om zo de grote uitdagingen van deze tijd effectief het hoofd te bieden.

Als het gaat om een nieuwe bestuurscultuur is het de vraag of Jetten het aandurft om terug te keren naar het D66 van de jaren zestig. De partij die onder aanvoering van Van Mierlo het politieke bestel wilde 'opblazen' met allerlei revolutionaire ideeën. Onder Pechtold is D66 een bestuurspartij geworden en het 'Nieuwe Leiderschap' van Kaag kende relatief weinig diepgang. Jetten zal net als Bontenbal met radicale voorstellen moeten komen. Wellicht het benoemen van nieuwe 'D66-kroonjuwelen'. Juist voor D66 liggen er kansen om op geloofwaardige wijze te verhouding tussen burger en overheid te verbeteren.

Adviezen van Kim Putters

Met Bontenbal, Omtzigt en Jetten krijgen oude en nieuwe midden-

partijen een herstart. Nieuwe bezems vegen schoon en dit verse politieke bloed gaat, dat is mijn diepe overtuiging, voor geheel andere verhoudingen zorgen tussen overheid en burgers en tussen parlement en regering. Het veranderen van een cultuur vraagt immers om consistent en waardengedreven leiderschap. Leaders die het goede voorbeeld geven en die oprecht geloven in de mooie woorden die ze prediken. Volgens de oud-voorzitter van het Sociaal Cultureel Planbureau, Kim Putters, begint die nieuwe bestuurscultuur bij een nieuw sociaal contract tussen overheid en burgers. Hij stelde in zijn Van Slingelandt-lezing uit 2021 drie concrete stappen voor. Ik citeer:

- 1 *Neem het leven van mensen als uitgangspunt, en dat loopt niet langs beleidskokers.*
- 2 *Durf opgavegericht te werken en bestaande overheidslagen, ingerichte systemen en beleidskokers los te laten als startpunt van redeneren. Durf verantwoordelijkheid te delen met bedrijven en burgers. (...) De staat hoeft en kan niet alles oppakken, maar wat ze doet moet gebeuren volgens de regels van de democratische rechtsorde en codes van goed bestuur.*
- 3 *Daarbij is het gebruik en het benutten van de beschikbare kennis een onmisbare schakel. (...) Dat vergt ambtelijk vakmanschap en stevigere positionering van kennis en*

onafhankelijk advies, en van instanties zoals de Ombudsman, als onderdeel van het sociaal contract.

Hij vervolgt: 'Een nieuwe bestuurlijke cultuur (...) is niet zomaar een beetje beter samenwerken en het imago van de politiek verbeteren. Het gaat om een sociaal contract waarbinnen beleid problemen van en met burgers oplost. Dan bepalen mensen vervolgens zelf wel of ze de overheid weer willen vertrouwen. Dát is de nieuwe bestuurscultuur.'

Ongeacht de uitkomst van de Kamerverkiezingen van 22 november verwacht ik dat een nieuw regeerakkoord veel aandacht geeft voor een 'nieuwe bestuurscultuur'. Onder aanvoering van de genoemde drie nieuwe leiders van middenpartijen – CDA, NSC en D66 – staat ons land aan de vooravond van vernieuwing van het bestaande 'sociale contract' tussen burgers en overheid. Ik hoop dat andere leiders hun voorbeeld volgen en bijdragen aan een Nederlandse en (effectievere) versie van 'glasnost' (openheid) en 'perestrojka' (hervormingen) van de vaderlandse politiek. ●

BEELD: TWEEDE KAMER

Is de gemeenschapszin terug in het

In de verkiezingscampagne zingt op dit moment één woord rond: bestaanszekerheid. Keren de politieke partijen zich af van het liberale individualisme? Is er meer oog voor gemeenschapszin? Dit vindt ons panel.

(BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

Jakob de Jonge,
kunstenaar

‘Een gevoel van
gemeenschap kan
niet bestaan als
één groep
afhankelijk is van de
voedselbanken’

‘Bestaanszekerheid en gemeenschapszin hebben natuurlijk met elkaar te maken. Een gevoel van gemeenschap kan niet bestaan als één groep afhankelijk is van de voedselbanken en rijkelui staan te genieten in de Wassaars en Zuidassen van deze wereld. Als je deze kloof laat groeien en er is geen bestaanszekerheid voor de onderklasse, dan kan er geen sprake zijn van gemeenschapszin. De manier waarop Frans Timmermans hierover praat, een beetje desperaat laten zien dat ze er zijn voor de armeren, klinkt wrang uit de mond van een partij die zo lang heeft meegewerkt aan het neoliberale

raal afbraakbeleid van alle sociale zekerheden.

Dus het komt bij mij niet echt geloofwaardig over als het uit de hoek van PvdA-GroenLinks komt. Je kan niet zwakken van links naar rechts, je hebt een goed verhaal nodig met de nodige uitleg. Waar is de analyse over het feit dat we zo'n rijk land zijn en dat er toch zoveel mensen afhankelijk zijn van de liefdadigheid van de voedselbanken? Leg dat maar eens uit aan de mensen. En leg ook maar eens uit hoe we daar uit gaan komen. Gaan de sterkste schouders, de zwaarste lasten dragen? Dit gebeurt allemaal nog steeds niet.’ ●

Dimple Sokartara,
communicatieadviseur

‘In ieder geval is het
bewustzijn terug dat
niet iedereen het
goed heeft’

‘Ik denk dat tot op zekere hoogte de gemeenschapszin weer terug is. Zelfs mensen die heel individualistisch te werk gingen hebben intussen wel door wat de implicaties zijn van hebzucht. En dat die hebzucht ook een tol eist. Denk aan hogere huren, uitgekleepte zorg en duur openbaar vervoer. Het is ook aan de politiek om de verkoop van sociale huur te stoppen en huisjesmelkers de pas af te snijden. Dat gebeurt nu al een beetje. En ik denk dat hierdoor mensen in Nederland doorhebben dat je niet te individualistisch kan zijn, omdat het niet de realiteit is. Of men het nou wil of niet, er blijft

altijd een grote groep mensen over die hulp nodig heeft van anderen. Denk aan armeren, ouderen, mensen die chronisch ziek zijn, enz. Dit gebeurt dan via het belastingstelsel, maar ook de strijd voor eerlijke lonen. Dus gemeenschapszin keert wel terug. Alleen weet ik niet of dat komt vanuit het idee dat iedereen in de samenleving naar hetzelfde niveau getild moet worden, of dat men vooral beperkt wordt door maatregelen van de overheid. In ieder geval is het bewustzijn dat niet iedereen het goed heeft. Vooral de inflatie heeft dat ontmaskerd, de koopkracht is enorm gedaald. Dat zijn feiten waar men niet echt omheen kan. Dus ja, er moet veel meer gebeuren om aan mensen bestaanszekerheid te bieden.’ ●

politieke debat? Dit vindt ons panel

Ibrahim Özgül,
ondernemer en bestuurder

‘Er is altijd gemeenschapszin geweest. Wij Nederlanders, waar we dan ook vandaan komen, zijn altijd sociaal geweest. Als dat niet zo was geweest, dan hadden we al lang elkaar het leven zuur gemaakt. Dat is vooralsnog niet gebeurd in Nederland. Nederland is nog lang geen harde samenleving, zoals we die in Amerika, Frankrijk of Turkije kennen. Landen waar veel meer armoede en geweld is. In de jaren Rutte is er wel een kleine

‘Wij Nederlanders, waar we dan ook vandaan komen, zijn altijd sociaal geweest’

groep elitairen, en een groepje middenklassers die zich elitair willen gedragen, ontstaan. Een bovenlaag die zich nog meer heeft verrijkt. Zij hebben zich afgescheiden van de rest van de samenleving en zien eigenlijk niet meer wat voor schade hun rijkdom veroorzaakt bij mensen die niet kunnen meekomen: Laaggeletterden, uitkeringsgerechtigden, arme immigranten. Als iedereen harder werkt voor deze mensen dan lossen we het ook op.’ ●

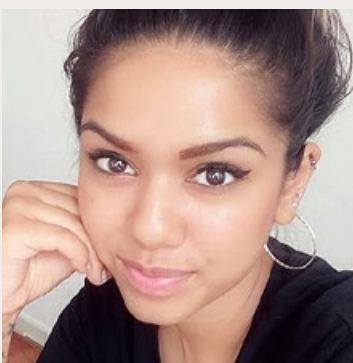
Mostafa Hilali,
militair

‘Volgens de Dikke van Dale is gemeenschapszin het gevoel van verbondenheid met je medemensen of de gemeenschap waartoe je behoort en de bereidheid in haar belang te handelen. Ik denk dat gemeenschapszin vanuit de verbondenheid met de ‘eigen’ gemeenschap erg sterk is. Helaas is die gemeenschap echter niet Nederland an sich, maar eerder een subgroep zoals boeren, ‘allochtonen’ of 7-vinkers. Die vorm van verbinding is te smal en

‘Ik denk dat de verbondenheid met de ‘eigen’ subgroep nog erg sterk is’

zorgt juist voor verwijdering en het tegenover elkaar staan. En het is helaas die vorm van gemeenschapszin die veel personen en partijen bedoelen als ze daar nu over praten.

Wat we echt nodig hebben is een gemeenschapszin op basis van het land waar we allemaal wonen en waartoe eenieder die hier woont onvoorwaardelijk toe behoort. En waarbij je niet gelijk uit de groep wordt geplaatst als je een kleine of grote fout maakt. Als dat het geval is, dan is er sprake van verbondenheid met elkaar als medemensen en kunnen we pas echt over één gemeenschap spreken. De partij die dat uitdraagt zal mijn stem krijgen.’ ●

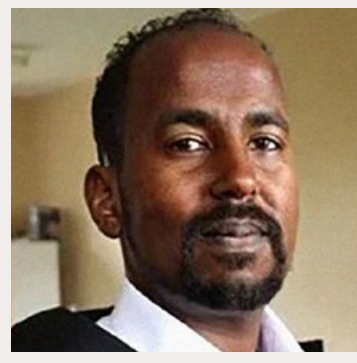

Anushka Soekhradj,
sociaal werker

‘De behoefte aan gemeenschapszin is terug en ja die ervaar ik wel, maar de gemeenschapszin zelf is nog niet. De verdeling onder mensen is sinds Ruttes kabinet groter dan ooit. Dat de campagnes ingericht worden rondom modewoorden woorden als ‘bestaanszekerheid’ en ‘gemeenschapszin’ zegt vooral iets over het gat in de markt, de

‘Eerst zien dan geloven met die gemeenschapszin’

behoefte eraan. Het beantwoordt aan een onvervuld verlangen. Deze woordkeuze benadrukt een positieve benadering maar is vooral een verkooppraatje voor de verkiezingen: armoedecijfers en het gebrek aan verbondenheid laat zien hoe wankel we in essentie zijn. Laten we de campagnes vooral loszien van de verkiezingsprogramma’s, hierbij geldt dus ook: eerst zien dan geloven.’ ●

Ahmed Abdillahi,
postbezorger

‘Ja, inderdaad iedereen heeft er de mond vol van, maar concrete maatregelen zie ik nog niet. Waarom komt geen enkele partij met het idee van een miljonairsbelasting om de gemeenschapszin op te krikken. Iedereen die meer dan een miljoen heeft op zijn rekening, voelt er niks van als daar een forse, progressieve belasting op komt. Maar met die miljoenen aan belas-

‘De gemeenschapszin kunnen we opkrikken met een miljonairsbelasting!’

tinggeld, kunnen we wel wel keihard de armoede bestrijden. Zolang zulke ideeën niet collectief worden besproken, zie ik helemaal geen gemeenschapszin. De gemeenschap valt uit elkaar. Iedereen is hyperindividueel bezig. Dat is allemaal toegenomen sinds Nederland afstand heeft genomen van de verzorgingsstaat en alles aan de markt heeft overgelaten. Maar vergis je niet, marktpartijen zijn er niet voor het algemeen belang. Het zijn vooral zakkenvullers.’ ●

**THOMAS
VON DER DUNK**

Publicist.
Cultuurhistoricus.

Waarom is Yesilgöz zo hardvochtig rechts?

De nieuwe CDA-lijsttrekker Henri Bontenbal heeft een duidelijke lijn getrokken: extreemrechtse antidemocratische partijen sluit hij principieel van een coalitie uit. Er zijn morele grenzen.

Hoe anders is de opstelling van de nieuwe VVD-lijsttrekker Dilan Yesilgöz: niet dat ze nu dol is op Geert Wilders, maar ze wil een coalitie met de PVV niet uitsluiten. Morele grenzen zijn alleen maar hinderlijk.

Dat is een oude lijn van de VVD, die in haar handelen nooit door veel moreel besef is gehinderd. Materieel eigenbelang van de eigen achterban staat voorop. In 2010 was de miljonairsvillasubsidie ook belangrijker dan de rechtstaat. Terwijl het CDA door de gedoogcoalitie met de PVV bijkans doormidden scheurde, protesteerden maar drie prominente VVD'ers openlijk: Frans Weisglas, Joris Voorhoeve en Gijs de Vries.

Toen dat niets uithaalde, zeiden de laatste twee prompt hun lidmaatschap op. Ook nu is Weisglas – gezien zijn familieachtergrond gevoeliger voor bedreigingen van de rechtstaat dan de meeste handelslui die de VVD bevolken – een eenzame roepende in een dorre geestelijke woestijn. Voor die overgrote meerderheid geldt, minder rechtstaat

tegen meer belastingen afwegend: eigen geld eerst.

Vandaar dat de Italiaanse premier Meloni ondanks haar homofobe en xenofobe politiek door Rutte als een heel gezellige vrouw werd betiteld en hij samen met haar de nieuwe Tunesische dictator Kais Saied voor een 'asieldeal' omarmde, waarvan de dodelijke slachtoffers vrijwel dagelijks de krantenpagina's halen.

Een woord van spijt is nog niet over Ruttés lippen gekomen. Doelbewust heeft hij immers zijn eigen vierde kabinet over een getalsmatig non-probleem opgeblazen, om zo zijn eigen egoïstische kiezers – en het daarvan naar de PVV overgelopen deel – te paaien. Voor de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie zijn de vrijheid en democratie van de overige acht miljard mensen daaraan ondergeschikt.

Wie mocht hopen dat met Yesilgöz, dochter van Koerdische vluchtelingen, de VVD van koers en toon zou wijzigen, heeft het mis. Ofschoon zijzelf, als de PVV het voor het zeggen had gehad, nooit in Nederland zou zijn toegelaten, omarmt zij de harde asiellijn van haar partij en maakt zij Wilders opnieuw salonfähig.

VVD-lid Aylin Bilic veroordeelde in haar NRC-column van 15 juli, direct na de uitverkiezing van Yesilgöz, iedereen die op Yesilgöz' opmerkelijke politieke metamor-

**'Materieel
eigenbelang van
de eigen achterban
staat voorop'**

fose van SP via GroenLinks en PvdA naar VVD wees, en op de discrepantie tussen Yesilgöz' persoonlijke achtergrond en de nu door haar verkondigde standpunten.

Bilic zal het daarom vast onfatsoenlijk vinden, maar ik doe het toch: ofschoon je inderdaad niemand op zijn afkomst mag vastpinnen, is de constatering en bekritisering van dat contrast legitiem. Temeer daar Yesilgöz niet een liberale VVD'er geworden is, maar zich op de harde rechtervleugel van die partij opstelt.

En dat vergt een verklaring die misschien eens uitstijgt boven die valse illusie van puur persoonlijke rationale afwegingen van autonome individuen – het soort illusies waaraan de VVD zich om veel wezenlijker maatschappelijke vragen te ontlopen graag vastklampt.

Opvattingen komen namelijk nooit in een sociaal luchtledige tot

stand; de context speelt altijd een rol. Een sociologische verklaring dus, iets waar men in die club weinig mee op heeft, zoals we ook van Mark Rutte weten. Want dan heb je het niet meer over autonome individuen voor wie gewoon 'geluk een keuze is', maar over collectieve structuren.

Wat opvalt is namelijk dat Yesilgöz niet de enige is. Meer toonaangevende politici in rechtse partijen met een migrantenachtergrond blijken juist op dat gebied te behoren tot de harde rechtervleugel, en niet tot een meer tolerante linker. Denk aan de gewezen VVD-asielwoordvoerder Malik Azmani, of, over de grens, de Conservatieve Britse premier Rishi Sunak en zijn minister van Binnenlandse Zaken Suella Braverman. Ook zonder veel compassie met degenen die níet bijtijds binnenboord waren.

Een deel van de verklaring, die zijzelf vast niet graag zullen horen: om in een nationalistische xenofobe rechtse partij als *one of the boys* geaccepteerd te worden moet je je, vanwege latent wantrouwen, juist als postmigrant extra hardvochtig opstellen. De geboren VVD-bal uit Wassenaar heeft dat minder nodig, die hoort er vanzelf al bij.

Zoals vroeger in de CPN of SP leden zonder arbeidersachtergrond zich daarom vaak ook 'arbeideristisch' gingen gedragen dan 'echte' arbeiders zelf. ●

HIZIR CENGİZ

Publicist.

BBB en de rechtsstaat

Richting iedere Tweede Kamerverkiezing vrees ik weer voor de debatten op televisie en interviews met politici. Dat had ik al van kinds af aan, want: mijn moeder draagt nou eenmaal een hoofddoek en het ging tijdens die debatten erover of mijn matties en ik hier mochten blijven. Rond die tijd telde ik voorbijgangers of trampassagiers en dacht: van deze tien onbekenden heeft er minstens één een hekel aan me, aan mijn kameraden en aan alle *mensen als wij*.

Pas jaren later begreep ik wat ik, zo richting de verkiezingen, daadwerkelijk vreesde: de aantasting en de aftakeling van onze democratische rechtsstaat. De rechtsstaat, zo zou ik het definiëren, is een belofte en opdracht, namelijk dat de rechten van minderheden worden beschermd en eenieder voor de macht van de overheid wordt behoud.

Nu, met nieuwe verkiezingen in aantocht, houd ik me, eerlijk gezegd, weer vast.

Neem bijvoorbeeld het nieuws van vorige week. Ik schrok, alweer. De BoerBurgerBeweging (BBB) van Caroline van der Plas, die tijdens de provinciale verkiezingen de meeste zetels binnenhaalde, presenteerde haar verkiezingslijst. Onder andere Lilian Helder staat op die lijst. Hel-

‘Ik houd me vast voor de debatten en interviews van de aankomende weken’

der was tot vorige week maandag Kamerlid voor de Partij voor de Vrijheid (PVV). Ze werd door de BBB ingehuldigd en groots gepresenteerd.

Helder was dus weliswaar al volksvertegenwoordiger. Maar dat een relatief nieuwe partij die zich neerzet als een met gezond verstand, zich marketeert als o-zo-gewoon en de taal van de gewone burger zou spreken, geluiden als die van Helder toelaat, maakt me, eerlijk gezegd, opnieuw bang.

Nog erger: misschien heb ik het gemist, maar Van der Plas werd in vrijwel geen enkele interview over haar nieuwe lid bevraagd. Alsof het niets is. Alsof het niets is om iemand op je lijst te hebben die dertien jaar

lang heeft gewerkt voor een anti-rechtsstatelijke partij, die bepaalde groepen, zoals vrouwen met hoofddoeken, hun grondrechten wil afnemen. Alsof de rechtsstaat niets is.

In een interview wilde ‘sterinterviewer’ Sven Kockelmann louter weten of met de keuze voor onder andere Helder de BBB rechtser was geworden.

Ook Helder heeft niet duidelijk afstand genomen van haar vorige partij. Wat haar vooral aansprak bij BBB? Het zouden mensen met de poten in de klei zijn, Van der Plas een hele gezellige vrouw die haar eigen kledingstijl kiest en zegt wat de mensen begrijpen. Zo vertelde ze in een interview met de *Telegraaf*. En Helder beklagde zich over hoe

PVV-voorman Wilders zich ‘uitdrukt’; niet over wat hij vindt, niet over wat hij zegt. De *Telegraaf*-journalist liet het daarbij.

Alsof journalisten die de politieke machten bevragen geen rol in de democratische rechtsstaat hebben.

Sterker nog. Thomas van Groningen, politiek verslaggever van Op1, de primetime talkshow van de publieke omroep, interviewde onlangs op de radio Henk Vermeer. Vermeer is ambtelijk secretaris van BBB en verantwoordelijk voor de campagnes van de partij. In dat interview ging het kort over eventueel samenwerken met FvD en PVV. Chris Aalberts, docent politieke communicatie, auteur en *Kanttekening*-columnist, noemde dat op X ‘een illustratie waarom het concept rechtsstaat bij #BBB niet in goede handen is’. En Aalberts wees Van Groningen, die niet doorvroeg en tijdens het interview meelachte, erop het te hebben laten lopen. Van Groningen reageerde op X dat hij door moest. Door naar de inhoud. ‘Keuzes keuzes keuzes’, aldus Van Groningen.

Volgens die politiek verslaggever is de rechtsstaat geen inhoud.

Ik houd me vast voor de debatten en interviews van de aankomende weken. Hopelijk zullen in het bijzonder interviewers, debatleiders en parlementaire journalisten waken over de rechtsstaat. •

Timmermans bepleit strengheid, menselijk asielbeleid

Iman Abrontan is een kind van Iraanse vluchtelingen en maakt zich ernstige zorgen over de negatieve beeldvorming rond vluchtelingen en migranten, ook bij Verenigd Links. 'Ik wil graag met Frans Timmermans in gesprek over de menselijke kant van migratie.'

● TAYFUN BALCIK

Iman Abrontan was drie toen hij in 1987 voet aan wal zette in Nederland. Ruim dertig jaar later is hij lid van GroenLinks en informeert hij politici over situaties van migranten en mensenrechtenschendingen. Daarnaast werkt hij in een asielzoekerscentrum, houdt hij zich via Amnesty International als vrijwilliger bezig met het demonstratierecht en bovendien is hij nauw betrokken bij acties van MiGreat, een sociale beweging die onlangs een vluchtelingendemonstratie organiseerde.

Onlangs heeft hij met de Wageningse GroenLinks-raadsleden Tutku Yüksel en Marre Adu-Ampong en PvdA-lid Sara Miellet een 'twintigpuntenplan' voorgelegd aan de programmacommissie van GroenLinks-PvdA, waarin ze pleiten voor menselijk asielbeleid. Ze lijken het tij tegen te hebben in Nederland waar kritiek op immigratie troef is. Ook bij progressieve partijen zijn er politici die een streng asielbeleid bepleiten.

Wil je niet precies het tegenovergestelde van Frans Timmermans, jullie nieuwe partijleider. Hij wil niet 'weglopen van een streng asielbeleid'.

'Précies. Dit soort zorgwekkende signalen zijn voor ons ook de motivatie geweest om dit twintigpuntenplan te schrijven. Een concreet plan, met input van wetenschappers en mensen uit

het werkveld. We hebben ook steun gevraagd bij verschillende afdelingen van de partijen en van leden. Wij maken ons zorgen over de houding die de Nederlandse politici aannemen in dit verhaal en de eventuele koers die GroenLinks en PvdA willen varen. Die is voor ons nog niet helemaal bekend, omdat het verkiezingsprogramma nog niet klaar is. We weten in ieder geval waar de PvdA

zingsprogramma rondom asiel en migratie moeten zijn.'

OK, maar even een reality check. Je woont al sinds 1987 hier, ik neem aan dat je Nederlander genoeg bent om te weten dat dit thema gevoelig ligt. En dat veel Nederlanders liefst weinig nieuwe migranten meer willen hebben.

'Dat klopt.'

'Burgers zouden van de Nederlandse politiek vooral mee moeten krijgen dat het leven van anderen, bijvoorbeeld het leven van mensen met een ander profiel, ook gewoon belangrijk is'

zich in het verleden voor heeft geleend, zoals de omstreden Turkije-deal, en dat ook GroenLinks niet altijd datgene heeft gedaan wat ze volgens ons zouden moeten doen. Maar vooral omdat dit het thema van de komende verkiezingen lijkt te worden en we nu al zien hoe een conservatief, behoudend migratiebeleid een negatieve invloed heeft op onze samenleving, hebben wij ervoor gekozen om alvast input te leveren. Dit twintigpuntenplan richt zich op het vergroten van de positieve kanten van migratie voor Nederland. Dit zou het verkie-

Dus zijn jullie niet een beetje wereldvreemd bezig?

'Voor veel mensen misschien wel. Maar daar ligt natuurlijk ook de verantwoordelijkheid van politici. De politiek heeft een voorbeeldfunctie. De rol voor politici is niet alleen het maken van beleid, maar ook het waarborgen en creëren van fatsoen in onze maatschappij. Als de schending van mensenrechten, met de dood tot gevolg buiten onze landsgrenzen, bijvoorbeeld zoals we dat zien in Tunesië genormaliseerd wordt, dan heeft dat ook grote gevolgen voor onze eigen dierbaren hier in

Nederland.'

Hoe dan?

'Migrant zijn net zoals Nederlandse burgers op de eerste plaats gewoon mensen. Wanneer onze politiek die een voorbeeldfunctie heeft de dood van mensen normaliseert, dan geeft het anderen het recht om ook zo'n mentaliteit te dragen. En met anderen bedoel ik andere politici in eigen land, politici van andere landen, maar ook burgers wereldwijd en dus ook

maar partijgenoten willen juist

(BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

‘We weten dat er in azc’s leraren en dokters rondlopen met werkervaring uit het eigen land van herkomst’

Nederlandse burgers. Met een beleid dat voor de dood zorgt en dus niet de focus heeft gelegd op het voorkomen van de dood, haal je logischerwijs het slechtste bij mensen naar boven. Met deze denkwijze geef je mensen mee dat het niet zo erg is als mensen niet veel om elkaars leven geven, en vanwege eigen belangen zelfs eventueel sterven.

Andere landen zouden van de Nederlandse politiek vooral mee moeten krijgen dat wanneer

Nederlanders ooit moeten vluchten, zij er alles aan moeten doen om de dood van deze Nederlanders te voorkomen. En burgers zouden van de Nederlandse politiek vooral mee moeten krijgen dat het leven van anderen, bijvoorbeeld het leven van mensen met een ander profiel, ook gewoon belangrijk is. En op dit moment, met zulk politiek beleid en denkwijze waar wij het nu over hebben, bewerkstelligt de politiek precies het tegenovergestelde. Het normaliseert haat.

Interview.

En als het om vluchtelingen en asielzoekers zelf gaat, dan is het slechts een kwestie van tijd voordat er uiteindelijk voor hen ook binnen onze landsgrenzen een gewelddadig beleid komt. De politiek wordt immers stapsgewijs 'steeds beter' in het schenden van mensenrechten.'

Maar dat weten Nederlanders toch al lang? Dat we dodelijke Europese grenzen hebben en dat het Nederlandse beleid erop gericht is om de zogenaamde aanzuigende werking te verminderen.

'Ja, het is ontmoedigingsbeleid dat onacceptabel is. Dat mensen vluchten, of dat mensen op zoek zijn naar een menswaardig bestaan is een gevolg van oorlog en geweld en niet een oorzaak van een zogenoemde aanzuigende werking. Mensen vluchten voor oorlog en geweld. Burgers in het Westen laten zelf als geen ander zien dat de behoefte aan een menswaardig bestaan een menselijk instinct is. Dus als jij je gaat vasthouden aan het ontmoedigingsbeleid, dat niet werkt, omdat het niet de oorzaak is waarom mensen vluchten, los je niks op. Ten eerste worden mensen onfatsoenlijk behandeld met Europese pushbacks vaak zelfs met de dood tot gevolg. En als het ze het uiteindelijk lukt om in Nederland te mogen blijven, dan moeten ze zo lang wachten in soms hele slechte omstandigheden zoals overvolle opvanglocaties in Ter Apel, waar mensen op de grond moesten slapen, waardoor een goede integratie en aansluiting bij de Nederlandse maatschappij ver te zoeken is.'

Nou, aan de rechterkant en ondertussen ook aan de linkerkant leeft toch het idee: er komen nu minder mensen door die deals (Turkije, Tunesië, Marokko).

Dus dat is voor hen winst genoeg.

'Het is de vraag of hierdoor minder mensen naar Nederland komen. Zijn die deals echt een reden om maar af te zien van een vlucht voor geweld of arbeidsmigratie? Na de Turkije-deal hebben we nu ook toch een Tunesië-deal? Het heeft eerder te maken met het uitbreken van

te maken waarin je duidelijk laat zien dat het anders kan. Wij hebben bijvoorbeeld momenteel 67.000 vacatures in de zorg en als het zo doorgaat hebben we in 2032 meer dan 130.000 mensen aan zorgpersoneel tekort. Migranten kunnen dus simpelweg juist bijdragen aan oplossingen, als zij hier mogen zijn.'

'Ik voel mij als Nederlandse burger en als GroenLinks-lid heel onveilig als GroenLinks-PvdA mensenrechten niet te allen tijde centraal stelt'

oorlog en geen uitzicht hebben op een menswaardig bestaan. Wanneer mensen die in Nederland aankomen de kans krijgen, gaan ze direct aan het werk en proberen ze zo snel mogelijk hun leven op orde te krijgen. Juist in de sectoren waar nu grote arbeidstekorten zijn, zoals in de bouw, onderwijs en de zorg, kunnen zij van enorme waarde zijn.'

Het beeld is dat de meeste Nederlanders geen vluchtelingen en migranten willen en de grenzen willen sluiten. Toch blijkt uit een flitspeiling van de overheid dat dit beeld niet klopt. Een meerderheid van de Nederlanders is bijvoorbeeld voor de opvang van statushouders in hun eigen gemeente. Waarom lukt het jullie niet die foute beeldvorming te veranderen?

'Juist daarom is het zo belangrijk om een verkiezingsprogramma

Zie je bij Timmermans nog die oude, linkse reflex om naar de bezorgde burgers te luisteren, want anders lopen ze over naar rechts?

'Aan ons de taak om van die *mindset* af te stappen. Het alternatief staat beschreven in ons voorstel, met bijvoorbeeld ook kansen voor Nederlandse burgers. Ik geef je een voorbeeld. Ik werk op het azc Plan Einstein, locatie in Utrecht. Nederlandse jongeren en studenten wonen, leven samen en doen activiteiten met asielzoekers en vluchtelingen. Naast driehonderd plekken die zo'n azc te bieden heeft voor statushouders en asielzoekers, gaat 10 procent naar Nederlandse burgers, dus dertig plekken voor jongeren die op zoek zijn naar een huis.

Daarnaast pleit ons plan voor asielopvangplaatsen naar rato van het inwoneraantal van een gemeente, zoals Plan Kan dat

voorstelt. In bijvoorbeeld een gemeente met tienduizend inwoners, hoort een asielopvangplaats te komen voor dertig plaatsen, en niet meer.'

Daar noem je een belangrijk punt, huisvesting. Dat wordt juist heel vaak tegen migranten en vluchtelingen gebruikt.

'Ja, met ons plan draag je dus ook bij aan het oplossen van de problemen in de volkshuisvesting, maar ook bij werk. We weten dat er in azc's leraren en dokters rondlopen met werkervaring uit het eigen land van herkomst. We weten ook dat medewerkers van de gemeente Den Haag nu op scholen werken om leraren te ondersteunen. Als jij het beste onderwijs wil voor jouw kind als Nederlandse burger, of niet lang wil wachten om geopereerd te worden in het ziekenhuis, dan moet je deze vluchtelingen niet zien als een probleem, maar als een oplossing. Als je dit niet doet, houd je problemen voor jezelf en je eigen dierbaren hier in Nederland, vooral in stand. Je zult als politicus dan ook geen harten veroveren. En dat is helaas ook een groot probleem in progressief Nederland. Dat zij dus rechts enigszins napraten over migranten, en vervolgens niet snappen waarom zij niet door meer mensen serieus genomen worden.'

Moet progressief Nederland niet de stoute schoenen aantrekken in het migratieverhaal? De Somalisch-Nederlandse postbezorger Ahmed Abdillahi zei dat er een positiever verhaal over migratie nodig is. Maar ook: 'Als vandaag de dag alle migranten in Nederland staken, staat Nederland stil.'

'De overgrote meerderheid van de migranten doen niets verkeerd. Positieve verhalen vertellen omdat anderen niet zo'n

positief beeld van migranten hebben vind ik dan ook vooral de omgekeerde wereld. Maar het is helaas wel nodig. Dat migranten een belangrijke rol voor onze economie spelen zou inderdaad heel helder, en duidelijk gemaakt moeten worden. En niet alleen migranten, maar ook de rol van ongedocumenteerden moeten we niet vergeten. Door het werk wat zij doen, dragen zij nu al iets bij. Zij kunnen nog veel meer bijdragen wanneer zij als burgers menselijk behandeld zouden worden. Bijvoorbeeld doordat zij dan belasting gaan betalen.'

Migranten en vluchtelingen komen toch ook gewoon naar de meest welvarende gebieden? Want de economische taart is immers zeer ongelijk verdeeld op de wereld.

'Ja, en de rol van het Westen is in die ongelijkheid enorm geweest door de eeuwen heen. Kijk bijvoorbeeld naar het land waar mijn ouders en ik vandaan komen, Iran. Voordat het een islamitisch regime werd, was het land een belangrijke bondgenoot van het kapitalistische Westen. Toen had het Westen helemaal geen problemen met Iran, met een dictator die mensen gevangen zette en martelde. Iran werd pas een probleem toen het als een islamitisch regime een vijand van het Westen werd. Het islamitisch regime van Iran is dan ook niet alleen een oorzaak van ellende, maar ook het gevolg van heel veel ellende. En als je nu naar de houding van het Westen en Nederland in het heden kijkt, wat is er wezenlijk anders? Ze hebben nog steeds deals met brute, onvrije regimes.

Het Westen en Nederland willen een magneet voor de wereld willen zijn, maar niet het effect van een magneet dragen. Natuurlijk krijg je dan niets opgelost. Je bent immers zelf het probleem

van iets wat je eigenlijk helemaal niet wil zijn.

Amnesty International heeft in het recente jaarverslag nog gewaarschuwd voor de dubbele standaarden die westerse landen hanteren. Wanneer een politicus beweert geen of anders een beperkt aantal vluchtelingen en asielzoekers in Nederland te willen opvangen, en tegelijkertijd met landen als Israël, Turkije of Egypte omgaat als ware bondgenoten, dan is zo'n persoon helemaal niet bezig met het voorkomen van vluchtelingen. Dan draagt zo'n iemand juist bij aan het vluchtelingenprobleem. Zoals bekend hebben deze autoritaire landen al voor miljoenen vluchtelingen gezorgd. Onze politiek hoort de banden met dergelijke landen onder druk te zetten, en niet hen te stimuleren om mensenrechten te

ten niet te allen tijde centraal stelt. Het zijn immers dit soort mensenrechten die als een soort wet eenieder beschermen, en dus ook mij. Dat we het nu alleen over vluchtelingen en asielzoekers hebben, is voor mijn veiligheidsgevoel niet zo relevant. We hebben over mensen. En ook ik ben een mens. Als de politiek vandaag het leven van een ander niet belangrijk genoeg vindt, dan vindt de politiek wellicht morgen mijn leven niet belangrijk genoeg.'

Terug naar Timmermans die asielmigratie problematiseert. Is dat ook niet een beetje ondankbaar tegenover al die migranten die Nederland hebben opgebouwd?

'Wat ik lees en zie, vind ik persoonlijk vooral vals. Ik zou heel

wil worden. Wat nu als je net zoals een Nederlander gewoon een menswaardig bestaan wilt hebben? Wat nu als je onder de Taliban moet leven met je dochters? Wat nu als je in Syrië eerst met Assad te maken had, vervolgens met IS en daarna ook nog eens met een verwoestende aardbeving? Wat nu als je met een koffer vol diploma's, werkervaring en motivatie iets wilt maken van jouw nieuwe thuisland? Ik hoop op een politiek leider die de mens blijft zien achter het beleid, en stelling durft te nemen voor mensen, ongeacht de harde rechtse wind die soms in ons land waait.'

Dus, ja, is het dan niet tijd dat alle migranten gaan staken?

'Dat zou een hele goede zet kunnen zijn van migranten als dit maar massaal gebeurt, met ook uiteraard steun van mensen zonder een migratieachtergrond. Makkelijk is het niet, want sommige mensen hebben kwetsbare posities. Arbeidsmigrant lopen bijvoorbeeld risico als zij gaan staken tegen hun werkgevers.'

Uiteindelijk zijn we allemaal migranten, toch? Dus iedereen kan meedoen in een algemene staking van Nederland.

'Precies. Terwijl mensen misschien nooit ergens anders naar toe zijn geweest om daar te wonen, is migratie wel van alle tijden. Je kunt dus inderdaad stellen dat we allemaal migranten zijn. Ikzelf zie migratie dan ook als een mensenrecht. Op de eerste plaats is het vooral intens verdrietig dat er überhaupt actie gevoerd moet worden voor iets basals als het willen wonen op een veilige plek en een menswaardige behandeling. We moeten hoe dan ook solidair zijn met de kwetsbaarste groepen, en horen hen sowieso niet als eerste af te schrijven in de strijd om het Torentje.' •

'We moeten hoe dan ook solidair zijn met de kwetsbaarste groepen, en horen hen sowieso niet als eerste af te schrijven in de strijd om het Torentje'

schenden. Daardoor dragen we simpelweg bij aan de aantallen mensen die vluchten, en dus ook die in het Westen asiel aanvragen. Als politici verslagen van mensenrechtenorganisaties zoals Amnesty International niet serieus nemen, dan is dat logischerwijs een zeer zorgelijk, en een behoorlijk problematisch gegeven.

Ik voel mij dan ook als Nederlandse burger en als GroenLinks-lid heel onveilig als GroenLinks-PvdA mensenrech-

graag met Timmermans in gesprek willen over het feit dat migranten de oplossing kunnen zijn van tal van problemen in Nederland, als we maar over onze angst heen durven stappen. De menselijke kant van migratie, en de personen die dagelijks te maken hebben met het strenge asielbeleid, daar zouden wij vooral stil bij moeten staan. Als hij daadwerkelijk een voorstander is van een streng asielbeleid, dan gaat hij niet met andere mensen om zoals hij zelf behandeld

Sommige scholen willen niet gem

Schooldirecteur Cordula Rooijendijk schreef een boek over witte en zwarte scholen. Een gesprek over selecteren aan de poort, hoge ouderbijdrage en het risico van islamitisch onderwijs.

● MARISKA JANSEN

Basisschool Montessorischool Op de Kade staat te midden van twee uiteenlopende Amsterdamse wijken. Aan de ene kant de vooroorlogse Indische buurt, aan de andere kant een nieuwbouwwijk van rond het jaar 2000. De school heeft 250 leerlingen en is gemengd, vertelt directeur en schrijver Cordula Rooijendijk. Ongeveer dertig procent van de leerlingen heeft een niet-westerse achtergrond. Hemelsbreed een paar honderd meter verder staat een zeer geliefde basisschool die te boek staat als 'wit'.

Een situatie die overal in de grote steden voorkomt en wordt beschreven in Rooijendijks pas verschenen boek *15 lessen die kleurrijke scholen ons leren* (Atlas Contact). Daarin gaat ze te rade bij collega-directeuren van andere gemengde en zwarte scholen, waarbij meer dan zestig procent van de kinderen van niet-westerse komaf is. Deze zoektocht was nodig, zegt Rooijendijk, omdat ze maar weinig pasklare kennis vond over het leiden van een gemengde school.

Heeft u de directeur van de naburige witte school weleens gesproken over hun homogene leerlingenpopulatie?

'Nee maar ik vind er wel wat van. Dat vind ik van alle scholen die monocultureel zijn. Uit onderzoek blijkt dat het voor kinderen essentieel is dat ze in een diverse

omgeving opgroeien. Zo leren ze dat er verschillen zijn tussen mensen in culturele achtergrond, seksualiteit, geloof en huidskleur. Kinderen moeten met elkaar in aanraking komen. Op mijn vorige – witte – school wees een van de kleuters een zwarte pop als stoute pop aan in de documentaire van Sunny Bergman. Daar schrok ik van.'

Vooraf hoogopgeleide witte ouders lijken voor zo'n ongemengde school te kiezen.

'Je ziet bij alle ouders een voorkeur voor scholen met een populatie die op henzelf lijkt. Veel ouders van kinderen met een migratieachtergrond zetten hun kind ook niet graag op een helemaal witte school. Dat is heel logisch en ook goed, want voor je kind is identiteitsvorming belangrijk. Maar mengen, dus

'De één zit op hockey en celloles, de ander heeft een leven met vrienden op een pleintje'

met een grotere groep, is wel heel verstandig.'

'Mengen gaat niet vanzelf. Ik kwam erachter tijdens het schrijven van mijn boek dat ik als directeur me ook, onbewust, op de hoogopgeleide ouders richtte. Zij kwamen vooral op de informatieochtenden af. We

CORDULA ROOIJENDIJK. © ANNALEEN LOUWES

kinderen onderwijstijd als je dat niet doet. Dan begin je met ongelijkheid. Ook in het werven van ouders met een niet-westerse afkomst kan ik nog wel wat meer doen. Door aan ouders te vragen: wat zoek je nou in een school en wat spreekt je aan?'

Denkt u dat directeuren van witte scholen hier ook mee bezig zijn?

'Het is moeilijk om daar een algemene uitspraak over te doen. Ik weet wel dat als je als witte school een hoge ouderbijdrage vraagt, je niet probeert om een gemengde school te zijn. Je weet dan dat je hoogopgeleid publiek krijgt. Witte praktisch opgeleide mensen trek je er ook niet mee aan. Er zijn scholen die zeggen dat die hoge ouderbijdrage nodig is.

hebben daarom een nieuwe schoolgids en website gemaakt die wat minder talig zijn. Ook gaan we meer rekening houden met feestdagen uit andere culturen. Tijdens het Suikerfeest is nu een studiedag gepland voor leerkrachten zodat de kinderen vrij zijn. Eigenlijk ontnemen je

engd zijn

We moeten verrijkingsonderwijs kunnen geven aan hoogbegaafde kinderen. Maar eigenlijk selecteren ze gewoon aan de poort, de kinderen van de welgestelde ouders komen binnen.'

'Door de wet 'Meer ruimte voor nieuwe scholen' is het eenvoudiger om een nieuwe school op te richten. Dat zijn vaak conceptscholen waarvan je vanaf het begin al weet dat ze monocultureel worden. Ze vragen een hele hoge ouderbijdrage of geven 'vrij onderwijs'. Kinderen die op basis van hun eigen gevoel mogen leren of de hele dag onder een boom liggen. Als school weet je dat een ouder van wie het kind baat heeft bij goed taalonderwijs daar niet heen gaat. Veel nieuw opgerichte scholen hebben zo'n doelgroep in gedachten. Dat kan niet anders.'

Hoe kijkt u aan tegen islamitische scholen?

'Net zoals ik tegen gereformeerde en joodse scholen aankijk. Er is nu eenmaal een vrijheid in Nederland om zulke scholen te hebben, maar ik vind dat ze wel hun uiterste best moeten doen om cultureel gemengd te worden. Van islamitische scholen weet je dat het geen school wordt waar kinderen met een niet-islamitische achtergrond naartoe gaan. Ik denk dat het beter is om gemengd op te groeien, niet met maar een afkomst of één geloof.'

In uw boek schrijft u over de bekende onderwijssocioloog Jaap Dronkers. Hij beweerde het tegenovergestelde.

'Hij haalde een onderzoek aan waaruit zou blijken dat kinderen op niet-gemengde scholen hogere cognitieve resultaten halen dan op gemengde scholen. Maar dat onderzoek zat niet goed in elkaar, zeiden wetenschappers later. Hij baseerde zijn uitspraak bijvoorbeeld op buitenlandse gegevens die niet over Nederlandse kinderen gaan.

Dronkers had uit die gegevens nooit een dergelijke conclusie mogen trekken. Toenmalig onderwijsminister Marja van Bijsterveldt greep het destijds meteen aan om te zeggen: 'We gaan niet meer ons best doen om scholen te mengen, want kinderen presteren beter als ze op monoculturele scholen zitten.' Maar behalve dat het niet klopt, is het ook nog eens heel eenzijdig kijken naar wat belangrijk is voor de ontwikkeling van een kind en

Straatcultuur is niet alleen maar iets van kleurrijke scholen. Je hebt het net zo goed op scholen in achterstandswijken met mensen zonder migratieachtergrond. Die straatcultuur is ook heel belangrijk voor sommige kinderen, omdat ze daar hun identiteit aan ontleen. De één zit op hockey en celloles en verkeert in theoretisch opgeleide kringen, maar een ander heeft een leven met vrienden op een pleintje. Wij denken bij straatcultuur aan

'Als kinderen niet leren samenleven, dan krijg je een veel minder fijne samenleving. Daar heeft uiteindelijk iedereen last van'

de maatschappij. Als kinderen niet leren samenleven dan krijg je een veel minder fijne maatschappij. Daar heeft uiteindelijk iedereen last van. Ook hoogopgeleide mensen die bijles kunnen inkopen en hun kinderen naar het gymnasium sturen.'

Een van de lessen in uw boek is 'omarm de straatcultuur'. Veel ouders willen de straatcultuur helemaal niet omarmen en sturen hun kinderen daarom naar een gesegregeerde school.

'Om de straatcultuur te begrijpen moet je eerst weten waarom hij bestaat. De opvoedkundige Hans Kaldenbach zegt dat de straatcultuur een reactie is op de dominante burgerlijke cultuur die door de hoogopgeleide stedelingen wordt uitgedragen. Leden van de burgerlijke cultuur krijgen voortdurend respect, terwijl kinderen uit de straatcultuur het gevoel hebben dat mensen op hen neerkijken – wat vaak ook zo is.

overlast, maar het heeft ook elementen die heel mooi zijn. Kinderen leren er allerlei sociale vaardigheden die hen sterker maken. Ze leren er voor zichzelf op te komen, weerbaar te worden, en wat broederschap is. Alleen moeten kinderen wel leren dat de straatcultuur en de taal die daarbij hoort, niet op school hoort.'

Maar misschien zeggen hoogopgeleide ouders wel: 'Voor de ontwikkeling van mijn kind is het niet belangrijk dat hij de straatcultuur leert kennen.'

'Dat mag, maar het zou ze in elk geval aan het denken moeten zetten. Als je je kind wilt beschermen door ze ver van de straat te houden, ontnem je ze een belangrijke ontwikkeling. Weerbaarder worden en omgaan met een omgeving die anders is.'

Er zijn ook ouders die niet willen dat hun kinderen lessen over seksualiteit volgen. Denk aan de ophef rond de Week van de Lentekriebels. Kleuters

zouden leren over seks, in werkelijkheid ging het om de fysieke verschillen tussen jongens en meisjes.

'Er waren allerlei waanideeën over wat scholen in de klas zouden vertellen. Het sloeg werkelijk nergens op. Ik kreeg er ook mee te maken op mijn school, ouders die niet meer wilden dat hun kinderen die lessen zouden horen. Toen heb ik de directeurs uit mijn boek nog een keer gebeld en gevraagd, hoe pakken jullie dit eigenlijk aan? Op scholen waar hierover goed werd gecommuniceerd ontstonden weinig problemen. De volgende keer houd ik voorafgaand aan de Week van de Lentekriebels een ouderochtend en laat ik ons materiaal en boeken zien. Dat voorkomt ruis, angst en onvrede, denk ik.'

Waar zijn die ouders dan bang voor?

'Dat verschilt natuurlijk, maar sommige ouders geven aan bang te zijn dat wij dingen gaan zeggen die hun kinderen aanzetten tot dingen dat zij niet oké vinden.'

Zijn ze bang dat hun kinderen homoseksueel worden?

'Ja, dat schijnen sommige ouders inderdaad te denken. Of dat je kinderen op ideeën brengt en ze vroeger beginnen met seks bijvoorbeeld. Terwijl juist uit onderzoek blijkt dat goed geïnformeerde kinderen er later aan beginnen. Bovendien helpt het meiden om grenzen te kunnen aangeven, wat erg belangrijk is. Kijk, ik snap ergens ouders wel die zeggen dat het een opvoedtaak is en geen taak van school. Dat vind ik eigenlijk ook. We moeten ons op school concentreren op de kernvakken, op rekenen en lezen. Zeker nu die in deze tijd achteruitgaan. Maar als voorlichten niet goed gebeurt thuis, dan begrijp ik ook wel dat het ministerie zegt dat we dat moeten doen. Het is een morele verplichting.' •

Politieke nieuwkomers: hun rol en

In hoeverre hebben nieuwkomers in de politiek invloed op de gevestigde partijen? Politicoloog Simon Otjes (Universiteit Leiden) schreef hier ruim tien jaar terug een proefschrift over, dat nog steeds uiterst actueel is.

● EWOUT KLEI

In zijn proefschrift, *Imitating the Newcomer*, onderzocht Simon Otjes het effect van de komst van nieuwe partijen op bepaalde politieke thema's, bijvoorbeeld migratie, Europa, landbouw of klimaat. Hij keek naar hoe de gevestigde partijen – na de komst van de nieuwkomer – aan deze onderwerpen aandacht besteden in de Tweede Kamer, en ook in de verkiezingsprogramma's. 'Het effect in de Tweede Kamer is groot, op de verkiezingsprogramma's echter veel kleiner', stelt Otjes.

Otjes schreef zijn proefschrift in 2012 en behandelde het effect van onder andere de Pacifistisch Socialistische Partij, de Boerenpartij, D66, de LPF van Pim Fortuyn en de PVV op de gevestigde partijen. Sindsdien zijn er meerdere nieuwe partijen in het parlement gekomen, zoals BIJ1, FVD, Volt en de BBB. Deze staan daarom niet in zijn boek. Maar Otjes verwacht dat de directe invloed van deze

partijen op de politiek waarschijnlijk beperkt is.

'Het sterkste effect dat ik gevonden heb, is dat nieuwe partijen de aandacht voor hun onderwerp in de Tweede Kamer kunnen vergroten. De Partij voor de Dieren is hier een goed voorbeeld van. Toen deze partij in het parlement kwam verdubbelde de aandacht voor landbouw.'

'De Partij voor de Dieren politiseerde een nieuw onderwerp, Denk en BIJ1 politiseerden een onderwerp dat al langere tijd volop in de politieke belangstelling stond'

mee BIJ1 en Denk de gevestigde linkse partijen hadden kunnen dwingen om meer aandacht aan hun onderwerp te besteden is door geduchte electorale concurrenten te worden, die PvdA en GroenLinks veel zetels zouden kunnen kosten. Denk en BIJ1 zijn echter nooit belangrijke electorale spelers geworden. Denk heeft drie zetels in de Tweede Kamer, en staat in de peilingen steevast op twee of drie zetels. BIJ1 stond in de peilingen hooguit op twee zetels, en het is nu onzeker of de partij op 22 november in de Kamer blijft. Dat bevestigt de eerdere inschatting van GroenLinks en de PvdA, dat er weinig ruimte is op links om een heel progressieve politiek te voeren op de culturele flank en dat je je dus beter niet al te scherp kunt profileren als linkse partij op het onderwerp migratie.'

Maar BIJ1 heeft toch veel invloed, als kleine partij? Alle kranten schrijven immers over racisme, gender en dekolonisatie, onderwerpen die voor BIJ1 heel belangrijk zijn

Otjes is hier voorzichtig over. Het discours is inderdaad veranderd, maar dit is lastig terug te brengen op het feit dat BIJ1 in de Kamer zit, stelt hij. 'Al voor de partij in de Kamer kwam, was er maatschappelijk aandacht voor. Denk bijvoorbeeld aan het werk van hoogleraar Gloria Wekker, die overigens zelf ook actief is voor BIJ1, of aan de discussie over Zwarte Piet die sinds 2011 meer aandacht heeft gekregen. Het is lastig om precies de vinger te leggen op de invloed van BIJ1. De partij maakt deel uit van een bredere maatschappelijke beweging. Als het gaat om de grotere aandacht voor racisme, is het moeilijk te bepalen wat te danken is aan BIJ1 en wat aan de beweging waarvan BIJ1 deel uitmaakt. Soms is de lijn directer: premier Mark Rutte heeft, bijvoorbeeld, zelf aangegeven dat in zijn denken over het Nederlandse excuses voor de slavernij, het optreden van Sylvana Simons belangrijk is geweest.'

Otjes contrasteert BIJ1 met de Partij voor de Dieren, waarvan de toetreding in 2006 een groot effect had op de aandacht voor landbouw in de Tweede Kamer. Maar, als je kijkt naar cijfers over de onderliggende maatschappelijke trends, dan zijn die opvallend stabiel gebleven in die periode, vertelt Otjes. 'Het aantal vegetariërs bleef stabiel en dat-

Denk en BIJ1

Denk en BIJ1 profileren zich op de thema's migratie en racisme. Dit zijn volgens Otjes thema's die sinds 2002 al vol in de aandacht staan, omdat Lijst Pim Fortuyn en daarna PVV en andere populistische partijen migratie een belangrijk onderwerpen vinden.

'De Partij voor de Dieren politiseerde een nieuw onderwerp, Denk en BIJ1 politiseerden een onderwerp dat langere tijd volop in de politieke belangstelling stond. In de laatste jaren waren het vooral rechtse partijen die aandacht besteedden aan migratie. PvdA en GroenLinks vonden deze thema's maar lastig, en profileerden zich hier daarom maar niet te hard op. Een belangrijk mechanisme waar-

effect op gevestigde partijen

SIMON OTJES BEELD: SCREENSHOT YOUTUBE

zelfde gold voor de ledentallen van dierenwelzijnsorganisaties. De entree van de Partij voor de Dieren in de politiek viel niet samen met de opkomst van een maatschappelijke beweging. Enkele maanden voor de binnenkomst van BIJ1 in de Kamer waren er daarentegen grote Black Lives Matter-demonstraties in steden als Amsterdam en Utrecht.'

Sinds 2002, het jaar van Pim Fortuyn, is het thema migratie enorm gepolitiseerd. Het is volgens Otjes daarom heel lastig waar te nemen wat in 2023 het effect van de PVV is op het CDA en de VVD, omdat migratie al sinds 2002 een dominant thema is in de politiek. 'Pim Fortuyn heeft het debat veranderd. Dit had een heel groot effect op wat er daarna gebeurde. Migratie zal een belangrijk thema blijven, zelfs als de anti-migratiepartijen het niet goed doen.'

Forum voor Democratie is ook anti-immigratie, maar begon als een partij die fel tegen de Europese Unie is. 'Voor FvD was de EU het hoofdthema bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017, voor Volt was dit het geval bij de verkiezingen van 2021. Maar de grote debatten over de EU vonden eerder plaats, in 2015, tijdens de Griekse schulden crisis. Er wordt nu, ondanks de komst van FvD en Volt in de Kamer, niet meer over de EU gedebatteerd. Hun aanwezigheid is niet genoeg om het onderwerp op de agenda te zetten. Als ik nu een inschatting zou moeten maken is er in 2023 minder aandacht voor de EU dan in 2013.

FvD en Volt hebben een onderwerp gepolitiseerd dat daarvoor al heel veel aandacht kreeg.'

Misschien heeft Volt enig effect gehad op D66, een zeer pro-Europese partij, meent Otjes. 'In 2021 was D66 een stuk feller over de EU dan in 2017 tijdens de formatie. Misschien komt dit door de aanwezigheid van Volt, maar het kan ook een andere oorzaak hebben: D66 was in 2021 de tweede partij van het land en kon daarom meer op haar strepen staan.'

BoerBurgerBeweging en Nieuw Sociaal Contract

En nieuwkomers BoerBurgerBeweging en Nieuw Sociaal Contract, wat zal hun effect zijn? 'Toen BBB in 2021 met een zetel in de Tweede Kamer kwam, was het onderwerp landbouw al gepolitiseerd', zegt Otjes. 'Dit had D66 gedaan, die flink in de veestapel wilde snijden. Het effect van BBB is mogelijk geweest dat het voor het CDA minder aantrekkelijk werd om compromissen te sluiten over landbouw, uit angst stemmen te verliezen aan de nieuwkomer.'

NCS, de partij van Pieter Omtzigt politiseert niet een bepaald politiek thema, maar wil een verandering van de bestuursstructuur, zegt Otjes. 'Het gaat Omtzigt om een andere manier van politiek bedrijven, een andere stijl. D66 pleitte in 1966 voor iets vergelijkbaars en in 2002 deed de LPF dat. Met die partijen kun je NCS het beste vergelijken.'

'Migratie zal een belangrijk thema blijven, zelfs als de anti-migratiepartijen het niet goed doen'

Het enige onderwerp waarop NSC zich profileert is 'bestaanszekerheid', waar bijvoorbeeld de Socialistische Partij zich al langer voor inzet.

De VVD liet Rutte-IV vallen over migratie. Simon Otjes stelt dat dit niet komt vanwege het PVV-effect. 'De VVD vindt dit namelijk al twintig jaar. Het is dan geen effect van de nieuwkomer meer. Ik vind de term PVV-corvee daarom ook misleidend. De VVD wilde het kabinet over migratie laten struikelen. Je moet dit niet aan de PVV, of aan andere factoren toeschrijven.' •

De Afhaalchinees onthult verborgen

De tv-serie *De Afhaalchinees* gaat over de gevolgen van adoptie van kinderen uit het buitenland. Maakster Kelly-Qian van Binsbergen was achttien maanden toen ze vanuit China werd geadopteerd. *De Afhaalchinees* was voor haar een emotionele achtbaan.

● ANNE-ROSE HERMER

In haar jeugd voelde Kelly-Qian van Binsbergen zich vaak een buitenstaander. 'Ik had een hekel aan mijn ogen. Veel liever was ik een blonde chick met blauwe ogen geweest. In Zeeland, waar ik ben opgegroeid, viel ik erg op en had ik last van discriminatie. Dat werd minder toen ik naar de Randstad verhuisde. Qua discriminatie was het één keer in de twee weken raak, maar tijdens de coronaperiode werd het erger. Zeker twee keer per week. Mocht ik daar wel iets van zeggen? Ik was immers geen echte Chinese. Ik had een Chinees uiterlijk, geen Chinees innerlijk. Mag ik een groep vertegenwoordigen waar ik niet bij hoor?'

Als er één ding is wat Van Binsbergen zeker weet, is dat ze een gewenst kind was. 'Mijn adoptieouders noemden mij het meest gewilde kind van West-Zeeuws-Vlaanderen. Wat adoptieouders niet beseffen, is dat je als geadopteerde een loyaliteitsconflict hebt. Er wordt tegen je gezegd: 'We hebben zó lang op je gewacht, we houden van je.' Dan ga je niet naar, in mijn geval, China kijken. Maar waar komen dat verdriet en die eenzaamheid dan vandaan? Ik heb het hier toch goed?'

Haar adoptiemoeder leeft niet meer, maar haar vader leeft nog wel en heeft het grootste deel van *De Afhaalchinees* gezien. Het heeft een dialoog tussen hen geopend.

Hoe adoptie werkt

Verhalen over migranten in Neder-

land, bijvoorbeeld over de tweede generatie, is niet iets waar uit het buitenland geadopteerde kinderen een band mee hebben. Zo zit het niet als je geadopteerd bent. 'Je bent in de maatschappij maar ook thuis een buitenstaander. Vaak ben je in je gezin immers de enige buitenlander.'

De documentaire gaat over de gevoelens van ouders en het kind, en over de complexe procedure. 'Een adoptieprocedure zou het meest strikte examen moeten zijn dat je in je leven aflegt, maar de praktijk is anders. Mijn adoptiemoeder had alcoholproblemen en

Lanka, Columbia en Indonesië. We hebben ons beperkt tot de procedure in Nederland. De huisarts van potentiële adoptieouders wordt niet geraadpleegd, want die zou niet altijd objectief zijn. Je kunt je wel laten keuren door een arts naar keuze. In ieder geval is het prozacgebruik van mijn moeder niet opgemerkt, net als haar alcoholproblemen.'

Adoptieouders en hun kinderen werden in de jaren tachtig niet begeleid. 'Als het kind in Nederland was, dan kon je het verder zelf uitzoeken. Er was geen nazorg voor de adoptieouders en de

'Een adoptieprocedure zou het meest strikte examen moeten zijn dat je in je leven aflegt'

een persoonlijkheidsstoornis. Bovendien woonden mijn adoptieouders boven een seksshop. Dit lijkt onbelangrijk, maar sommige geadopteerde kinderen zijn in het weeshuis seksueel misbruikt of hebben een moeder die in de prostitutie werkte. Voor een kind dat uit deze omstandigheden komt, werkt de nabijheid van een seksshops traumatiserend. Bij de screening weten de betrokkenen niet wat de achtergronden van het kind zijn. Dat zou in het rapport moeten staan. In geen enkel land is de adoptieprocedure waterdicht, maar er waren vooral misstanden in landen als Brazilië, Sri

geadopteerden. Dat vind ik schrijnend. Inmiddels is dat wat verbeterd. Maar of die verbeteringen afdoende zijn, weten we eigenlijk pas over dertig jaar. Dan zijn de adoptiekinderen van nu echt volwassen. Je komt op een leeftijd waarop je zelf vader of moeder wordt en begint je te verplaatsen in je adoptie- en biologische ouders. Wat betekent het voor mijn moeder om mij te hebben afgestaan?'

Een adoptie gaat in Nederland langs een rechter, maar dat is vaak een formaliteit. Een rechter zegt vrijwel nooit nee. Al met al is het geen wonder dat er vijf rechtsza-

DE AFHAALCHINEES

ken van uit het buitenland geadopteerde volwassenen tegen de Nederlandse staat lopen vanwege gemaakte fouten tijdens hun adoptie. Het betreft vier individueel geadopteerden en een groep van acht geadopteerden.

Dankbaar

Adoptiekinderen uit het buitenland worden geacht dankbaar te zijn voor het feit dat ze naar Nederland zijn gehaald. Je krijgt te eten en veel kansen. Gelukkig zijn op commando, daar komt het op neer. 'Adoptie is als een medaille: glanzend van buiten en van binnen verlies van cultuur en identiteit. Natuurlijk ben ik blij met wat ik heb dankzij de adoptie, maar ik ben niet zo blij met wat er werd achtergehouden bij de screening. Bovendien kunnen dankbaarheid en verlies best naast elkaar bestaan. Daar wordt aan voorbij gegaan. Alles wordt bekeken vanuit dankbaarheid en de rest wordt van tafel geveegd. Geadopteerde kinderen hebben vaker last van identiteitsproblemen, racisme en zelfmoordgedachten.'

Van Binsbergen benadrukt dat

en adoptieleed

‘Adoptiekinderen uit het buitenland worden geacht dankbaar te zijn’

ze niet tegen adoptie is, maar ze is zeker kritisch over het huidige adoptiesysteem. ‘Niets is zo sterk als een kinderwens, maar er is een systeem nodig dat filtert. ‘Ik heb persoonlijk nog nooit een adoptiedossier gezien dat honderd procent klopt. Maar ik denk dat er zeker wel dossiers zijn die kloppen.’ Adoptiedeskundige Ina Hut schat dat zeventig procent van de adoptiedossiers informatie mist of is vervalst in het land van herkomst. In Nederland wordt het goedgekeurd.’

Depressie

Er wordt weleens beweerd dat je als journalist niet aan de slag moet

gaan met een onderwerp dat heel dicht bij je staat. Van Binsbergen overtrad dit advies. ‘Ik vond dat ik als mediamaker de taak en de mogelijkheid had om dit onderwerp onder de aandacht te brengen. Het was een zwaar proces, maar ik weet nu dat ik niet alleen sta met mijn problemen. Ik dacht altijd dat ik depressief was ingesteld. Tijdens het maken van *De Afaalchinesees* heb ik gemerkt dat depressiviteit bij adoptieproblematiek hoort. Adoptie is een proces wat nooit stopt. Soms lijkt het alsof geadopteerden voordat ze in Nederland kwamen niet bestonden. Ik was anderhalf toen ik in Nederland arriveerde, maar veel

andere kinderen zijn twee à drie jaar, tot zelfs zeven jaar in de jaren zeventig. Voor een adoptie in een vreemd land is dat erg oud. Tegenwoordig gebeurt dat niet meer.’

Van Binsbergen dacht altijd dat haar ouders haar hadden afgestaan in verband met de één-kind-politiek in China. Ze wilden zeker liever een jongetje. ‘Ik heb ontdekt dat het mogelijk helemaal niet zo was, maar ik weet niet of dat klopt. Dat kun je niet weten tot je je biologische ouders ontmoet en ze je ook de waarheid willen vertellen.’

Brazil Baby Affair

De Brazil Baby Affair is een illegaal adoptieschandaal uit de jaren tachtig waarvan ook slachtoffers in Nederland wonen. Er wordt aandacht aan besteed in *De Afaalchinesees*. Alle betrokken partijen bleken destijds op de hoogte dat het om illegale adopties ging. Adoptieslachtoffer Patrick Noordoven kon er tijdens zijn zoektocht niet onderuit om zowel zijn juridische ouders als de Nederlandse staat voor de rechter te brengen. ‘Ik word al dertien jaar tegengewerkt door de staat. Het is zó frustrerend dat andere mensen veel meer over mij weten dan ikzelf. Toenmalig minister van Rechtsbescherming Sander Dekker gaf toe dat er in het verleden misstanden waren geweest. Hij wilde ‘geadopteerden verder-

gaand ondersteunen bij het vinden van hun biologische ouders en ervoor zorgen dat in de toekomst kinderen tegen adoptiemisstanden worden beschermd’. Maar hoe kan Dekker dit rijmen met het feit dat de dossiers rond de Brazil Baby Affair zijn vernietigd?’

In 2019 werd Noordoven uitgenodigd bij minister Dekker, die excuses aanbod. Alle Nederlandse betrokkenheid in Brazilië, van bijvoorbeeld diplomaten bij de Brazil Baby Affair, worden echter ontkend. De staat neemt geen verantwoordelijkheid om zich in te spannen. Dat heeft Noordoven zelf moeten doen. Hij heeft gesprekken gevoerd met talloze betrokkenen. ‘De Verenigde Naties hebben zich ongeveer een jaar geleden in een algemene verklaring uitgesproken over illegale buitenlandse adopties en rechtsverplichtingen om de slachtoffers te steunen. Daar merken we tot nu toe niets van.’

Het zit Noordoven enorm dwars dat buitenlandse adoptie blijft plaatsvinden. Zijn strijd, en die van veel andere slachtoffers, is er nog steeds. Net als het verborgen leed. Het is niet voor niets dat kijkers die hier behoefte aan hebben na de uitzending contact kunnen opnemen met Korrelatie en later met de Progressio kliniek, gespecialiseerd in adoptie sensitieve therapie. ●

BEELD IS AFKOMSTIG UIT DE AFHAALCHINEES

Afrikaanse katholieken 'zoeken tr

Lang niet alle migranten in Nederland zijn moslim. Er zijn grote en groeiende christelijke gemeenschappen, waaronder steeds meer mensen zonder verblijfsstatus. Hoe helpen de kerken deze nieuwkomers om hun weg te vinden in Nederland? We gaan op bezoek bij een katholieke kerk in Amsterdam Zuidoost.

● REMCO VAN MULLIGEN

Wie op zondagochtend een Nederlandse katholieke kerk binnenstapt, ziet naar alle waarschijnlijkheid het volgende: een veel te groot gebouw, ongeveer een eeuw geleden gebouwd, met in de banken hier en daar een grijs of kaal hoofd en de klanken van een statig orgel. En vooral veel leegte, want Nederland is geseculariseerd. Van de vier miljoen Nederlandse katholieken gaat minder dan 1 procent nog op zondag naar de kerk.

Totaal anders is het aan de Mil-lingenhof in Amsterdam Zuidoost. Al op de parkeerplaats is het druk, op zondag 27 augustus tegen één uur. Bezoekers van de eerste viering vertrekken juist, en wie de volgende dienst wil meemaken, komt net aan. Op de parkeerplaats buiten het gebouw is de voertaal Engels, mensen groeten elkaar enthousiast.

Hier zit de kerk bomvol. Er klinkt, naast een goedkoop elektrisch orgel, ook ritmisch getrommel. De aanwezigen zijn op hun best gekleed. In een ander zaaltje zitten de tientallen kinderen al hun eigen programma te volgen. In de kerkzaal vallen vooral de vrouwen op: zij dragen prachtige jurken en zijn feestelijk opge-maakt, geheel volgens de traditie in Ghana en Nigeria, waar veruit de meeste kerkgangers vandaan

komen. En ze wiegen en dansen, soms met de handen omhoog.

Is dit katholiek? Zeker! In deze ruimte is de toekomst van de Rooms-Katholieke Kerk zichtbaar, want die ligt in continenten als Afrika en Azië. Veel Afrikaanse migranten komen in Nederland te wonen in de Bijlmer. Op zoek naar houvast tijdens de integratie, zoeken ze hun vertrouwde gemeenschap op. En dan komen ze hier terecht, in de All Saints Church.

Een wit gezin stapt op zondag de kerk binnen. Netjes gekleed, maar toch hopeloos *underdressed*. Binnen is de viering al begonnen, maar de ingangen naar de kerkzaal worden geblokkeerd door *ushers*, duidelijk herkenbaar aan de groene band die ze dragen. Je kunt hier niet, als je drie minuten te laat bent, stiekempjes achterin in een kerkbank glijden. Pas na een tijdje, als de aanwezigen een lied inzetten, laten ze de nieuwe binnenkomers erin. De *usher* wijst vriendelijk en resoluut naar een kerkbank: daar mogen jullie gaan zitten. Al bij binnenkomst gaat bijna alles anders dan in een 'witte' katholieke kerk.

De Malawiaanse theologe Thandi Soko, die al jaren in Nederland woont, merkte in een interview deze maand op: 'Ik ben welkom, maar de Nederlandse kerken zijn duidelijk niet voor mij ontworpen.' Dat voelt ze al bij binnenkomst. Hier is het andersom: de All Saints Church is duidelijk niet voor witte mensen ontworpen.

In Nederland zijn er naast de

PASTOOR EMMANUEL ANDOH IN HET KANTOOR VAN STAP VERDER (BEELD: REMCO VAN MULLIGEN)

overheersend witte kerk ook zwarte gemeenschappen (zie kader). Critici vinden deze 'segregatie' niet goed. Als we spreken met pastoor Emmanuel Andoh uit Ghana, wordt echter duidelijk dat die 'kerkelijke concentratie' van Afrikaanse katholieken in dit gebouw meer positieve dan negatieve kanten heeft.

Ongedocumenteerden

Liesbeth Glas is betrokken bij de Afrikaanse gemeenschap in Zuidoost, als coördinator van Stap Verder. Deze organisatie is een samenwerking van de katholieke Sociëteit Afrikaanse Missiën (SMA), het protestantse Pastoraal Diaconaal Centrum Bijlmermeer en Dokters van de Wereld, een onafhankelijke organisatie die zich

ervoor inzet dat iedereen die dat nodig heeft zorg krijgt. Stap Verder huist in hartje Bijlmer op Hoogvoord 187a, in een van de grote flatgebouwen die de wijk kenmerken.

'In de jaren tachtig kwamen er aardig wat Ghanese naar Nederland', vertelt Glas. 'Toen kon je makkelijker een verblijfsvergunning krijgen. Ze kwamen terecht in de Bijlmer. Van de 80.000 mensen in de Bijlmer zijn er ongeveer 25.000 witte Nederlanders, 25.000 Surinamers, 5000 tot 6000 Antillianen, en ergens tussen de 10.000 en 15.000 Ghanese en Nigeriaanse mensen.'

'Een of twee SMA-paters vestigden zich hier vervolgens in een flat', vervolgt Glas. 'Ze zijn met mensen gaan spreken. De SMA is een sociëteit voor mensen in

troost in eten en kerkgang'

Afrika en ook voor Afrikaanse mensen in diaspora. Dus ze werken ook hier. We zetten ons voor iedereen in, het maakt niet uit of je tot de katholieke kerk behoort of tot de islam. Slechts een klein deel van de mensen die bij ons komen, is katholiek. Een deel is ook moslim.'

Zo ontstond het Afrikahuis, dat mensen opvangt die nieuw in Nederland aankomen vanuit Afrikaanse landen. En naast dat huis ontstond vervolgens de All Saints Church. Die kerk is juist een baken voor Afrikanen die al langere tijd in Nederland wonen, of die hier zelfs geboren zijn. Glas vertelt dat door strengere asielwetgeving door de jaren heen het aantal mensen zonder verblijfspapieren is toegenomen: 'Van alle mensen

die wij helpen is ruim de helft ongedocumenteerd.'

'Gewoon laten werken'

Stap Verder richt zich vooral op sociale hulp aan mensen. Ook katholieke paters doen daaraan mee, vertelt Glas. 'Zij doen hier het spreekuur voor allerlei problemen waarmee mensen zonder verblijfsvergunning te maken hebben. Je hebt geen inkomen, geen geld, geen woonplek. Maar je hebt wel kinderen, terwijl je ergens in onderhuur in een kamertje woont. Een keer per week zit Dokters van de Wereld hier om mensen te helpen die recht hebben op zorg, maar geen BSN of verzekering hebben. Ze leggen uit hoe je hier zorg krijgt. In Afrika ga je naar het ziekenhuis en betaal je. Hier ga je

naar de huisarts en werkt het heel anders. Dokters van de Wereld bemiddelt naar huisartsen toe.'

Glas is kritisch op hoe we in Nederland het asielsysteem hebben ingericht. 'Er is hier op de vergrijde arbeidsmarkt veel ruimte voor mensen die willen werken. Maar Afrikaanse mensen die binnenkomen, sturen we eerst naar Ter Apel. Daarna circuleren ze jarenlang in asielzoekerscentra, waar ze niets mogen doen. Want stel dat je gaat wortelen. Je kunt het ook anders doen en mensen die zelf hun zaakjes kunnen regelen en willen werken, niet in het asielcircuit en daarna het uitkeringscircuit laten instromen. Nee: gewoon laten komen, laten werken, zichzelf laten bewijzen.'

Playbacken

De All Saints Church, die in Holendrecht is gevestigd, is er gekomen vanuit de behoefte van Ghanese en Nigeriaanse migranten. 'De Bijlmer is bewust gebouwd als wijk zonder kerken', legt Glas uit. 'Omdat er toch behoefte aan was, zijn er twee oecumenische kerken gebouwd. In een daarvan zit ook een katholieke gemeenschap, waar je vooral Nederlandse oudere mensen hebt. De All Saints kwam daarbij en die zit altijd vol op de zondag. Dat bloeit, dat leeft. De dienst is nog heel traditioneel, want de kerk zoals die in Afrika is, is nog een beetje zoals we die in Nederland uit de jaren vijftig kennen. Daar wordt nog heel actief de rozenkrans gebeden, gebiecht – tradities die in Nederlandse kerken weg zijn geraakt.'

Daardoor voelen Afrikaanse christenen zich in 'witte' Nederlandse kerken vaak niet thuis. De cultuur is er anders dan zij gewend zijn. Glas: 'Er wordt in Nederlandse kerken wel gezongen, maar de meeste mensen staan te playbacken. Er wordt niet gedanst of gedrumd. Een migrant zit in een vreemd land, omgeven door alles wat vreemd is. Zij zoeken in Nederland troost in eten en kerk-

gang. Je eet eten uit eigen land en doet ook kerkelijke vieringen zoals in het eigen land. En je kent elkaar, je kent de families.'

'De behoefte aan het behouden van de eigen tradities zie je ook bij Nederlandse gemeenschappen in Canada', vervolgt Glas. 'En in Turkse gemeenschappen in Nederland. Ze blijven een beetje stilstaan in de tijd en dat zie je hier ook. Daarom willen ze graag een Ghanese pater. Die weet hoe hij hen aan moet spreken. Hij gebruikt iets sterkere, meer dramatische taal. Er wordt niet zacht gesproken. Mensen worden aangesproken op wat ze doen en hoe ze het doen. Nederlanders zouden zeggen: wij willen geen betutteling. Maar in een Ghanese of Nigeriaanse gemeenschap ervaren mensen dat niet zo.'

Segregatie

Pater Emmanuel Andoh, die hoort bij de SMA, is sinds een jaar in Nederland. Hij komt uit Ghana en is pastoor van de All Saints Church. 'Ik werk nog aan mijn integratie, ben de taal aan het leren, de stad aan het leren kennen.'

Andoh ziet verschillen tussen de generaties in zijn kerk. 'Sommige mensen hebben geen volledige verblijfsstatus, maar leven hier nog wel. Of ze kwamen hier jaren geleden om economische redenen, en hebben daarom geen volledige integratie nagestreefd. Zij wilden een baan en bleven verbonden met hun land. Zij hebben ook niet serieus Nederlands geleerd. Ze spreken Engels of een Afrikaanse taal.'

Als kerk willen we mensen helpen hun geloof uit te drukken, terwijl ze seculiere trends weestaan die op gespannen voet staan met ons geloof en onze cultuur. Dat speelt hier bij alle generaties, maar de benadering verschilt wel. De jonge generatie worstelt met dilemma's, terwijl de oude generatie zich nog steeds christelijk voelt. We proberen de jongere generatie in de gemeen-

schap te houden, terwijl we hen tegelijk aanmoedigen te groeien naar volledige integratie en te profiteren van de kansen die ze hebben om beter deel te nemen aan de Nederlandse samenleving.'

De Rooms-Katholieke Kerk is een wereldwijde kerk. Je zou op het eerste gezicht denken dat die kerk daarmee een uitstekende uitgangspositie heeft om te helpen bij de integratie: Afrikaanse katholieken vinden in Nederland in de katholieke kerk makkelijk een thuis. Maar dat is niet zo: All Saints Church is een eigen gemeenschap, die weinig van doen lijkt te hebben met de 'witte' Nederlandse kerken. Is die segregatie een probleem? 'Segregatie komt doordat veel Afrikanen in dezelfde wijken wonen', denkt Andoh. 'In Zuidoost zijn er veel Ghanezen en Nigerianen, met specifieke uitdagingen. De kerk helpt ons om ons te redden en passende steun te krijgen. We identificeren ons echter ook met het bisdom van Haarlem-Amsterdam, we horen bij de normale katholieke gemeenschap.'

En dan zijn er nog andere migrantenkerken, ook protestantse. In Amsterdam Zuidoost zijn er bijvoorbeeld een pinkstergemeenten onder leiding van

voorgangers Samuel Lee, de voormalige Theoloog van het Jaar, en Moses Alagbe. Beiden trekken veel Afrikanen. Zijn daar wel contacten mee? 'Er zijn hier inderdaad veel andere kerken met veel Ghanezen, maar omdat ik hier pas zo kort ben heb ik hen nog niet ontmoet. Wel komen we samen met andere katholieke migrantengemeenschappen: Portugezen, Spanjaarden, Surinamers, Filipino's. Als katholieken kijken we hoe we kunnen samenwerken.'

Luidruchtig

We zijn geneigd te spreken over Afrikanen in algemene zin, maar de diversiteit op dat continent is enorm. Zelfs tussen Nigerianen en Ghanezen zijn er duidelijke verschillen, vertelt Andoh, ook al liggen hun landen relatief dicht bij elkaar en zijn ze allebei voormalige Britse koloniën.

'Er zijn zelfs heel veel verschillen', vertelt hij. 'Het eerste dat je zult zien is dat Nigerianen veel expressiever, uitbundiger zijn. Dat is niet negatief, dat is hun cultuur. West-Afrikanen zijn over het algemeen luidruchtig, en Nigerianen nog meer dan de rest. Ghanezen zijn iets voorzichtiger, terwijl Nigerianen meer risico nemen. We hebben natuurlijk verschil-

lende talen en culturele dynamiek. Ons eten heeft weliswaar dezelfde basisingrediënten – mais, cassave, yam – maar de bereiding verschilt. En ook de manier van kleden is anders.

In de kerk zingen niet alleen in het Engels, maar ook liederen in elkaars taal. We hebben de ene keer een Ghanees koor, de andere keer een Nigeriaans koor. Alleen Nederlands doen we niet. Dat vind ik een beetje onhandig, want als je deel wilt uitmaken van Nederland moet dat ook in de kerk tot uiting komen. We moeten ons geloof in

het Nederlands kunnen uitdrukken. Nu doen we dat niet en dat helpt zeker de jonge generaties niet. Zij zijn Nederlands, ze zijn geen vreemdeling in de Nederlandse gemeenschap.'

Andoh slaat een kruisje en zegt in het Engels: "In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest." Ik ken niemand in mijn gemeenschap die dat simpele gebed in het Nederlands kan doen. We moeten onszelf in dat opzicht meer uitdagen. Ik geloof in integratie in plaats van segregatie.' •

Christelijke migranten in Nederland

Hoeveel christenen met een migratieachtergrond er precies in Nederland zijn, is niet bekend. De meeste schattingen gaan uit van een miljoen mensen, verspreid over veel kerken (protestants, katholiek, pinksterbeweging, oriëntaals orthodox, oosters orthodox) en nationaliteiten (Nigeriaans, Ghanees, Russisch, Syrisch, Armeens, Egyptisch, Pools, Spaans, Portugees, Surinaams, Eritrees, Ethiopisch).

Het meest zichtbaar is de koepelorganisatie Samen Kerk in Nederland (SKIN), die tweehonderd migrantengemeenschappen in de regio Rotterdam vertegenwoordigt. SKIN heeft sinds kort ook een Amsterdamse tak. Het gaat hier vooral om protestantse kerken en pinkstergemeenten.

Ook zijn er Syrische gemeenschappen, zoals het Syrisch-orthodoxe St. Efrem-klooster in het Twentse Glane. Er is in Twente een grote gemeenschap van Syriacs, Syrische christenen. Daarnaast kennen de meeste

grote christelijke kerken uit het buitenland hun Nederlandse filialen, zoals de Russisch-Orthodoxe Kerk (met vooral Russisch-talige mensen) en de Anglicaanse Kerk (die bijvoorbeeld Engelstalige expats in de gemeenschap heeft).

Katholieke migranten zijn meestal georganiseerd naar nationaliteit. Zo komen in de All Saints Church in Amsterdam Zuidoost vooral West-Afrikaanse katholieken samen. In Den Haag is er HUB, een netwerk voor internationale en migrantengemeenschappen. In de parochie in Hoogvliet zijn er vieringen voor Antillianen. Er zijn daarnaast Surinaamse, Poolse, Koreaanse, Portugese, Spaanse en andere parochies. Migrantengemeenschappen maken ook gebruik van de Engelstalige vieringen die veel 'witte' katholieke kerken in grote steden op zondagen organiseren. In Rotterdam en Den Haag doet de katholieke organisatie Mara veel sociaal werk onder migranten. Sinds vorig jaar bestaat er een Rooms-Katholiek Netwerk Migrantengemeenschappen (ROKAMI). •

IN EEN VOLLE ALL SAINTS CHURCH DANSEN MENSEN OP DE MUZIEK (BEELD: REMCO VAN MULLIGEN)

CHRIS AALBERTS

Journalist en auteur van o.a. 'De puinhopen van rechts'. Doceert Media & Journalistiek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

D66-Kamerleden gaan ongeveer 2,5 jaar mee

Misschien had Sigrid Kaag toch niet met Mark Rutte in een coalitie moeten gaan zitten. Ook had D66 wat minder hard van stapel kunnen lopen met het klimaatbeleid en wellicht was het beter geweest als de partij geen landbouwwoordvoerder had gehad die constant roept dat de veestapel moet worden gehalveerd. Misschien was het allemaal vragen om problemen, maar nu is het te laat: het lijkt erop dat D66 bij de Tweede Kamerverkiezingen ruim gaat halveren.

De kandidatencommissie zal er hoofdpijn van hebben gehad: wat te doen? Heel wat D66-Kamerleden kwamen pas bij de verkiezingen van 2021 in het parlement en hebben nu pas twee en een half jaar ervaring. Of minder natuurlijk, want Kamerleden als Sjoerd Warmerdam en Hans Teunissen namen pas onlangs in de Kamerbankjes plaats. Zeventien van de 24 D66'ers zitten er sinds maart 2021 of korter. Met slechte peilingen gaat het teleurstellingen regenen.

Gelukkig hebben een paar Kamerleden er zelf de brui aangegeven. Romke de Jong, Raoul Boucke en Jorien Wuite zijn van de nieuwe generatie, maar hebben

'Kamerleden hebben jaren nodig hebben om echt effectief te worden'

toch besloten iets anders te gaan doen. Er stoppen ook nog oudgedienden zoals Sjoerd Sjoerdsma en Vera Bergkamp, maar zelfs dan kan niet iedereen die sinds 2021 begon na de verkiezingen terugkomen. Dat is natuurlijk het risico van het vak, maar het is ook het weggooien van parlementaire ervaring, in een tijd waarin Kamerleden steeds korter zitten.

Iedereen die de Tweede Kamer een beetje begrijpt, weet dat Kamerleden jaren nodig hebben om echt effectief te worden, resultaten te behalen en zichzelf in de kijker te spelen. Alle nieuwelingen uit 2021 of later – of ze nou Kiki Hagen, Fonda Sahla of Alexander Hammelburg heten – zijn nu waarschijnlijk op een punt aan het komen dat ze hun kiezers echt goed kunnen vertegenwoordigen. Maar de kandidatencommissie is onverbiddelijk: voor hen is geen plek.

De politieke leiding had een

betere koers moeten uitstippelen, hoor ik u denken. Op zich heeft u daar gelijk in. Dat had heel wat D66-zetels gescheeld. Nu is er maar één optie: de ervaring zoveel mogelijk koesteren en zo min mogelijk mensen vervangen. Geen nieuwkomers in de top tien dus, want die plekken zijn verkiesbaar. Nieuwkomers mogen lager op de lijst. Daar kun je nieuw talent prima uitzicht geven op een zetel. Al zit dat er de komende jaren vrijwel zeker niet in. Noem het een aanmoedigingsprijs.

Zo doet D66 dat dus niet. In de top twaalf kregen in Den Haag vier nieuwe namen de voorkeur boven al die mensen die de laatste jaren het vak hebben geleerd. De oudgedienden waren nog helemaal niet bekend bij het grote publiek en kunnen dus prima verder onder het label 'nieuwe generatie D66'ers', maar nu staat toch alweer een andere nieuwe generatie in de startblokken.

Op plaats drie zien we Ilana Rooderkerk, de huidige fractievoorzitter in de Amsterdamse gemeenteraad. Ze zal haar werk ongetwijfeld goed hebben gedaan, maar in de Tweede Kamer geldt ze als onervaren. Dat geldt ook voor Mpanzu Bamenga (nummer 6), die bekend werd door zijn strijd tegen etnisch profileren. Hetzelfde verhaal bij Marijke Synhaeve (nummer 8), een raadslid uit Nijmegen. Het zijn vast goede mensen, maar was de lichter van twee en een half jaar geleden nou echt zo slecht dat D66 liever onervaren nieuwkomers heeft?

Er wordt wat afgeklaagd over de onervarenheid van de Tweede Kamer, dat er geen collectief geheugen meer is, dat veel Kamerleden bij het grote publiek onbekend zijn en dat velen van hen meer lijken op tassendragers dan op onafhankelijke controleurs van de macht. D66 klaagt er ongetwijfeld ook weleens over en dat is nog terecht ook. Ondertussen doet de partij zelf mee aan het ondernemen van de effectiviteit en herkenbaarheid van de Tweede Kamer.

Er is één lichtpuntje: de onervaren Yesim Candan (nummer 11) – beter dan de oudgedienden? – is alweer vertrokken. Een kleine kans op een extra Kamerlid met ervaring. ●

dK.Academie

voor €29,95 p.m.

Maandelijks
opzegbaar

dK.Academie is de community van lezers van het crossmedia-platform *de Kanttekening*.

Als actieve members staan we maandelijks stil bij een actueel of relevant thema, zoals terrorisme, geld, modern China of de Nederlandse rechtsstaat. Het gekozen thema ondersteunen we met het volgende:

- Maandelijks een boek uit de reeks *Elementaire Deeltjes* van Amsterdam University Press, waarover het *Nederlands Dagblad* recenseert: 'beter dan Google en Wikipedia samen', ter waarde van € 15,00 per titel.
- Toegang tot de luistercolleges van Home Academy ter waarde van € 12,50 per maand.
- Een abonnement op het maandblad van *de Kanttekening* inclusief digitale toegang ter waarde van € 12,95.
- Toegang tot maandelijkse meet-ups met boeiende sprekers en schrijvers, inclusief één introducté per keer.
- Interessante kortingen op culturele evenementen, films, theaters, musea, concerten, optredens en exposities.

Bovendien besteden we in *de Kanttekening* uitgebreid aandacht aan het thema van die maand. Je leest dan stukken van bekende en minder bekende schrijvers, allen experts in het desbetreffende vakgebied.

Word nu onderdeel van dK.Academie voor slechts € 29,95 per maand.

In samenwerking met:

